

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstat Mesajı Kaya PAŞAKAY
7. Message from the Grand Master Kaya PAŞAKAY
9. In Memoriam / Enver Necdet Egeran Tamer AYAN
15. In Memoriam / Falih Erksan Mimar SİNAN
17. Büyük Mahfil Umumi Hey'et Toplantısı No: 4
25.11.1951 Derleyen: Suha UMUR
32. 1920'lerden Üç Belge Aziz AZMET / Ergin KOPARAN
41. Muntazam Masonluk ve İnanç M. Remzi SANVER
67. Üstadı Muhterem ve Loca Görevlileri Tamer AYAN
85. Masonlukta Tolerans Pulad VERBAS
101. Localardan Haberler Mimar SİNAN
128. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

YIL : 2004

NO : 133

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin.
İnancınız sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.***

Şâni Yüce Kur'an (111:139)

Kapak Kompozisyonu : ŞİNASI BARUTÇU
YENİLİK BAŞIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2005

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : KAYA PAŞAKAY

Yazı İşlerini fiilen idare eden : TAMER AYAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 133 Nuruşya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel : 0 212 251 26 50 EYLÜL 2004

4. Büyük Üstat Mesajı Kaya PAŞAKAY
7. Message from the Grand Master Kaya PAŞAKAY
9. In Memoriam / Enver Necdet Egeran Tamer AYAN
15. In Memoriam / Falih Erksan Mimar SİNAN
17. Büyük Mahfil Umumi Hey'et Toplantısı No: 4
25.11.1951 Derleyen: Suha UMUR
32. 1920'lerden Üç Belge Aziz AZMET / Ergin KOPARAN
41. Muntazam Masonluk ve İnanç M. Remzi SANVER
67. Üstadı Muhterem ve Loca Görevlileri Tamer AYAN
85. Masonlukta Tolerans Pulad VERBAS
101. Localardan Haberler Mimar SİNAN
128. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Evrenin Ulu Mimarı 7 Mayıs 2005 Cumartesi günü sabahı bizlerin mutluluk kaynağı olmuş, sevgi, sadakat, samimiyet ile yoğrulmuş, kin, nefret, öç alma gibi hırslardan uzak, üstün sağduyuya sahip En Muhterem Büyük Üstat Enver Necdet EGERAN Kardeşimizi Ebedi ve gerçek yaşamına çağırmıştır. Yürekten bağlı olduğu Masonluğumuza hizmet için, yaşamın gereklerini ihmal ederek kendisine ihtiyaç duyulan her yere koşan, her görevi büyük bir heyecanla yüklenen ve 1965 yılındaki Konsekrasyon töreni ile Türkiye Büyük Locamızın bağımsızlığı ile egemenliğini ve düzenli Dünya Masonluğu içindeki seçkin ve saygın yerini almasını sağlayan Büyük Üstadımızı bir kez daha şükran ve saygıyla anıyoruz.

Öte yandan bildiğiniz gibi bu yıl Nisan ayında Localarımızda Türk Masonluğunun idari yükünü iki yıl boyunca hepimiz adına yarınlara taşıyacak Kardeşlerimizin seçimi yapıldı. Masonluk Yoluna adım attığımız andan itibaren hepimizin gönüllü olarak yüklenmiş bulunduğumuz Ham Taşımızı Yontma ve Masonluk ışığını yarınlara taşıma görevimize ilaveten; Laik Cumhuriyetimizin yasaları uyarınca geleneklerimiz ve tüzüklerimize göre çalışmalarımız topluma dönük katkılarımız, temsil, tanıtım ve sosyal aktivitelerimiz, öğrenci burslarımız, idari yapımız açısından ilk planda sorumlu olan ve bu görevleri omuz omuza taşıyacağımız bu kardeşlerimize başarılar diliyorum.

Masonluğu dünden bugüne, bu günden yarınlara taşımak için Kardeşler arasında belli dönemlerde yapılagelen bir bayrak değişimi kuşkusuz, zamanı geldikçe görev yükün ve sorumluluğunu taşıyanların değişmesi, adı ne olursa olsun bütün kuruluşlar için canlılıklarını korumaları yönünden zorunludur. Masonluk da yüzyıllar boyunca Kardeşten Kardeşe devredilen bir meş'alenin aydınlattığı yollardan geçerek günümüze kadar başarıyla gelmiştir. Ve bu gelişin sırrı, Masonların masonik yönetim ve görev anlayışlarında olduğu kadar, özellikle verilen sözlerde ve yapılan yeminlerde saklıdır.

Aslında hepimizin eşit olarak paylaşmak zorunda olduğumuz bu yükümlülüğü üstlenmemiz için masonik sıfatlara veya görevlere de gerek yoktur. Ne var ki hedefimize doğru topluca ilerlerken, idari açıdan, törensel açıdan, mali açıdan, tüzüksel açıdan, disiplin açısından, Türk Masonluğunu temsil açısından ve tanıtım ülkemizin Dernekler yasasına uygun bir yol izlemek açısından binlerce Kardeşimizin bir araya gelip işleri yürütmesi imkansız olacağı için

Kardeşlerimizin aklın ışığında, gönül rızaları ve hür iradeleriyle attıkları her adımda aldıkları her kararda tüm Kardeşlerimiz adına yaptıklarını ve bu görevleri içtenlik, gayret ve özveri ile yapacaklarından emin olarak yeni çalışma dönemimizde Türk Masonlarının ülkemize ve tüm insanlara barış, sevgi ve özgürlük dolu aydınlık yarınlar getirmesini Evrenin Ulu Mimarından dilerim.

Kardeşçe Sevgilerimle

Kaya PAŞAKAY
Büyük Üstat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brothers,

On May 7, 2005 the Great Architect of the Universe has invited our Most Worshipful Grand Master Brother Necdet Egeran to his eternal life. Brother Egeran has been the source of happiness of all Turkish Masons who has experienced a life full of common sense, as well as fraternal love, faithfulness and sincerity and has always been able to keep away from ambitions such as hatred, malice and vengeance. He has many times neglected the needs of his own life so as to be able to overcome the necessities of Masonry, has always been present whenever and wherever he was needed to serve his brothers. The successful Consecration Ceremony achieved in 1965 has laid the foundation of the liberation and sovereignty of the Grand Lodge of Turkey. We once more present our deep respect and gratitude to our Grand Master who has achieved to place Turkish Freemasonry among the selected and revered members of World Masonry.

As you all know, the elections of the Office Bearers who will carry the administrative responsibilities of Turkish Masonry for the next two years has been achieved in April and I wish success to all my brothers in their new duties. From the moment we start chipping our rough ashlar in the path of Freemasonry we overtake the duty to carry the light of Masonry to the future and for this purpose we take various responsibilities within the framework of the laws of our Secular Republic as well as our Masonic traditions, landmarks and regulations, to carry out our efforts towards the progress and welfare of our nation, our social activities to introduce and represent Masonry in society, the scholarships offered to students play an important role among the duties of the new elected brothers.

In order to carry Masonry from yesterday to today and from today to tomorrow it has always been necessary to change and refresh the carriers of such duties and responsibilities for all institutions in order to keep their liveliness. Similarly, Freemasonry has been able to keep its success for centuries by carrying its light by means of torches handed from one brother to the next one. The secret of this progress is withheld within the masonic administration methods, responsibilities and especially in the promises given and the oaths taken.

In fact, such duties and responsibilities which should be equally carried out by each member of our society do not need any masonic attribute or rank. On the other hand, our approach towards our masonic aims brings forward a necessity to appoint some of our members to various duties to carry out the administrative, ceremonial and financial duties so as to fulfill our regulatory disciplines. These brothers will undertake the mission of introducing masonry to the society and will represent all our members under the laws and regulations of the associations of our country. It is obvious that such duties and responsibilities can not be achieved by the contribution of all our brothers and therefore it is essential to choose some of our members by our own free will to fulfill such duties and take the necessary decisions on our behalf for the welfare and progress of Turkish Freemasonry. I am confident that in this new period the new Office Bearers will undertake their duties and responsibilities with great care, sincerity and obligation and wish that their efforts and this new period will bring peace, love and a future full of liberty and enlighten. I hope that the Great Architect of the Universe will guide and assist us in our path towards this enlightenment.

Fraternal Love,

Kaya PAŞAKAY
Grand Master

ENVER NECDET EGERAN

(17 Ocak 1907 - 7 Mayıs 2005)

40 Yıl Önceki Büyük Üstat (1965)

Tamer AYAN

*1949'dan 2005'e geçen 58 yıl içinde,
Masonluktan çok şeyler aldım ve verdim.*

E. N. EGERAN

YAŞAMI

En Muh. Egeran K., Sultan Abdülhamid döneminde 17 Ocak 1907'de Kıbrıs'ın güneyindeki Baf'ta doğdu. Mahalle mektebiyle, ilk ve ortaokulu 15 yaşındayken tamamladı. 1926 yılında liseyi bitirdi. Ailesi tıp öğrenimi görmek üzere İstanbul'a göç etmesini önerdi. İstanbul'a gelince Tıp Fakültesi'ne kaydını yaptırdı. Arkadaşlarından bir çoğu Yük. Müh. Okulu'na kayıtlıydı; yalnız başına İstanbul'da kalınca çok üzüldü; kendisi de Tıp Fakültesinden ayrılp Yük. Müh. okuluna girdi.

Üniversitede yalnız matematikten geride kalması onuruna dokundu, Zonguldak'a Maden Yük. Müh.'liği okumak için gitti. 1931'de Zonguldak'ta öğrenimini tamamladı ve Belçika'da staj yaptıktan sonra Maden Yük. Müh.'liği diplomasını aldı. Zonguldak'ta Fransız Kömür Şirketi'nde iki yıl çalıştı; bu arada, 1933'de Sabriye Hemşire ile evlendi; bu evlilikten 1934'de Birol (1973'de bir otomobil kazasında vefat etti) ve 1943'de Erol doğdu. Egeran, askerliğini Topçu Asteğmeni olarak yaptı. Askerlikten sonra Ankara'ya giderek, Maden ve Tetkik Arama Enstitüsü (MTA)'nü kurarak orada çalışmaya başladı. MTA'da, demir (Divrik), bakır (Ergani) ve krom (Guleman) madenleri bulunmasına öncülük etti. 1938'de Maden ve Petrol Jeoloji Yük. Müh.'liği ihtisası yapmak üzere Fransa'ya gönderildi, 1939'da Nancy-Politeknik Enstitüsü'nün Jeoloji Yüksek Okulu'nu birinci olarak bitirdi. En Muh. Egeran K. bu dönemi ve MTA'nın kuruluş öyküsünü şu şekilde anlatıyor :

"Ben 1931 yılında memleketimizde Maden Yüksek Mühendisliği tahsilimi bitirdim ve diplomamı aldım. 3 yıl çalıştım, 1934'te askere gittim ve 1935 Nisan'ında yedek subay olarak kut'a hizmetimi tamamladım. Zonguldak'taki işime dönmenden Ankara'ya ziyaret ettim. O sırada Atatürk'ün talimatı ile maden aramak, bulmak ve işletilmek üzere Etibank'a devri işleriyle meşgul olacak bir kurumun acele kurulması istenmektedir. Beni de bu kurumun dünyadaki benzerlerini araştırıp incelemek için Ankara'da tuttular.

Atatürk'ün talimatı şöyle; "Memleketimiz ihmalden ve harplardan harap olmuş, halkımız fakir düşmüş durumda, ekonomimiz çok zayıf haldedir. Acil olarak yerüstü ve yeraltı zenginliklerimiz meydana çıkarılıp, ekonomimize katılmalıdır. Yerüstünü halkımızın işletmesi için ziraati makineleştirmeli, köylüye uzun vadeli krediler sağlanmalıdır. Yeraltını ise iyi cihazlandırılmış uzman bir kurum tarafından değerlendiriliriz. Batı âlemindeki benzeri kuruluşlar örnek alınmalıdır."

Üç ay içinde Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA)'yı kurduk. Kanunlaştırıldı ve hemen işe başladık. 29 Ekim 1935'te Atatürk'ü Meclis'te tebrik merasimine, Genel Müdürümüz Hadi Yener ile beraber gittik. İlk kez Atatürk'le göz göze geldim, duygulandım ve pek büyük onur duydum. Tabii o bizim kim olduğumuzu hemen farketmişti. İkimize de iltifatta bulundu.

O zamanlar Atatürk, Türk dili ve tarihi ile Türkçe ibadet konularını üzerinde çok meşguldü. Uygulamaya koymuştu bile. Memleketimizin her tarafında Türkçe Ezan, Türkçe dua okunuyordu. MTA'nın kuruluşundan bir yıl sonra 1936'da, Atatürk'ün öğrenmekle çok memnun olduğu Divrik'de demir madeninin bulunuşu, Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın kurulmasına ve dolayısıyla Kırıkkale Silah Fabrikaları'nın gelişmesine yardımcı oldu. Aynı yıl 29 Ekim tebrik merasiminden sonra gece, devletin resmi Cumhuriyet Balosuna davetli ola-

rak iştirak ettim. Atatürk bu balolara ve hattâ yılbaşı balolarına gelirdi. Geç vakit teşrif ettiler. Atatürk benim elimi de sıkı ve önümde oturmakla beni onurlandırdı. Az sonra Dışişlelerinden bir yetkili gelerek Atatürk'e bir yazı verdi ve talimat bekledi. Yazıyı okuduktan sonra Atatürk şunu söyledi. "Ben bîtaraf değil, bir tarafım." Bu sözü hiçbir yerde yayınlanmadı. Halbuki "Yurtta sulh, cihanda sulh" sözüne ek "Bîtaraf değil, bir tarafız." sloganı dışişleri siyasetini tam yönlendiriyordu.

1938'de Atatürk'ün tensibiyle Maden ve Petrol Jeolojisi Yüksek Mühendisliği ihtisası yapmak üzere, devlet hesabına eşimle birlikte beni Fransa'ya gönderdiler. İhtisasımı 1939'da başarıyla bitirdim ve İkinci Dünya Savaşı dolayısıyla doktoramı sonraya bırakarak yurda döndüm. Atatürk'ü ben Fransa'dayken kaybettik. Diplomamı elini öperek kendilerine sunamadığıma çok üzgünüm. Aziz hatırası önünde saygıyla eğilirim. "

1947'de devlet doktorasını tamamladı ve MTA'daki işine döndü. Raman'daki petrol işlerine yöneldi; Türkiye'de ilk petrolün bulunması Egeran'ın tespit ettiği sondajda oldu. 1948'de Maden Fakültesi (İTÜ)'nin kurulmasında görev aldı. 1953'de Petrol Kanunu hazırlamak için komisyonda görev verildi, 1954'de tasarı kanunlaştı. Egeran'ı, Mobil Exploration Inc., işe almak istedi ve 1956'da işe başladı. Mobil'de, Adana-Bulgur Dağ ve Raman-Şelmo petrolü alanlarının 1960'da bulunmasına öncülük etti. Egeran 1967'de 60 yaşını doldurunca 1968'de emekli oldu. Bu tarihten sonra, Egeran Mühendislik ve Müşavirlik adıyla bir firma kurdu, değişik dallardan 30 mühendisle, müşavirlik, proje ve kontrol mühendisliği şirketi oluşturdu. 1985'de yurdumuzun çalışma hayatına ayak uyduramadı ve 1991'de işlerini dondurdu. Yaşamında, tüm etkinliklerinde teferruatı gözden kaçırmamak suretiyle bir bütün olmayı, yalnız parçacıkları değil hep birlikte bütünlükleri kovaladı.

MASONİK YAŞAMI

Ön. Bü. Üs. En Muh. Enver Necdet EGERAN K. masonik özgeçmişini şöyle anlatıyor:

"Ankara'da Doğuş Muh. L.'sında, 24 Ekim 1949'da 42 yaşındayken tekeris oldum; Mayıs 1950'de Kalfa, Ekim 1950'de Üs-

tat yaptılar. 1951'de Bilgi Muh. L.'sını kurduk; 1952'de Hatip, 1953'de II. Nazır, 1954'de I. Nazır görevlerinden sonra 1955'de Üs. Muh. 'liğe seçildim. Ankara'da, 16 Aralık 1956'da bağımsız Türkiye Büyük Locası kuruldu. 1958'de Bü. L.'nin ilk seçimleri yapıldı; beni Bü. Sek. olarak seçmişlerdi. Gerek Muntazam Masonluğu tam öğrenmem ve gerek Türk Masonluğunu çağdaşlaştırıp Dünya Muntazam Masonluğuna eriş-tirmekte fiilen yaptığım gayretlerde birçok kardeşlerim bana yardım etmişlerdi. Bir Amerikan Şirketi'nin Yönetim Kurulu üyesi olmam dolayısıyla New York'a sık gidiyordum. New York Bü. L.'si ile temas kurdum. 1959'da İskoçya Bü. L. Ön. Bü. Üs. Lord Mc Donald ve Bü. Sek. Dr. Buchan Ankara'ya geldiler. Kendilerinden de Düzenli Masonluk hakkında bilgiler aldık ve tanınma imkânlarını görüştük. 1960 başlarında New York Bü. L. Ön. Bü. Üs. Ward Arbury ve New York Bü. Üs. Judge Froessel ile görüşmelerimiz olmuştu. İskoçya Bü. L.'si tarafından Türkiye Bü. L.'sinin Konsekrasyon'u teklifi Genel Kurulumuzda kabul edilmiş olduğundan, İskoçya heyetinin İstanbul'a gelmesi kesinleşti. Konsekrasyon'u yapacak İskoçya heyetinde: Bü. Üs. Lord Bruce, Sek. Dr. Buchan, Fahri Bü. Nazırları ben (Egeran) ve Fahri Teşrifatçıları Robert Sime teşkil ediyordu. Konsekrasyon'daki iki duanın hazırlanması ve okunması görevi bana verilmişti."

29 Nisan 1965'de, Konsekrasyon töreninde Fatıha Suresi'nin Türkçesini okuyacak kadar dini, ulusal ve geleneksel değerlere sahip çıkan Egeran, işte budur...

"2 Mayıs 1965 Konvan'ında Bü. Üs. seçildim. Muntazam Masonluğun gerektirdiği, ritüellerin, remz, işaretler ile regalyaların değiştirilmesi dâhil, tüm değişimi gerçekleştirdiğim Masonluktan sekiz aylık kısa bir süre istifa ettim. 1985'de İstanbul'a (Yeniköy) ve sonra Feneryolu'na yerleştim. Yirmi yıl masonik faaliyetten uzak kaldıktan sonra 41 numaralı Sevenler Muh. L.'sına döndüm. 1989 yılında Bir Numaralı Kurucu Üyesi olarak katıldığım 86 nolu Güzel İstanbul Muh. L.'si ile 2000 yılında kurulan 106 nolu Yakacak Muh. L.'sında masonik faaliyetlerimi sürdürüyorum.

"Sosyal hayatımızda aydın kişiliğimizi bir tarafa bırakıp, bağınazlıklar içerisindeki eski hayatımıza dönmeye çalışmak

ne derece yanlış ise, Masonluğumuzda da eriştiğimiz bağımsız, açık, ileriye düzeyi bırakıp; bağımlı, dış ülkeden emir alan, kapalı eski düzeye dönmeye gayret etmek de o derece yanlış ve yazıktır. Bu sözlerimi 98 yaşında bir vasiyet olarak tüm Kardeşlerime tevdi ediyorum."

Ön. Bü. Üs. En Muh. Enver Necdet Egeran, 07 Mayıs 2005 Cumartesi günü saat 01.30'da Ebedi Maşrık'a intikal etti; cenazesi 10 Mayıs 2005 Salı günü Aşıyan aile kabristanında toprağa verildi.

Yazımı rahmetli Aktan Okan Üstat'tan aldığım bir cümle ile bitiriyorum:

"Çünkü o, daha üst düzeyde "bilgi"ye ve daha üst düzeyde "hümanizma"ya sahiptir. Kim ne derse desin, "o bir mit"tir..."

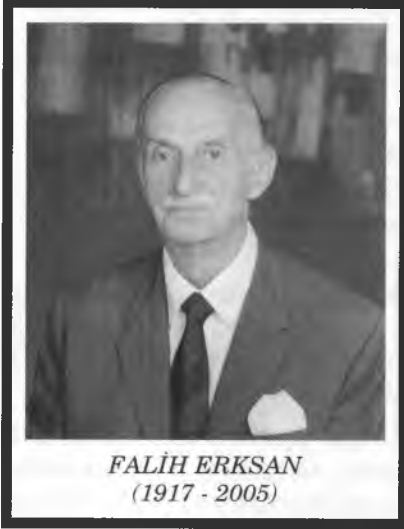
FALİH ERKSAN

(1917 - 2005)

Dergimize uzun yıllar boyunca emek vermiş, Mimar Sinan Muh. L.'si üyesi ve 1987 - 1999 yılları arasında oniki yıl boyunca Mimar Sinan Muh. L.'sının İkinci ve Birinci Nazır'lığını yapmış Falih ERKSAN K.'miz 14 Ocak 2005 günü Eb. Maş.'a intikal etti.

Falih ERKSAN K.'miz yaşam öyküsünü aşağıdaki satırlarla özetliyor:

2 Kasım 1917 tarihinde İstanbul Beylerbeyinde doğdum. İlk tahsilimi Sankt Georg Avusturya mektebinde tamamladıktan sonra İstanbul Alman Lisesine geçtim, 1937 senesinde Alman Lisesini bitirerek Berlin - Scharlottenburg Technische

FALİH ERKSAN
(1917 - 2005)

Hochschule Kimya Fakültesinde Kimya tahsilimi yaptım. 1940 senesinde harp dolayısıyla yurda dönmek mecburiyetinde kaldım ve Kimya Fakültesinde Prof. Kradt ile Kimya doktorası yaptım. Bunu müteakip Tıp Fakültesine de kaydolarak tıp tahsilimi sürdürdüm, fakat bazı sebeplerden dolayı dördüncü sınıftan sonra bu tahsilimi yarıda bıraktım.

İş hayatımda başta Bayer olmak üzere Merck, İbrahim Ethem Ulagay ve Lederle ilaç sanayiinde ilmi müşavir ola-

rak çalıştım, bu vesile ile Anadolu'nun ve Avrupa'nın bir çok şehirlerini defalarca ve bir gezi dolayısıyla de Amerika'nın bazı şehirlerini görme imkânı buldum.

1948 senesinde diğer uğraşlarımın yanısıra tıbbi ve ilmî kitaplar satışı ile iştigal eden bir kitap evi (Erksan Kitabevi)'ni açtım. 1955 senesinde diğer işlerimin hepsini bırakarak tamamen kitabevi ile iştigale başladım. Bu kitabevini de 1982 senesinde tamamen tasfiye ederek kendimi emekli yaptım.

Almanya'dan yurda döndükten bir müddet sonra yine üniversiteye devam etmekle beraber, bir müddet Gazi Osmanpaşa Ortaokulunda Almanca öğretmenliği yaptım. "Türkler için Almanca Gramer" adlı bir kitap yazdım. Üniversitede iken Prof. Dr. Sadi Irmak başkanlığında bazı arkadaşlarla beraber Refaratlar Dergisi adlı bir dergi çıkararak tıbbi tercüme-ler yaptım. Türkiye Yayınevinin yayınladığı ve Cemil Cahit Cem'in başladığı "İnsan ve Hayat" adlı eserin birinci cildini tamamladım ve ikinci cildinin tamamının tercümesini yaptım.

Bildiğim lisanlar: Almanca, Fransızca, biraz İngilizce

MASONİK YAŞAMI

Falih ERKSAN K.'miz Nur'a kavuşmasını da şu şekilde anlatıyor:

"1953 senesinde, sevgili dostum sonradan Kardeşim olan Fehmi ÇELTİKÇİ'nin teklifi üzerine Kasım ayında SEVGİ Muh. L.'sında tekris oldum. SEVGİ Muh. L.'sında Koruyuculuk, 2. Nazırlık ile Bölge Büyük Locası Deleğeliği gibi görevlerden sonra 1972 senesinde başından beri sürekli olarak çalışmalarına devam ettiğim LİBERTAS Muh. L.'sına tebenni ettim. Bu L.'da Birinci Nazırlık ve 1977 - 1978 senelerinde de Üs. Muh.'lik yaptım. Bu seneler zarfında çeşitli çalışmalar yaparak birçok konferans verdim."

1959 yılında EKSR'ye intisap eden ERKSAN K.'miz bu Rit'de de değerli çalışmalar yapmış, birçok görev üstlenmiştir. 1983 yılında 33° agreje, 1984 yılında 33° aktif olan Falih ERKSAN K., 24.12.1984 ile 27.12.1992 tarihleri arasında Büyük Umumî Kâtip'lik yapmıştır.

30.03.1985 günü Mimar Sinan Muh. L.'sına üye olan Falih ERKSAN K., uzun yıllar bu Muh. L.'da görev yapmış, dergimize büyük emekler vermiş, 1987 - 1991 yılları arasında İkinci Nazırlık ve 1991 - 1999 yılları arasında da Birinci Nazırlık görevini yapmıştır.

BÜYÜK MAHFİL UMUMİ HEY'ET TOPLANTISI NO:4 25.11.1951(*)

Derleyen: **Suha UMUR**

GRAND OFFICERS MEETING NO: 4, NOVEMBER 25, 1951

INVITATION AND AGENDA :

- 1 — Opening of the Session
- 2 — Acceptance of the Visitors
- 3 — Reading Minutes of the Previous Meeting
- 4 — Reading and acceptance of Grand Officers' Report
- 5 — Benefits

The minutes of the Grand Officers Meeting held on November 25, 1951 is published due to its historical importance which should be kept as an important document to guideline the history of Turkish Freemasonry.

(*) 25.11.1951 tarihindeki dördüncü Umumi Hey'et Toplantısı Tersimatını tarihi önemi ve belge niteliği dolayısıyla **aynen** yayınlıyoruz. 1982 yılında o dönemin Bü. Sek.'i Pek Muh. Suha UMUR K.'in derlediği şekliyle eldeki mevcut tek nüshadan faydalanılmıştır. Tersimat'ın orijinali şu ana kadar Bü. L. Arşivinde bulunmamıştır.

MİMAR SİNAN

DAVETİYE VE GÜNDEM :

- 1 — Celsenin açılması.
- 2 — Ziyaretçilerin kabulü
- 3 — Geçen tersimatın okunması
- 4 — Daimî Hey'et raporunun okunması ve tasvibi
- 5 — Menafii umumiye.

Lütfen teşrifinizi K.: sevgi ve saygılarımla rica ederim aziz Üs.:

Bü.: Mah.: 'imiz 25 Kasım 1951 Pazar günü saat 10.30 toplanacak ve âtideki gündemi müzakere edecektir.

Muayyen Sel.:
Bü.: Kâ.:
T â r ı k Z i y a l

* * *

TERSİMAT :

**Bü.: Mah.: 'in 25 Kasım 1951 tarihli
4. cü toplantısı Tersimatı :**

Yüksek Şû.: 'ya bağlı Büyük Mahfil, 25 Kasım 1951 Pazar günü Beyoğlu vâdisinde kâin malûm noktai hendesiyede Bü.: Üs.: Mustafa Hakkı Nalçacı B.: 'in riyasetinde toplandı.

Bü.: Üs.: Mua.: Dr. Fethi Erden'in huzuru ile, 1. ci Bü.: Na.: Celâl Öget, 2. ci Bü.: Nâ.: 'a vekâleten Nazmi Dühani, Bü.: Hat.: Dr. Şükrü Hâzım Tiner, Bü.: Kâ.: Tarık Ziyal, Bü.: Muhak.: 'e vekâleten Dr. İsmail Kenan Sunal, Bü.: Em.: Hz.: Jak Esseyan, Bü.: Em.: Hs.: Armand Mosse, Bü.: Teş.: Cevdet Caculi ve Bü.: Muha.: Dah.: Hamza Rüstem BB.: mevkilerini işgal ettiler.

Hâk.: Bü.: Â.: Kaymakamı Pek.: Mün.: ve Pek.: Muk.: Ferit Zühtü Örucü Üs.: ile Bü.: Umumî Müf.: ve İdare Encümeni azâları şarkı tezyin ettiler.

İcra kılınmış olan yoklamada; haklarında arzı mazeret edilmiş olan Yusuf Ziya Erdem, Ruhi Vamık Girgin, Necdet Ekrem Olcay, Necip Hancı, Dr. Saip Özer, Mümtaz Tarhan, Sefa Feyzi İksel, Fikret Çeltikçi, Arif Rüştü Görgün BB.: 'den maada 34 azânın mevcut oldukları ve ekseriyetin hasıl olduğu anlaşılmaqla hazırî bilmeclis züvvarın da iştirâkiyle celse usulü dairesinde açılarak çalışmalarına başlandı.

1 — Bir evvelki toplantıya ait tersimat okunarak ittifakla ve aynen kabul olundu.

2 — Bü.: Üs.: sözü Bü.: Kâ.: B.: 'e vererek, Daimî Hey'etin 3 No. lu Raporunu okuttu, badehu bu rapor hakkında sütunlara söz verildi;

Kardeşlik Mah.: 'i Muh.: 'i delegesi Ferit Up B.:, bu Muh.: Mah.: 'in matrikülü hakkında istenen malûmatı henüz verememiş olmasının sebeplerini izah ve kısa bir zamanda verilebilecek olduğunu beyan ettikten sonra, Mah.: azâ adedinin 59 dan ibaret bulunduğunu bildirdi.

İdeal Mah.: 'i Muh.: 'i delegesi Yakup Çelebi B.:, bu Muh.: Mah.: 'in de matrikül malûmatının verilmemesinin aynı sebeplerden ileri gelmiş bulunduğunu arz ve Mah.: 'in Kâ.: 'i sıfatıyla azâ adedinin 63 olduğunu beyan etti.

Bu izahata teşekkür olunduktan sonra Bü.: Kâ.: B.: söz alarak, noksan malûmatın bir an evvel gönderilmesini reca ve bildirilmiş olan rakamlarla mahafil kayıtlarındaki rakamlar arasında farklar varsa tashih olunarak, kat'ilerinin değişmez şekilde tesbit edilebilmesi için mahafil Kâ.: 'leri KK.: 'in Bü.: kitabeyle lûtfen temas etmelerini temenni eyledi.

Kaludi Laskari, İsmail Memduh ve Norodonkiyan BB.: söz alarak; raporda işaret edilen disiplin lüzumu tavsiyesine iştirâk etmekle beraber, müphemiyet kalmaması için, sözü edilen resmiyet harici hallerin neler olduğunu, disiplinsizlik hareketlerinin hangileri olduğunun tasrihini talep ettiler. Bü.: Hat.: ve Bü.: Kâ.: BB.: cevap vererek; müphemiyet mevcut olmadığını, raporun bu fıkrasının ileri kısımlarında misaller gösterilmiş olduğunu belirttiler. Müzakereye diğer delege KK.: 'de iştirak ederek, raporda dikkat nazarı çekilen noktalar hususunda Muh.: Mah.: 'lerde müteyakkız bulunulması muvaffık görüldüğü anlaşıldıktan sonra raporun tasvibi reye konu, aynen ve ittifakla kabulü kararlaştırıldı.

3 — Menafii umumiye hakkında söz verildikte :

Ali Galip Taş B.: vefat teavün sandığına iştirâk meselesi hakkında konuştu. Bazı mahafil muhteremenin 13. cü ve 14. cü vefat taksitlerini ödemekte halâ teahhürleri olduğunu beyan ile bu işin kat'î şekilde hali için delege KK.: 'in mahfillerde mevzuu bahis etmeleri lâzım geldiğini söyledi. Bü.: Kâ.: B.: cevap vererek; Ali Galip Taş K.: 'in talebinde haklı olduğunu, ve az evvel müzakeresi edilmiş olan disiplin ve usule

riayet bahislerine avdet etmeden, Muh.: mahafile yazılmış olan bu husustaki son tamime el'an cevap alınmamış bulunduğunu belirtmek istediğini söyledi. Her mahfilde kaç K.: 'in o Mah.: 'den vefat tevün sandığına iştirâk etmekte oldukları hakkında hazırlanması mezkûr tamimle istenmiş olan cetveller gelince kat'î rakamın bilinebilmiş olacağını ilâve ve bu cetvellerin biran evvel gönderilmesini temenni eyledi.

Koludi Laskari B.: , mahafili muhteremede intihabat devresine yaklaşılmakta olduğu münasebetle, 33 De.: 'li BB.: 'imizin mahfil Üs.: 'ı olmamaları hakkında geçen sene verilmiş olduğunu duyduğu prensip kararının bu sene devam edip etmemesinde isabet olup olmayacağı bahsine temas etti. Cereyan eden müzakerede evvelâ böyle bir kararın mevcut bulunmuş olduğu hakkında ne mahafili Muh.: 'nin ne Bü.: Mah.: 'in malûmatı resmîyeleri olmadığı, saniyen, Üs.: 'lığa intihap etmek hakkının Mah.: KK.: 'inde, namzetliği kabul edip etmemek hakkının da her Üs.: 'da ferden mevcut bulunduğu tezahür ettirildi. Ve nihayet böyle bir mesele mevcut olmadığı gibi Bü.: Mah.: 'de müzakere edilecek bir vechesi de görülemediği neticesine varıldı.

Fehmi Fındıkoğlu B.: , yeni binamızı almak için azamî tasarrufa riayet etmekliğimiz lâzım geldiği bu zamanlarda gerek Bü.: Mah.: 'in raporunun gerek Muh.: mahafil davetiyelerinin matbaalarda basılmasının önüne geçilmesi ve bunun için de Bü.: Mah.: 'in teksir makinesinden istifade edilmesinin faydeli olacağı mütalaasını dermeyan etti. Bü.: Kâ.: B.: cevap vererek; bugünkü Lokal darlığı ve teksir makinesini kullanma imkânları karşısında, bütün mahafilin teksir edilecek evrakının buradan idaresine şimdilik maddî imkân olmadığını, kendi malûmatı dahilinde yapılmakta olan ruzname ve tab işleri için ise ancak kâğıt masrafı ödenmekte olup tasarruf ihtiyacı dışına çıkılmadığını, ancak bu meselenin memnuniyet verici bir şekilde halledilebilmesi için yeni binamıza geçip daha geniş el ve emek vasıtalarına sahip olmağımız lâzım geldiğini izah etti.

Umumî Bü.: Hz.: Em.: Mustafa Reşit Çavdar B.: yeni satın alınmış olan bina için KK.: 'imizin göstermiş oldukları cidden çok masonik hassasiyete teşekkür etti. İstikraz suretiyle 68.400 ve teberru suretiyle 14.200 lira temin edildiğini, bunun yekûnu olan 82.600 liraya o tarihteki mevcudumuz olan 38.000 liranın da ilâvesi suretiyle, herhangi bir haricî borca lüzum kalmaksızın binanın satın alınmış olduğunu ve şimdi muhtelif suretlerle temin edilmekte olan hasilât ile KK.: 'e ödenecek borçtan gayrı bir külfet altında olmadığımızı beyan etti.

Bu müzakeratı müteakip sütunlarda sükût cari olduğundan sadaka kesesi dolaştırıldı, şark'a 1300 tuğla getirdiği ilân ve muhteviyatı Bü.: Em.: Hs.: B.:e tevdi olundu.

Mesainin tam, mükemmel ve kanunlarımız dairesinde cereyan etmiş olduğuna dair Bü.: Hat.: B.:in mutalaai kanuniyesi alınarak Bü.: Mahfil toplantısı usulü dairesinde muvakkaten tâtîl edildi ve ketûmiyete riayet vaadini teyid eden delege BB.: sulhü selâmetle ayrıldılar.

S.S.T.

Bü.: Üs.:

Bü.: Hat.:

Mustafa Hakkı NALÇACI

Bü.: Kâ.:

Şükrü Hazım TİNER

(İmza)

Tarık ZİYAL

(İmza)

(İmza)

RAPOR :

Bü.: Mah.:in 25. XI. 1951 de toplanan senelik 4. cü celsesine Daimi Hey'etin 3. No. lu Raporu :

Aziz Delege Üs.: 'lar,

7.X.1951 de yapılmış olan son toplantımızdan bu güne kadarki bir buçuk aylık devreye ait çalışmalarımızın muhassalasını tasvibinize arz ve gelecek mesaimiz hakkında direktiflerinizi reca ediyoruz :

1.— Ankara vâdisinde açılmasına karar verilmiş olan İnanış ve Bilgi Mahfili Muhteremleri, eşkâl ve merasimi kanuniyesi dahilinde fa'aliyete başlamışlardır. Bu suretle Türkiye'de 15 adedine varmış bulunan Muh.: Mah.: 'lerimizin hayırlı mesaisinden meslekimiz için feyizli neticeler beklenmektedir.

2.— Sicil ve matrikül teşkilâtımızın tamamlanmak üzere olduğunu geçen celsede arz etmiştik Bû.: Kâ.:’liğe terettüp eden vazife tamamlanmış olmasına rağmen, huzurunuzda el’an kat’î rakamlar dökemediğimize müteessiriz. Filhakika Kardeşlik ve İdeal Mah.: Muh.:’lerinden beklenen matrikül malûmatından hiç birisi bu raporumuzun ihzârı tarihine kadar gelmemiştir. Resmî ve hususî şekillerde vaki taleplere rağmen henüz bu durumda bulunulması, o mahfillerde bu işle vazifeli KK.: kadar her birimizi de ferdan müteessir etmelidir. Camiamızın taazzuvuna ve ilk temellerinin sağlam ve hakikate uygun esaslar üzerine kurulmasına çalışmak her K.:’in borcudur.

3.— Yeni kurulmuş olan İnanış ve Bilgi Mah.: Muh.:’lerinde henüz tekris yapılacak kadar vakit geçmemiştir. Tesis veya tebenni suretleriyle bu yeni Mah.:’lere aslî aza olmuş olan KK.:’mize ait malûmat gelip kendi matriküllerine işleninceye kadar 16.XI.1951 tarihindeki durumumuza nazaran muhterem mahafil aslî aza adedini arz ediyoruz :

İSTANBUL VÂDİSİ

<u>Muh.: Mah.: ADI</u>	<u>Aslî aza adedi</u>	<u>Diğer mahfilde aslî aza olarak mukayyet aza.</u>
İDEAL Muh.: Mah.:	—	—
KÜLTÜR Muh.: Mah.:	116	1
ÜLKÜ Muh.: Mah.:	65	1
KARDEŞLİK Muh.: Mah.:	—	—
HÜRRİYET Muh.: Mah.:	115	—
SEVGİ Muh.: Mah.:	46	2
ATLAS Muh.: Mah.:	42	14
MÜSAVAT Muh.: Mah.:	11	20
TOPLAM	395	

ANKARA VÂDİSİ

<u>Muh.: Mah.: ADI</u>	<u>Aslı aza adedi</u>	<u>Diğer mahfilde aslı aza olarak mukayyet aza.</u>
DOĞUŞ Muh.: Mah.:	121	2
YÜKSELİŞ Muh.: Mah.:	23	14
UYANIŞ Muh.: Mah.:	88	1
TOPLAM	232	

İZMİR VÂDİSİ

<u>Muh.: Mah.: ADI</u>	<u>Aslı aza adedi</u>	<u>Diğer mahfilde aslı aza olarak mukayyet aza.</u>
İZMİR Muh.: Mah.:	83	—
NUR Muh.: Mah.:	16	2
TOPLAM	99	
GENEL TOPLAM	726	

Buna nazaran elyevm hali fa'aliyette bulunan 15 Mahfilden (**İdeal ve Kardeşlik hariç**) 13 ünde çalışan KK.: 'imizin adedi 726 dan ibaret olup mezkûr iki mahfilin de aslı azası yekûnu buna ilâve edilince Türkiye'deki mason KK.: 'imizin yekûnu belli olmuş olacaktır. (*)

4.— Baladaki rakkamların tesbit olduğu 16.XI.1951 tarihinden beri muamele-i kanuniyeleri ikmâl edilmiş ve ancak mahafîle kabulü henüz Bü.: Mahafîle bildirilmemiş olan harici taleplerinin adedi 77, uyanacakların adedi 10 dur. Henüz tahkikat safhasında bulunan Bü.: Mah.: 'e bildirilmiş haricî adedi 5, uyandırma adedi de 11'dir.

(*) MİMAR SİNAN DERGİSİ'NİN NOTU :

O tarihte İDEAL Muh.: Mah.: mevcudunun 63, KARDEŞLİK Muh.: Mah.: mevcudunun 59 olduğu dikkate alınırsa, İSTANBUL Vadisi toplamı 517 K.: , genel toplam ise 848 K.: olmaktadır.

5.— Cenubî Amerika'da BOGOTA vâdisinde kâin COLOMBIA Bü.: Mah.: 'i ile tesisi münasebet edilmiş ve bu Bü.: Mah.: 'in Türkiye'de garan damityesi olarak Dr. Menahem Abrovanel Üs.: 'imizin teklif edilmesi, kendileri tarafından Bogota'da bizim garan damityemiz olması teklif olunan Üs.: Az.: muavini Ameriko Kornıçelli B.: 'in de kabulü Da.: Hey.: 'ce kararlaştırılmıştır.

6.— Hazırlanmakta olduğunu geçen celsede arz etmiş olduğumuz Üs.: Diplomalari basılıp gelmiştir. Harç ve masarifi teşkil eden birer liranın tediyesi mukabilinde 3. cü dereceyi haiz Üs.: KK.: 'imize dağıtılabilecekleri mahafili muhteremeye tebliğ olunmuştur.

7.— Bilindiği veçhile 7. X. 1951 tarihinde Yü.: Şû.: 'mız ile aktedilmiş olan müşterek celse neticesinde ittifakla verilmiş olan kararlar gereğince yeni lokalimizin nihayet satın alınmış olduğunu tebşir ve çalışmalarımızın çok daha müsmir olmalarını temin edecek olan bu işe yalnız İstanbul değil Ankara ve İzmir'deki KK.: 'imizin dahi gerek teberru gerek ikraz suretile vaki esash yardımlarına teşekkürlerimizi arzederiz.

8.— Maruzatımıza son vermezden evvel, bir noktaya, bütün Delege kardeşlerimizin, bütün Mah.: Muh.: 'lerin ve bütün kardeşlerimizin dikkat nazarını ehemmiyetle çekmek isteriz. Bu da mesleğimizde disiplinin her sahada, her bakımdan elzem bulunduğu, disipline riayet-sizliğin masonik teamül ve ananelere uymadığı noktasıdır. Aksine herhangi bir mütalea veya hareket, kabili tecviz olmyan batıl bir görüş, hatalı bir gidiştir.

Memleketimizde hali faaliyette bulunan bütün remzî Mah.: 'lerin me-saisini ahenk ve intizam içinde tevhid ve idareye yetkili olan Büyük Mahfil ve onun icra vasıtası olan Daimî Heyet muhtelif fırsatlarda bu noktayı Mah.: 'lere ve Müfettişlere hatırlatmak mecburiyetinde bulunmuş olduğuna müteessirdir.

Bu cümleden olarak

— **Bir celsede 2 den fazla tekris yapılmaması,**

— Haricilerin imtihanı esnasında teker teker ve yekdiğerinin gıyabında isticvâb edilmesi,

— Haricî veya uyandırma teklifleri alınırken ve Büyük Mahfile bildirilirken, sıfat ve hüviyetlerinin tereddütsüz anlaşılabilmesi için isim, meslek ve adreslerinin sarahaten kayıd olunması,

— Mabetlerde mesainin ciddiyetini, anane ve teamüllerimize borçlu olduğumuz hürmeti ihlal edebilecek resmiyet harici harekattan ictinâb edilmesi,

— Teklif, Tekris, Terfi işlerimize ait formüllerin usulü dairesinde izhar ve itmâmı ile muhaberatta intizama ve cevaplarda usul ve merasimi nizamiyeye riayet edilmesi,

gibi Muhterem Mah.:lere defaetle tebliğ olan hususatın, bu aleni maruzatımızdan sonra, fî-mâba'd dikkat nazarından kaçmıyacaklarına mutmain olmak isteriz. Tam mason, esas umdemiz olan fikir ve hareketlerde hürriyet mefhumu ile, kanuna, usule, ve vazifeye bilâ tereddüt mutavaat mecburiyetini vicdanında ve efâlinde tevhid ve tecelli ettirmesini bilen insanı kâmindir.

Muhterem Delege Üs.:lar,

Masonlukta muvaffakiyetin sırrının, hedefte birlik, mesaide birlikten ibaret bulunduğunu hiç bir mason kardeşimizin hatırdan çıkarmadığına emin olarak balâdaki maruzatımızı tasvibinize arz eder, ilham ve direktiflerinizi K.: sevgi ve saygılarımızla bekleriz.

Bü.: Üs..

Mustafa Hakkı NALÇACI

(İmza)

Bü.: Kâ..

Tarik ZİYAL

(İmza)

DEVAM CETVELLERİ :

Bü.: Mah.: 'in 25. XI. 1951 tarihli 4. cü toplantısına iştirak eden mahafil murahhasları :

	Adı ve Soyadı	İmzası
İDEAL	: Mecdi Ali Akasya B.: M. Reşit Çavdar B.: Y. Ziya Erdem B.:	
KÜLTÜR	: Celâl Öget B.: Ruhi Vamık B.: Cevdet Caculi B.: Necdet Ekrem Olcay B.:	(İmza) (İmza)
ÜLKÜ	: Reşat Mimaroglu B.: İsmail Memduh Altar B.: Jak Esseyan B.:	(İmza) (İmza) (İmza)
İZMİR	: Muzaffer Uras B.: Hamza Rüstem B.: Hakkı Türegün B.:	(İmza)
UYANIŞ	: Mümtaz Tarhan B.: Rıfat Köknar B.: T. H. Özyazıcı B.:	
KARDEŞLİK	: Ferit Up B.: H. Noradonkiyan B.: Dr. Abravanel B.:	(İmza) (İmza)
HÜRRIYET	: Ali Galip Taş B.: İsmail Kenan Sunal B.: Dr. Ş. Hâzım Tiner B.: Dr. A. Fahri Arel B.:	(İmza) (İmza) (İmza) (İmza)

- SEVGİ : Hüsamettin Sunol B.: (İmza)
Kaludi Laskari B.: (İmza)
Necip Hancı B.: (İmza)
- ATLAS : Cemil İpekçi B.:
Edouard Lebet B.: (İmza)
Armand Mosse B.: (İmza)
- DOĞUŞ : Dr. Saip Özer B.:
Mümtaz Somer B.:
A. Mizanoğlu B.: (İmza)
- MÜSAVAT : Nazmi Dühani B.: (İmza)
Tarık Ziyal B.: (İmza)
F. Ramiz Öker B.: (İmza)
- YÜKSELİŞ : Muhip Kuran B.: (İmza)
Hilmi Dalgimen B.:
Fikret Çeltikçi B.: (İmza)
- NUR : Dr. Hasan Y. Başkam B.:
Dr. Osman Yunus B.:
Sedat Abut B.: (İmza)
- Üs.: Âz.: Mustafa Hakkı Nalçacı B.: (İmza)
Üs.: Âz.: Mua.: Dr. Fethi Erden B.: (İmza)

Bü.: Mah.: 'in 25. XI. 1951 tarihli 4. cü
toplantısındaki remzi mahafil
Muh.: Üs.:ları :

Adı ve Soyadı	İmzası
İDEAL : Sadık Bigat B.:	
KÜLTÜR : İ. Memduh Seydol B.:	
ÜLKÜ : Nazmi Sevgen B.:	

İZMİR : Dr. M. Sakarya B.:
UYANIŞ : Mecit Duruiz B.:
KARDEŞLİK : C. Hıfzı Oşan B.: (İmza)
HÜRRİYET : Vedat Başar B.:
SEVGİ : Dr. S. Ahmet Çalışkan B.:
ATLAS : Pier Psaltı B.:
DOĞUŞ : Dr. Ekrem Tok B.:
MÜSAVAT : G. Hamdi Tekyeli B.: (İmza)
YÜKSELİŞ : Süreyya Aygün B.:
NUR : Dr. İhsan Özgen B.:

İNANIŞ M.:
BİLGİ M.: M.:

Bü. Mah.'in 25. XI. 1951 Tarihli 4.
cü toplantısında hazır bulunan
mülâzım Üs.'lar :

	Adı ve Soyadı	İmzası
İDEAL	: Yakup Çelebi B.: Fehmi Fındıkoğlu B.: Dr. Hüseyin Salor B.:	(İmza) (İmza)
KÜLTÜR	: Saffet Rona B.: Sedat Aziz Erim B.: Dr. F. Günergin B.: Refet Hakul B.:	(İmza)
ÜLKÜ	: İzak Menşe B.: M. Zühtü İnhan B.: Yaşar Ali B.:	
İZMİR	: Mithat Cüldü B.: Z. Kâmil Ergin B.: Kemâl Servet Ülgen B.:	(İmza)

- UYANIŞ** : Nüzhet Tüfekçi B.:
Asım Köknar B.:
Muammer As B.:
- KARDEŞLİK** : T. Kâmil Koperler B.:
Hikmet Baykal B.:
İsmail Hakkı Kırgız B.:
- HÜRRIYET** : S. Sırrı Tümer B.: (İmza)
H. Bezmi Ötkeren B.:
Reşat Tığrak B.:
Muhsin Türen B.: (İmza)
- SEVGİ** : Eftatıyos Sandalcıoğlu B.:
Hüsametın Reha Çalı B.:
Grigoryadis Güner B.: (İmza)
- ATLAS** : Raul Rozenthal B.: (İmza)
Antoine Kyap B.:
Affan Balzar B.: (İmza)
- DOĞUŞ** : Safa Feyzi İksel B.:
Ömer Omay B.:
- MÜSAVAT** : S. Güvendiren B.:
Kemâl Salih İren B.:
A. Faik Yüce B.:
- YÜKSELİŞ** : Arif Rüştü Görgün B.:
Dr. Servet Alko B.: (İmza)
- NUR** : Suat Arpad B.: (İmza)
M. Sadullah Sander B.:
Suat Gürel B.: (İmza)

L Ü G A T Ç E

(KÜÇÜK SÖZLÜK)

- a'zâ:** (uzv'un çoğulu) üyeler, organlar
arz-ı ma'zeret edilmiş: Mazeretleri sunulmuş
âtideki: gelecekteki
avdet etme: geri gelme, dönme
ba'dehû: ondan sonra
bâlâ: yüksek, yukarı, üst, yüce; **bâlâdaki:** yukarıdaki
bâtl: boş, beyhûde, yalan; çürük
bilâ-tereddüd: duraksamadan, düşünmeksizin, hemen karar vererek
Bü. Em. Haz. (Büyük Emin-i Hazine): Büyük Hazine Emini
Bü. Em. Hs. (Büyük Emin-i Hasenat): Büyük Hasenat Emini
Bü. kitabe (Büyük kitabet): Büyük Sekreterlik
Bü. Muha. Dah. (Büyük Muhafız-ı Dahili): Büyük Koruyucu
Bü. Teş. (Büyük Teşrifatçı): Büyük [I.] Tören Üstadı
def'aten: bir defada, birden
defaâten: kerelerce, defalarca
der-miyân etmek: ortaya koymak, öne sürmek, söylemek
ef'âl: (fi'l'in çoğulu) işler; **ef'âlinde:** işinde
ekseriyet: çoğunluk
el'ân: şimdi, şimdiki halde; henüz, daha, bu âna kadar
elzem: (lâzım'dan) daha (pek, en) lâzım, lüzumlu; pek gerekli
eşkâl: (şekl'in çoğulu) biçimler, tarzlar, suretler
ferden: birey olarak
feyizli: verimli
fi-mâba'd: bundan sonra, bundan böyle, bir daha
garan damitye: Dostluk Kefli
hâzır-ı bi'l-meclis züvvar: mecliste [toplantıda] hazır bulunan ziyaretçiler
ictinâb: sakinme, çekinme, uzaklaşma
ihzâr: (huzur'dan) hazırlama, huzûra getirme
ikrâz: (karz'dan) borç verme, ödünç verme
intihâb etmek: seçmek
intihâbât: seçimler
isticvâb: (cevâb'dan) sorup cevap alma, sorgu
istikrâz: (karz'dan) ödünç para alma, faizle para alma
itmâm: (tamam'dan) tamamlama, bitirme
izhar: (zuhûr'dan) gösterme, meydana çıkarma
Kâ. (Kâtip): Sekreter
kabil-i tecvîz olmayan: izin verilebilir olmayan, uygun görülebilir olmayan
kâin: (kevn'den) mevcut olan, bulunan, vâr olan
ketûmiyyet: ketûmlük, ağız sıklığı, sır saklama
ma'lûm: (ilm'den) bilinen, belli (çoğulu: **ma'lûmat**)
ma'lûmat-ı resmiye: resmi bilgiler
ma'rûzât: küçükten büyüğe bildirilen, sunulan şeyler
mâ-adâ: -den başka
mahâfil-i muhtereme: Muhterem Localar

masârif: masraflar, harcanan paralar, harcamalar, giderler
menafii umumiyeye: genel yararlar
merâsim-i kanûniyye: yasal [burada: tüzüksel] işlemler
mezkr: (zıkr'den) zikrolunmuş, adı geçen, anılan
muhâberât: (haber'den) haberleşmeler, yazışmalar
mutmain: içi rahat, şüphesi olmayan (kimse)
muvaflık: (vefk'den) muvaffak eden, başarı kazandıran
muvâfık: (vefk'den) uygun, yerinde
mübhemiyet: belirsizlik, örtülülük, anlaşılmazlık
müsmir: (semer'den) semereli; netîceli; verimli
mütâlaa (tulû'dan) okuma; tetkik; düşünce
mütâlaa-i kanuniye: yasal [burada: tüzüksel] düşünceler
müteessir: (esr ve esaret'den) teessüre kapılan, üzüntülü, kederli
müteyakkız: (yakaza'dan) teyakkuz eden, uyanık bulunan, tetikte; gözü açık olan
nâm-zedlik: adaylık
nokta-i hendesiyye: geometrik nokta
riyâset: reislik, başkanlık
rûz-nâme: günlük defter; takvim; gazete; [burada] gündem
sarâhaten: açıkça, açık olarak
şark: doğu
taazzî: uzuv peyda etme, uzuvlanma, şekillenme
taazzuv: (uzv'dan) → taazzî
tab': [burada] (kitap) basma
tasrîh: (sarh'dan) açık açık söyleme, söylenme, belirtilme
tasvîb: (savab'dan) doğru bulma, uygun görme
teâmül: (amel'den) iş, bir işin oluşu, öteden beri olagelen muâmele, yerleşmiş olan örf, âdet
teâvün: (avn'den) yardımlaşma, birbirine yardım etme
teberru': (burû'dan) bağış, bağışlama
tebşîr: (beşr'den) müjde verme, müjdeleme
teehhür: (te'hîr'den) sonraya, geriye kalma; gecikme
terettüb: (rütüb'dan) sıralama, sırası gelme; âit olma, gerekme; düşme (iş- birinin üzerine)
te'sîs: esas koma, temel atma, kurma; kuruluş, kurum
tevdî: (ved'den) bırakma, emânet etme
tevhîd: (vahdet'den) birleştirme
tezâhür: (zuhûr'dan) meydana çıkma, belirme; [birbirine] görünme, gözükme, belirti
tezyîn: (zinet'den) zinetlendirme, süsleme
umde: dayanak, destek; prensip
veche: [viche] yüz; yan, taraf
vefât: ölüm, ölme (sadece insan için kullanılır)

KAYNAKLAR

- Abdullah Yeğîn, *er. Al., Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat, Türev, 1997*
Ferit Develliöğlü, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 1998*
Mustafa Nihat Özön, *Osmanlıca Türkçe Sözlük, İnkılap Kitabevi, 1997*
Şevket Rado, *Hayat Büyük Sözlük, Hayat Mecmuası Yayınları, t.y.*

1920'LERDEN ÜÇ BELGE

*Transkripsiyon : Aziz AZMET,
Ergin KOPARAN*

Notlar: Ergin KOPARAN

THREE DOCUMENTS FROM THE 1920s

In this issue we continue to give the Latin script transcriptions of the documents of the 1920's in arabic script in the Grand Lodge Library.

The first document is a letter dated October 17, 1927. This is a reply letter to the Grand Lodge written by the Minister of Foreign Affairs Dr. Tevfik Rustu Aras. He thanks to the pamphlet sent to him by the Grand Lodge.

The second document is an invitation to a tea-dance party organized by Lodge Selamet on March 2, 1928 in the famous Istanbul Hotel Pera Palas.

The third document is a Grand Lodge summon for the Quarterly Communication of January 20, 1928. The business on the agenda includes the approval of the establishment of two new Lodges -one in Samsun, other in Edirne- approval of the By-Laws of Lodge Vedat, discussion on purchasing a building in Istanbul. From the later developments we know that the Lodge in Samsun has been opened in February 1928 but there is no further indication of such a Lodge in Edirne. The said building was purchased in 1929 and the Grand Lodge still works there.

TEŞEKKÜR MEKTUBU

Büyük Loca kütüphanesinde bulunan 1929 öncesi belgelerin Latin harflerindeki transkripsiyonlarını vermeye devam ediyoruz.

İlk belge 17 Ocak 1927 tarihli bir mektup. Mektup şöyle:

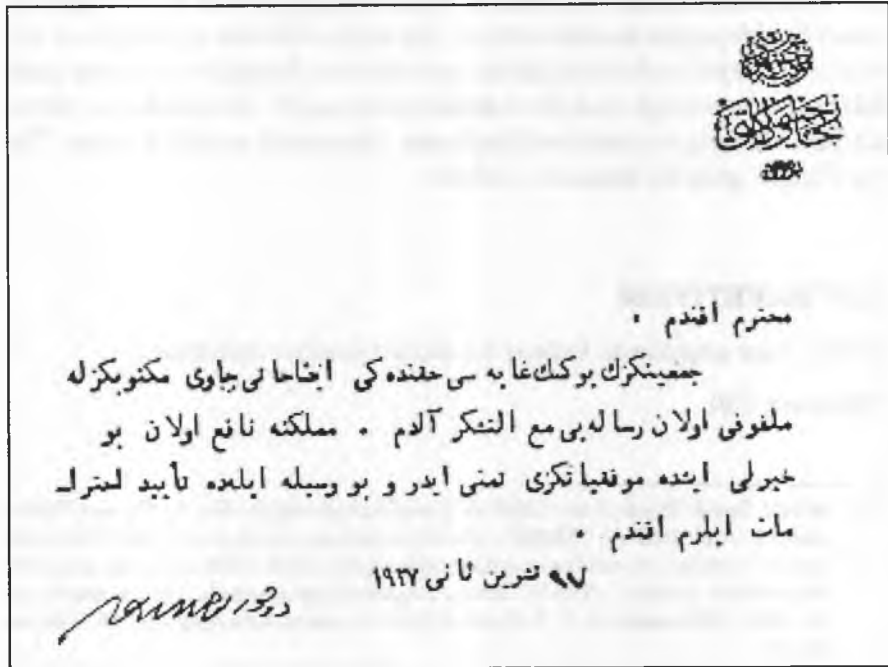
"Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti
Hususi

Muhterem Efendim,

Cemiyetinizin yüksek gayesi hakkındaki izahatı havi mektubunuzla melfufu olan risaleyi maa-l-teşekkür aldım. Memlekete nafi olan bu hayırlı işte muvaffakiyetinizi temenni eder ve bu vesile ile de teyid-i ihtiramat eylerim efendim.

17 Teşrinisani 1927

(imza: Doktor Tevfik Rüştü)"

Mektup bugünkü dille şöyle yazılabilirdi:

Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanlığı
Özel

Sayın Bayım,

Derneğinizin yüksek amacı üzerine açıklamaları içeren mektubunuzla ekindeki kitapçığı teşekkürlerimle aldım. Ülkenin çıkarına olan bu yararlı işte başarınızı diler, bu fırsattan yararlanarak saygılarımı yinelerim.

17 Ekim 1927 tarihli bu mektup Dışişleri Bakanlığı'nın "Özel" antetli kağıdına yazılmış. Mektubun altındaki imza tanındı: "Doktor Tevfik Rüştü" yani dönemin Dışişleri Bakanı. Tevfik Rüştü Aras.⁽¹⁾ Mektubtan anlaşıldığı kadarıyla Bakan, kendisine gönderilen Masonluğu tanıttığı bir kitapçığa teşekkür ediyor. Söz edilen kitabın ne olduğunu bilmiyoruz. Arşivlerde bu yıllarda yayınlanmış kitaplar arasında özellikle tanıtım amaçlı olan bir kitaba rastlamadık. Gönderilen, o yıllarda yayınlanmış ve arşivlerde bulunan "Masonluk ve Ahlâk" veya "Üstat Kitabı" gibi bir kitap da olabilir.

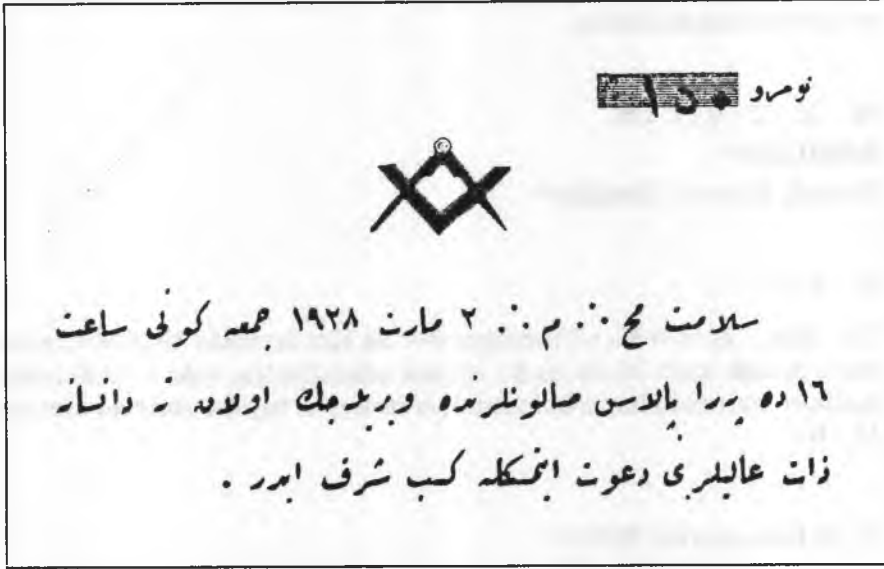
ÇAY DAVETİYESİ

İkinci belge arşivlerde kalmış bir sosyal faaliyet davetiyesi.

"Numara 150

(1) Ahmet Tevfik Rüştü [Aras]: 1883'de Çanakkale'de doğdu. Beyrut Fransız Tıbbiyesini bitirdi. 1920'de TBMM'ne Mentеше mebusu olarak girdi. 1923-1939 arasında kesintisiz olarak İzmir milletvekili seçildi. 1925-1938 arasında Dışişleri Bakanlığını yürüttü. 1939'da Londra Büyükelçiliğine atandı. 1943'te emekli oldu. 1951-1960 arasında T. İş Bankası Yönetim kurulunda bulundu. 1972'de vefat etti.

Selamet⁽²⁾ Mah. : Muh. : 'i⁽³⁾ 2 Mart 1928 Cuma günü saat 16'da Pera Palas salonlarında verilecek olan tedansana⁽⁴⁾ zat-ı alilerini davet etmekle kesb-i şeref eder⁽⁵⁾."

Selamet Locasının, dönemin İstanbul'unun prestijli salonlarından Pera Palas Oteli'nde düzenleyeceği danslı çay için bastırılan davetiye- nin elimizdeki örneğinde sağ üst köşedeki "numara:" yazısının karşı- sındaki 150 rakamından ve davetiye- nin perforeli sol üst köşesinin koparılmış olmasından aynı zamanda bilet işlevi gördüğünü de anlıyo- ruz. Davetiye, o günkü terimle "teberru" [bağış] karşılığı dağıtılmış ol- malı. Teberru miktarını belirten bir ipucu ise yok.

(2) *Selamet Locası 36 numara ile 9 Ocak 1918'de İstanbul'da kurulmuştur. İlk Üstadı Muhteremî Necmettin Tahsin B. idi. 1935'e kadar çalışmalarını sürdürmüştür. Son Üstadı Muhteremî Dr. Hüseyin Kenan Tunakan idi.*

(3) *Mahfel-i Muhteremî*

(4) *akşama doğru çay saatine denk gelen danslı partilere İngilizce'de "tea-dance" adı verilmekteydi. Bundan yola çıkarak benzer toplantılar İstanbul'da Yirminci Yüzyılın ilk yarısında "tedansan" olarak adlandırılmıştır.*

(5) *onur duyar.*

BÜYÜK MAŞRIK TOPLANTISI DAVETİYESİ

Daha önce Mimar Sinan'da çeşitli Loca davetiyelerini yayınlamıştık. Aşağıdaki davetiye ise Büyük Loca toplantısına [Konvan'a] ait bir davetiye. Görüleceği gibi bu davetiye de zamanın Loca davetiyeleriyle aynı biçimde düzenlenmiş.

"S.: A.: K.: Ş.: C.:(6)

AMBLEM(7)

İttihad, Kuvvet, Terakki(8)

M.: B.:(9)

Tü.: Meş.: A.:ı(10) H.:i Umumiyesi(11) 20 Kanunusani 1928(12) Cuma günü sabah saat 10 da akd-i içtima edeceğinden vakt-i mezkurda mahal-i malumda hazır bulunmaları ricasıyla teyid-i uhuvvet olunur
M.: B.:

Fi 25 Kanunevvel 927(13)

Ka.: A.:(14)

(imza)

...

(6) *Sânii Azamü Kâinatın Şânü Celiline*

(7) *Türkiye Meşrik-i Azamü Meş.: Dersaadet GRAND ORIENT DE TURQUIE OR.: CONSTANTINOPLE (Her iki dilde de yazuların bugünkü dilde karşılığı şöyle: Türkiye Büyük Doğu'su [Locası] İstanbul Vadisi.)*

(8) *Birlik, Kuvvet, ilerleme*

(9) *Muhterem Birader*

(10) *Türkiye Meşrik-i Azamü*

(11) *Heyet-i Umumiye*

(12) *20 Ocak 1928*

(13) *25 Aralık 1927*

(14) *Kâtib-i Azam*

ص . . . اع . . . ل . . . س . . . ج . . .

اتحاد ، قوت ، ترقی

م . . . ب . . .

تو . . . مش . . . اع . . . ی . . . ه . . . عمومیہ سی ۲۰ کانون ثانی ۱۹۲۸ جمعہ
کونی صبح ساعت ۱۰ ده عقد اجتماع ایده جکندن وقت مذکورده محل
معلومده حاضر بولونماری رجاییله تأیید اخوت اولونور م . . . ب . . .

ل ۲۵ کانون اول ۱۹۲۷

کا . . . اع . . .

روزنامه مذاکرات

- ۱ - ضبط سابقک قرائت و تصدیقی .
- ۲ - ه . . . مع . . . دا . . . راپوری .
- ۶ - صامسونده ایشیق و ادرنده طونجه ح . . . م . . . لرینگ اوراق
تأسیسه سنک قرائت و مذاکره سی .
- ۴ - و داد ح . . . م . . . ی نظامنامه داخلینک تصدیقی
- ۵ - لوقال تفرغی مسئله سنک مذاکره سی
- ۶ - تکلیف و صدقه کیسه لرینگ دوری و ختام مساعی

Ruzname-i müzakerat

- 1- Zabt-ı sabıkın kıraat ve tasdiki
- 2- H.: M.: Da.: raporu
- 3- Samsun'da Işık ve Edirne'de Tunca Muh.: MM.: 'nin evrak-ı tesisinin kıraat ve müzakeresi
- 4- Vedad⁽¹⁵⁾ Muh.: M.:i Nizamname-i Dahilisinin tasdiki
- 5- Lokal teferruğu⁽¹⁶⁾ meselesinin müzakeresi
- 6- Teklif ve sadaka keselerinin devri ve hitam-ı mesai"

Davetiye bu günkü dilde şöyle olabilirdi:

Türkiye Büyük Doğusu [Locası] Genel Kurulu [Konvanı] 20 Ocak 1928 Cuma günü 10.00'da toplanacağından belirtilen saatte bilinen yerde hazır bulunmanız ricasıyla kardeşlik [duygularını] tekrarlarınız Aziz Kardeşim.

25 Aralık 1927

Büyük Sekreter

Görüşme Gündemi

- 1- geçmiş toplantı tutanağının okunması ve onanması
- 2- Daimi Heyet [Büyük Görevliler Kurulu] raporu
- 3- Samsun'da Işık ve Edirne'de Tunca Muhterem Localarının kuruluş evraklarının okunması ve görüşülmesi
- 4- Vedat Muhterem Locası İç Tüzüğü'nün onaylanması
- 5- Lokal alımı sorununun görüşülmesi
- 6- Teklif ve yardım keselerinin dolaştırılması ve çalışmanın sona ermesi

(15) 46 numara ile 31 Mart 1925'te İstanbul'da Fransızca çalışmak üzere kurulmuştur. İlk Üstadı Muhteremi Leon Dantes'dir. 1935'e kadar çalışmalarını sürdürmüştür. Son Üstadı Muhteremi Jak Eseyan idi.

(16) ferağ'dan: satın alınan bir mülkün tapusunu üzerine çevirme

pulo pasajından başlayarak Kuloğlu ve Telgraf Sokaklarında kiralık yerlerde çalışan Büyük Loca kendine ait bir binada çalışmak arzusundaydı. Önceleri Sıraselviler'de banker Vlaskari'ye ait binanın "60000 liraya" alınması için 5 Mayıs 1927'de karar alındı ve alıma üyelerin de katkıda bulunabilmeleri için beş

yıl vadeli "tahviller" çıkarıldı.⁽¹⁷⁾ Bu binanın alımı konusunda engeller çıkınca konu 20 Ocak 1928 toplantısında görüşülerek yeni arayışlara girildi. 1928 yılı sonunda Beyoğlu Polonya Sokağı'ndaki (eski adı Leh sokağı) 25 numaralı bina satın alınarak Nisan 1929'da buraya taşındı.

(17) tahvil çıkarılması konusunda bakınız: İsmail İşmen, "Bir Lokal Binasının Alınması ve Çıkarılan Tahvilat", *Mimar Sinan*, sayı: 99, 1996, s: 31-36 (yazıda tahvillerden birinin fotoğrafı ve transkripsiyonu da yer almaktadır.)

* * *

KAYNAKLAR

Celil Layiktez, *Türkiye'de Masonluk Tarihi Cilt 1, 1721-1956*, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1999

Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 1990

İsmail İşmen, "Bir Lokal Binasının Alınması ve Çıkarılan Tahvilat", *Mimar Sinan*, sayı: 99, 1996, s: 31-36

Kemalettin Apak, *Ana Çizgileriyle Türkiye'deki Masonluk Tarihi*, İstanbul, 1958

_____, "Muh.:Mah.:'lerimizin 1935 İntihabları Neticesinde Seçilen Muh.: Üs.: 'lar ve Adresleri" *Büyük Şark*, sayı 16, Eylül-Birinciteşrin, 1934, s: 47-48

_____, *Türkiye Milli Büyük Meşriki'nin 25inci Yıldönümü münasebetile Fevkalâde celsede Okunan nutuklar neşideler*, Türkiye Büyük Meşriki Yayını, 1934

MUNTAZAM MASONLUK VE İNANÇ

M. Remzi SANVER

FREEMASONRY AND BELIEF

It is well-known that regular freemasonry requires from its members a belief in a supreme being. Moreover, lodge meetings are performed while the Volume of the Sacred Law is open. This article aims to explore the foundations of these metaphysical concepts by reference to the documents of regular Freemasonry as well as to the values incorporated by esotericism.

Masonluk ve İnanç

Her Mason, mesleğe adım atmasıyla birlikte, zengin ve kapsamlı bir metafizik kavramlar dünyasına girer. Üstelik bu giriş, entelektüel düzeyde kalmaz. Kendisinden bu kavramları "yaşamaları" beklenmekte-

dir. Zaten, henüz üyeliğe kabul edilmeden, kendisine "Masonların Tanrıya inanmak zorunda oldukları" söylenmiştir. Gerçi "tanrı" ve "inanç" kavramları yeterince açıklanmamıştır ama olsun. Belirli bir inanca sahip bir insan olarak bu şartı sağladığını düşünmüş ve böylece mesleğe kabul edilmiştir.

Masonluk yolunda attığı ilk adımla birlikte, karşısına inanç temelli başka unsurlar da çıkar. Mâbedin ortasındaki yemin kürsüsünün üzerinde çeşitli dinlerin kutsal kitapları durmaktadır. Ruhun ölmezliği kavramı sıkça telaffuz edilmekte, hatta ruhun ölmezliğine duyulan inancın Masonluğun olmazsa olmaz şartlarından olduğu söylenmektedir. Özetle, mesleğin içeriden görünüşü, dışarıdan görünüşüne göre çok daha metafizik çağrışımlıdır.

Yeni Mason belki farkında değildir ama bu durum son derece doğaldır. Zira Mason kimliğinin en önemli bileşenlerinden bir tanesi olan inisiyasyon, insanoglunun varoluşa dair temel sorulara cevap arayışının bir ürünüdür. Dolayısıyla, Masonluğu metafizik kavramlardan arındırarak ele almak imkânsızdır. Bir başka deyişle, insanoglunun bu arayış sürecindeki kazanımlarının Mason mâbedinin ayrılmaz parçaları olması hiç de şaşırtıcı değildir.

Meseleyi somutlaştıracak olursak, "Masonlukta inanç" denildiği zaman akla gelen kavramları üç sınıfta ele alabiliriz.

- (i) Tanrı ve din
- (ii) Kutsal kitaplar
- (iii) Ruhun ölmezliği

Masonluk çatısı altında karşımıza çıkan bütün metafizik kavramları bu üç sınıftan bir tanesine dâhil edebiliriz. Bu üç sınıfın her biri de Masonluğun vazgeçilmez unsurlarındandır. Burada önemli olan, bu unsurların Masonluk içerisindeki yeri ve işlevinin doğru tespiti-
tidir.

Bugün Türk Masonluğuna baktığımızda, bu tespite yönelik çok sayıda çalışma bulmak mümkündür. Bu çalışmaların ulaştıkları sonuçlar, her zaman birbiriyle örtüşmemektedir. Hatta öyle ki, Masonluğun

inanç konusundaki tavrının, birbiriyle çelişen ifadelerle tanımlandığı da varittir.⁽¹⁾

Bunun sağlıklı bir durum olduğunu düşünmüyorum. Masonluğun bir hürriyet kurumu olduğunu bütün kalbimle benimsiyorum. "Hür bir Locada hür bir Mason" ifadesini mesleki çalışmalarımın rehberi olarak görüyorum. İnisiyasyon temelli bir kurum olan Masonlukta yorum hürriyetinin vazgeçilmez bir şart olduğunu biliyorum. Yine de, Masonluğun inanç konusundaki tavrına dair birbiriyle çelişen yaklaşımların varlığını sağlıklı bulmuyorum. Açıkçası içinde bulunduğumuz durumun, hürriyet temelli bir kurumdaki yorum zenginliğinin getirdiği çeşitliliğin değil, Masonluğun temel belgelerinin ve mevcut uygulamalarının yeterince incelenmemesinden kaynaklanan bir kavram kargaşasının sonucu olduğunu düşünüyorum. Zira söz konusu çelişki, Masonluğun kimliğine, hedefleri ve yöntemleri itibarıyla nasıl bir kurum olduğuna dairdir. Bu çelişki, Mason olarak bulunduğumuz yere dairdir. Masonluk elbette ki bir yorum sanatıdır ama Masonluğun ne olduğu yoruma tabi olamaz. Masonlukla ilgili her türlü ve sınırsız yorum, Masonluğun temel değerlerinin belirlenmesinden sonra gelmelidir.

Bu ifadeyle talep edilen, bireyleri bağlayan doktriner bir yapı değil, Masonluğun üzerine oturduğu zeminin sınırlarının yani landmarklarının tespitidir. Böyle bir tespit, Masonların hürriyetlerini kısıtlamak bir yana, Masonluğun bir hürriyet kurumu olmasının teminatıdır. Zira bir kurumun kimliğinin temel unsurlarının belirsizliği kaos olduğu

(1) *Bu konudaki çelişkili ifadeler ve uygulamalara dair Salancı (2002) tarafından yapılmış kapsamlı bir literatür taraması ve durum tespiti vardır. Bir fikir vermesi açısından birkaç örneği buraya alıyorum: Tarhan (1977), "Muntazam Masonluğun sinesine kabul edilmeleri düşünülen kimselerde, diğer vasıf ve şartlar yanında, teist olma vasfının da aranması icap etmektedir." diyor. Buna mukabil Altınörs (1992), "Masonluk dine akılcı bir gözle bakar... deist bir din anlayışını benimser." diye düşünüyor. Kökdamar (1989) "Her Mason tek olan Allahın ve kutsal kitabı olan bir dinin inançlısı olarak imanını tesis eder." derken, Akkan (1987), "Obediyansımız Masonları, yüce bir varlığa, bir ilk nedene iman eden, içinde vicdan denilen polisi taşıyan kişilerdir." diyor. Egeran (1991)'ın "Masonluk bir dine yürekten inanmışların ve dolayısıyla vicdanını tesis etmiş olanların bir topluluğudur." biçimindeki görüşünün yanında, Lalık (1992), "EUM sembolünde ifade ettiğimiz ve inandığımız o tek Tanrı'nın huzurunda ve yemin kürsüsünde açık bulunan kitaplar üzerine ettiğimiz yemin, herhangi bir dinin boyunduruğuna girilmeden, dinsel baskılardan uzak ve kişinin hür iradesiyle vicdanına damşarak yürekten haykırdığı bir bağlılık metnidir." kanaatine sahip.*

gibi, nerede olduğunu bilmeyen insanların da hürriyetinden söz etmek mümkün değildir.

Bu çalışma, inanca dair unsurların Masonluktaki yeri ve işlevinin belirlenmesi sorusuna bir cevap getirmeyi hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak,

- (i) Tanrı ve din kavramlarının
- (ii) Kutsal kitapların
- (iii) Ruhun ölmezliği kavramının

Masonluktaki yeri ve işlevini incelemekle mümkündür. Şüphesiz, din kavramının Masonluktaki yerine dair bir soruya getirilecek cevapla, kutsal kitapların ya da ruhun ölmezliği kavramının Masonluktaki yerine dair soruya verilecek cevap birbirinden bağımsız değildir. Dolayısıyla, yukarıdaki üç maddeye, bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılmalıdır.

Bu çerçevede, literatürde iki ana yaklaşım görüyoruz. Bunlardan bir tanesi, Masonluktaki inanca dair unsurlara semavi dinler perspektifinden bakar. Buna göre, inanılması gereken tanrı, teist⁽²⁾ bir bakış açısının ürünüdür. Mason, semavi dinlerden bir tanesine mensup olmak zorundadır. Kutsal kitapları Masonlukta bu kadar özel kılan, vahiy⁽³⁾ ürünü olmalarıdır. Onun için içerikleri de önemlidir. Masonlar da yeminlerini inandıkları kutsal kitap üzerine ederler. Böyle olunca, ruhun ölmezliği kavramı da, doğal olarak, semavi dinlerin "öldükten sonraki hayata inanç" ve "cennet-cehennem" kavramları çerçevesinde görülmelidir.

(2) *Teist bir tanrı anlayışından kastedilen, Evreni yaratıp işleyiş kurallarını koymakla yetinmeyen, zaman içerisinde müdahale de eden bir Tanrıdır. Meselâ, semavi dinlerin Tanrı anlayışı teisttir. Zira Tanrı peygamber gönderip, kitap indirip, mucize yaratıp Evrenin akışına müdahale etmektedir. Bu kavramın karşısındaki deist anlayış, Evreni yaratıp işleyiş kurallarını koyduktan sonra herhangi bir müdahalesi olmayan bir tanrı kavramını içerir ki bu da tanım itibarıyla semavi dinlerle çelişir.*

(3) *Bu çalışmada "vahiy" ile kastedilen, Hançerlioğlu (1977) tarafından tanımlandığı biçimiyle, "Tanrı sözlerinin peygamberlerin gönüllerine doğdurulması"dır. Bu tanımla vahiy, ikinci dipnotta da ifade edildiği gibi, teist bir tanrı anlayışını gerektirmektedir.*

İkinci yaklaşım, Masonluktaki inanca dair unsurları materyalizmin reddi perspektifinden görür. Buna göre, Masonun Tanrıya hatta daha da genel bir ifadeyle bir yüce varlığa inanması yeter. Bu yüce varlığın ortak bir tanım ya da tasvirinin yapılması beklenmez. Masonun da, semavi ya da değil, herhangi bir dine mensup olması gerekmez. Kutsal kitaplar, Masonluktaki bu inanç şartının sembolü olduklarından dolayı bu kadar özeldirler. Yemin onların içeriği değil, sembolize ettikleri değerlerin üzerine edilir. Vahiy ürünü olup olmadıklarına inanç her Masonun özel meselesidir, Masonluğu ilgilendirmez. Aynı öldükten sonraki hayata duyulan inanç gibi... Ruhun ölmezliği kavramının Masonluktaki özel yeri, Masonluğun vazgeçilmez unsurlarından bir tanesi olan süreklilik fikrinin sembolü olmasından kaynaklanmaktadır.

Bugün Türkiye Büyük Locası bünyesindeki görüş ve uygulamalarda her iki yaklaşımdan da izler bulmak mümkündür. Hatta ritüelimizde bile, her iki yaklaşımı da haklı çıkartabilecek ifadeler mevcuttur.⁽⁴⁾ O halde genelinde Masonluk, özelinde Türk Masonluğu için bunlardan hangisi doğrudur? Ya da bu konuda bir doğrudan bahsedebilmek mümkün müdür? Veya bu yaklaşımlardan hangisi Masonluğun geleksel değerlerine ve/veya inisiyasyonun yöntemlerine daha yakındır?

Bu çalışma bu ve benzeri sorulara bir cevap arama çabasıdır. Masonluktaki inanç unsurlarını, kişisel yorumları elden geldiğince dâhil etmeksizin, Masonluğun geleneksel değerleri, mevcut belgeleri ve vaki uygulamalarından yola çıkarak, olabildiğince objektif bir zeminde

(4) *Meselâ yeni tekeris edilen kardeşlere yapılan hatip konuşmasındaki şu cümleleri ele alalım: "Bir Mason olarak, önce sizden, kutsal kitaplara saygı duymanızı isteriz. Bu kitaplar size hakikatin ve adaletin şaşmaz düzenini verecek ve davranışlarınızı kurallara uygun olarak düzenlemenizi sağlayacaktır. Onlarda Tanrı'ya, kendinize ve diğer insanlara karşı görevlerinizi ve sorumluluklarınızı bulabilirsiniz. Tanrı'ya karşı göreviniz, kulun yaradana karşı duyacağı saygı ve şükran duygusudur." Bu ifadeler açık biçimde kutsal kitapların içeriğine atıfta bulunmakta ve böylece, Masonluktaki inanca dair unsurları semavi dinler perspektifinden gören yaklaşımı desteklemektedir. Buna mukabil, Mason adayının yemini inandığı kutsal kitabın üzerine değil de kutsal kitapların üzerine ediyor olması, kutsal kitapları Masonluktaki inanç şartının sembolü olarak gören ve içeriklerine önem atfetmeyen bakış açısının ürünüdür. Bu uygulamanın, adayın yemini inandığı kutsal kitabın üzerine etmesi yönünde değiştirilmesi önerisi, 1993 konvanında reddedilmiştir. Konunun detaylarını Salancı (2002)'da bulmak mümkündür.*

kalmak suretiyle değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu vesileyle hatırlatmak isterim ki, Masonlukla inanç kavramını hiçbir şekilde ilişkilendirmeyen anlayışlar da vardır. Bu çalışma, Masonluğu, "muntazam Masonluk" olarak da adlandırılan, Masonlukta inancı şart koşan Geleneksel Masonluk anlayışının bakış açısından görmektedir. Dolayısıyla yapılması gereken ilk iş, Muntazam Masonluğun tanımlanmasıdır.

"Muntazam Masonluk" Nedir?

Masonluğun operatif halden spekülâtif hale dönüşmesinin dönüm noktalarından bir tanesi olan 24 Temmuz 1717 tarihinde, Londra'da çalışmakta olan dört Loca bir araya gelmişler ve merkezî bir otorite altında örgütlenerek dünyada ilk defa bir büyük locayı kurmuşlardır. Kurulan örgüte Londra Büyük Locası adı verilmiş ve büyük üstadlığa Anthony Sayer seçilmiştir.⁽⁵⁾

Akla gelen ilk soru bu yeni örgütün ne gibi kurallara tabi olacağıydı. Operatif Masonluk döneminde her Loca bağımsız olarak çalışırdı ama tüm Locaların ortaklaşa benimsedikleri birtakım geleneksel kurallar vardı. İngiltere Büyük Locası kurulduktan sonra, oturup yeni bir tüzük hazırlamaktansa, Operatif Masonluk dönemine ait belgelere ulaşıp eski gelenek ve kuralların tespitine ve bu sayede bu yeni oluşumun kaide ve tüzüklerinin kaleme alınmasına çalışılmıştır.⁽⁶⁾

Bu işle görevlendirilen James Anderson, bugün Masonluğun Anderson Anayasası olarak da bilinen "Hür ve Kabul Edilmiş Masonların Eski ve Muhterem Kardeşlik Cemiyetinin Nizamları" başlıklı metni kaleme almıştır. Bu metin üç ana bölümden oluşur. İlk bölüm Masonluk tarihine ayrılmıştır. İkinci bölümün iki kısmı vardır. Bunlardan ilki Hür Masonların yükümlülüklerini düzenler, ikincisi bir Localar Genel Tüzüğüdür. Üçüncü bölümde ise birtakım masonik şarkılar ve bunların notaları vardır.

(5) Londra Büyük Locası kuruluşundan kısa bir süre sonra adını değiştirmiş ve İngiltere Büyük Locası ismini almıştır. Bu kurum, ele alacağımız tarihi gelişmeler sonucunda bugün, İngiltere Birleşik Büyük Locası ismini taşımaktadır.

(6) Zaten masonik terminolojide İngiltere Büyük Locası'nın kurulması yeni bir oluşum olarak görülmez ve "revival" yani yeniden canlandırma olarak adlandırılır.

1723 senesinde yayınlanan Anderson Anayasası'nın Hür Masonların yükümlülüklerini düzenleyen kısmı, Masonluğun geleneksel değerlerini tespit eden bir metin olarak, Masonlukta özel bir yere sahiptir.⁽⁷⁾

Dikkat edilirse, Spekülâtif Masonluğun 1717 senesindeki doğuşu ve Anderson Anayasası'nın 1723 senesinde yayınlanmasıyla başlayan dönemde "Muntazam Masonluk" diye bir kavram yoktur. Zira, zaten Masonluk denince anlaşılın, Anderson Anayasası'ndaki ilkeler üzerine kurulu Geleneksel Masonluktur. Avrupa'nın çeşitli yerlerinde kurulmuş büyük locaların hepsi, Anderson Anayasası'na riayet ettiklerini söylemektedirler. Gerçi "Anderson Anayasası'na riayet etmek" ifadesiyle neyin kastedildiği çok açık değildir ama olsun. Bütün bu büyük locaların yaklaşımları birbirine yakındır. En azından hiçbirinin Masonluğu uygulayış biçimi, bir diğerini rahatsız etmemektedir. Ta ki 1877 senesine kadar...

O yıl, Fransa'daki büyük loca olan Fransa Büyük Doğusu⁽⁸⁾, tanrıya inanç şartının vicdan özgürlüğüyle çeliştiği gerekçesiyle, Evrenin Ulu Mimarı kavramını ritüel ve tüzüklerinden çıkartır. İngiltere Birleşik Büyük Locası bu durumu kabul edilemez bulur ve Fransa Büyük Doğusu ile olan ilişkilerini keser. Geleneksel Masonluk anlayışını savunan diğer büyük localar da bu kararı takip ederler.

Bu gelişme Masonlukta ilk önemli kalıcı ayrılıktır. Fransa Büyük Doğusu'nun İngiltere Birleşik Büyük Locası tarafından dışlanmasıyla birlikte Fransa'da geleneksel ilkeleri benimseyen yeni bir büyük loca elbette ki kurulmuştur. Ne var ki bu olaydan sonra, "Masonluğun geleneksel ilkelerinin günün şartlarına göre yorumlanması" fikri yaygınlaşmış ve Masonluk varolduğu her yerde geleneksel ilkelere riayet eden ve etmeyen olarak ikiye ayrılmıştır.⁽⁹⁾ Artık Masonik literatürde "Muntazam Masonluk" diye bir kavram vardır.

Burada dikkati çeken bir husus, geleneksel çizgiden ayrılan büyük locaların da Anderson Anayasası'nı benimseme iddiasını sürdürmeleridir. Sadece, bu metni artık başka biçimde -kendi ifadeleriyle günün şartlarına uygun olarak- yorumladıklarını söylemektedirler. Dolayı-

(7) Bu kısım, yayınlanmasıyla beraber tartışmalara yol açmış ve takip eden yıllarda çeşitli değişikliklere uğramıştır. Bu konuyu ikinci bölümde ele alacağımızdan, burada ayrıca değinmiyoruz.

(8) Resmi adıyla Grand Orient de France

(9) Bu ayrılık Geleneksel Masonluğun inanca dair tavrıyla başlamışsa da, bununla sınırlı kalmamış ve kadınların Masonluğa alınmaması, Mason örgütlerinin din ve siyaset tartışmalarının dışında kalmaları gibi konulara da yayılmıştır.

sıyla, ister geleneksel çizgiyi benimseyen, isterse de bu çizgiden ayrılmış olsun, Mason büyük locaları için "Anderson Anayasası'nı benimsemek" ortak bir tavrıdır. Aralarındaki farkı yaratan, bu ifadeden ne anladıklarıdır.

Anderson Anayasası'nın içerdiği mesaja dair farklı yorumların varlığı çok doğaldır. Zira Hür Masonların yükümlülüklerini düzenleyen kısmı muğlâk ifadeler içermektedir. Üstelik birbirinden çok farklı konuları ele aldığından, içerdiği ifadelerin önem sırası da açık değildir. Aynı metin, bir yandan Masonun sahip olması gereken inanç hakkında söz söylerken, diğer yandan loca toplantılarından sonra geç saatlere kadar içki içilmemesi gerektiği gibi konulara bile değinmektedir. Bu kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan, üstelik de muğlâk ifadeler içeren bir metne, tarihin akışı içerisinde çok farklı yorumlar getirilmiş olmasında şaşılacak bir şey yoktur. Ne var ki bu farklı yorumlar birbiriyle uzlaşamayacak uygulamalara yol açmış ve neticede Geleneksel Masonluğu benimseyen büyük localar, "Anderson Anayasası'nı benimsemek" ifadesinin ne manaya geldiğini, yoruma imkân tanımayan bir kesinlikle ortaya koyma yolunu seçmişlerdir.

Bu yaklaşımın ilk ve en önemli örneği, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 4 Eylül 1929 tarihinde yayınladığı "Büyük Locaları Tanımak için Temel İlkeler" beyannamesidir. Bu beyanname, Masonluğun temel ilkelerinin İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın penceresinden ilândır. Esasen, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1929 beyannamesiyle yaptığı, Anderson Anayasası'nın içerdiği çeşitli ifadeler arasında hangilerinin Geleneksel Masonluğun temel değerlerini temsil ettiğini ön plâna çıkartmak ve kurum olarak "Anderson Anayasası'na riayet etmek" ifadesinden ne anladığını açık biçimde ortaya koymaktır.

İngiltere Birleşik Büyük Locası, 1929 senesinden sonra, Masonluğun temel ilkelerine dair başka beyannameler de yayınlamıştır.⁽¹⁰⁾ Neticede "Muntazam Masonluk" deyince, Anderson Anayasası'na, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1929 ve takip eden beyannamelerinde yorumladığı biçimde riayet eden Mason kuruluşlarını anlıyoruz.⁽¹¹⁾

(10) Bunlardan konumuzu ilgilendiren başlıcaları 1938 ve 1949 senelerinde yayınlanan "Mesleğin Hedef ve İlişkileri", 1984 senesinde yayınlanan "Masonluk Nedir?", 1985 senesinde yayınlanan "Masonluk ve Din", 1989 senesinde yayınlanan "Hür Masonluğun Dış İlişkileri: İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın diğer masonik örgütlerle olan ilişkileri" başlıklı beyannamelerdir.

(11) Bu tanımın sonucunda hemen akla gelebilecek "Muntazam Masonluk kavramı İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın tekelinde midir?" sorusunun cevabını çalışmamızın sonsözünde vermeye çalışıyoruz.

Konumuz için çok önemli bir belge olan 1929 beyannamesini elbetteki bütün detaylarıyla ele alacağız. Ancak evvela Spekülâtif Masonluğun kuruluş yıllarına gidelim ve Anderson Anayasası etrafında gelişen tartışmalara bir bakalım.

Anderson Anayasası ve İnanç

1723 senesinde ilk baskısı yapılan Anderson Anayasası'nın ele aldığımız konuyu ilgilendiren kısmı, Hür Masonun yükümlülüklerini düzenleyen ikinci bölümünde yer alan ve Masonun inancına dair şartları ortaya koyan, "Tanrı ve Dine dair" başlıklı birinci maddedir. Evvelâ metnin ne dediğini görelim:

"I. Tanrı ve Dine dair

Bir Mason, sıfatının gereği, ahlâk yasasına uymak zorundadır ve eğer Sanat'ı doğru anlıyorsa, hiçbir zaman budala bir tanrıtanımaz ya da dinsiz bir liberten olmaz. Fakat eski zamanlarda Masonlar, her ülkede, o ülkenin ya da ulusun dininden, bu her ne idiyse, olmak yükümlülüğündeydiler; şimdi ise, özel kanıları kendilerine bırakılarak, bütün insanların mutabık oldukları dinden olmaları yeterli görülmektedir; bu da, onları ayırdeden sıfat ve kanaatleri ne olursa olsun, iyi ve doğru veya onurlu ve dürüst insanlar olmaktır. Böylece Masonluk, aksi takdirde birbirlerinden ebediyen uzakta kalacak kişilerin arasında bir birlik merkezi, hakiki dostluğun kazandırılmasında bir vesile olur."⁽¹²⁾

(12) Tercüme bana aittir. Bugün, Türkçe masonik literatürde, mesleğimizin kaynak metinlerinin değişik tercümelerini bulmak mümkündür. Oysa ki tercümedeki her nüans, çok farklı yorumlara yol açabilir. Salancı (2002) bu konuya dikkat çekmekte ve "tarihi ve/veya bağlayıcı önemi olan resmi masonik belgelerin, kaleme alındıkları dönemdeki dilin ve Türk dilinin uzmanı kardeşlerimiz ile Masonluğun tarihçesini, gelişimini, felsefesini, kural ve uygulamalarını çok iyi bilen kardeşlerden oluşan bir komisyon tarafından Türkçe'ye çevrilerek resmen yayınlanmalarını" önermektedir. Bu görüşü paylaşmakla beraber, elimizde henüz bu şekilde yapılmış tercüme mevcut olmadığından, çalışma boyunca ele alınan kaynak metinleri kendim tercüme edecek, bununla birlikte orijinallerini, tercümelerinin yanına dipnot olarak ekleyeceğim. 1723 Anayasası'ndaki "Tanrı ve Dine dair" maddesinin orijinali şöyledir: "A Mason is oblig'd, by his Tenure, to obey the moral Law; and if he rightly understands the Art, he will never be a stupid Atheist, nor an irreligious Libertine. But though in ancient Times Masons were charg'd in every Country to be of the Religion of that Country or Nation, whatever it was, yet 'tis now thought more expedient only to oblige them to that Religion in which all Men agree, leaving their particular Opinions to themselves; that is, to be good Men and true, or Men of Honour and Honesty, by whatever Denominations or Persuasions they may be distinguish'd; whereby Masonry becomes the Center of Union, and the Means of conciliating true Friendship among Persons that must have remain'd at a perpetual Distance."

Masonluğun kapılarını Tanrıya inanmak kaydıyla her dinden insana açan bu ifadeler, Masonluğun içinde ciddi tartışmalara yol açmıştır. Bir taraftan mesleği hıristiyan geleneğinin bir parçası olarak gören Masonların rahatsızlığı, diğer taraftan Katolik Kilisesi'nin 1738 senesinde yayınladığı "In Eminentia" fermanıyla Masonluğu aforoz etmesi, İngiltere Büyük Locası üzerinde baskı oluşturmuştur. Bu baskının şiddeti gözardı edilemeyecek bir ölçüye ulaşmış olmalı ki, 1738 senesinde Anderson tarafından yapılan düzeltmelerle bu Anayasa'nın ikinci baskısı yapılmıştır. Söz konusu madde 1738 Anayasası'nda aşağıdaki biçimde kaleme alınmıştır:

'I. Tanrı ve Dine dair

Bir Mason, sıfatının gereği, gerçek bir Noaşit olarak ahlâk yasasına uymak zorundadır; ve eğer zenaati doğru anlıyorsa, hiçbir zaman budala bir tanrıtanımaz ya da dinsiz bir liberten olmaz ve vicdanına karşı hareket etmez. Eski zamanlarda hıristiyan Masonlar, seyahat ettikleri veya çalıştıkları ülkedeki hıristiyan âdetlerine uymak zorundaydılar. Fakat Masonluk bütün milletlerde, hatta değişik dinlerde bile bulunduğundan, bugün sadece, (özel kanıları her kardeşin kendisine bırakılarak), bütün insanların mutabık oldukları dine mensup olmakla yükümlüdürler. Bu da, onları ayırdeden isimleri, dinleri veya kanaatleri ne olursa olsun, iyi ve doğru, onurlu ve dürüst insanlar olmaktır. Zira herkesin Nuh'un 3 büyük buyruğunda mutabık olması, locanın harcını korumak için yeterlidir. Böylece Masonluk, onların birliklerinin merkezi ve aksi takdirde birbirlerinden ebediyen uzakta kalacak kişileri uzlaştırmada mutlu bir vasıta olur."⁽¹³⁾

1738 tarihli metnin 1723 tarihli ilk baskıdan temel farkı, Masonluğa kabul edileceklerde Noaşit olma yani Nuh Peygamber'e inanma şartını aramasıdır. Bunu, Masonluğun kapılarının semavi dinler geleneği-

(13) Metnin orijinali şöyledir: "A Mason is obliged by his Tenure, to observe the Moral Law, as a true Noachida; and if he rightly understands the Craft, he will never be a Stupid Atheist nor an Irreligious Libertine, nor act against Conscience. In antient Times the Christian Masons were charged to comply with the Christian Usages of each Country where they travell'd or work'd: But Masonry being found in all Nations, even of divers Religions, they are now only charged to adhere to that Religion in which all Men agree (leaving each Brother to his particular Opinions) that is, to be Good Men and True, Men of Honour and Honesty, by whatever Names, Religions or Persuasions they may be distinguish'd: For they all agree in the 3 great articles of Noah, enough to preserve the Cement of the Lodge. Thus Masonry is the Center of their Union and the happy Means of conciliating Persons that otherwise must have remain'd at a perpetual Distance."

nin dışında kalan insanlara kapatılması biçiminde yorumlamak mümkündür.

Mesleği hıristiyan geleneğinin bir parçası olarak görenler, 1738 senesinde yapılan değişiklikle de tatmin olmamışlardır. Bunlar, İngiltere Büyük Locası'nın kuruluşundan itibaren bu örgüte katılmayan birtakım localarla birlikte, 1751 senesinde Eski Masonların Büyük Locası -ya da kısaca Eskiler- adı altında kendi büyük localarını kurmuşlar ve 1764 tarihinde, 1738 Anayasası'ndan yararlanarak, Ahiman Rezon adını verdikleri kendi anayasalarını kaleme almışlardır.⁽¹⁴⁾ Doğal olarak Eskiler, Masonluğun gerçek âdetlerini sürdürme iddiasında olup, "Modernler" adını verdikleri İngiltere Büyük Locası'nın yaklaşımlarını geleneksel Masonluktan bir sapma olarak görüyorlardı.

İngiliz Masonluğundaki Eskiler-Modernler ayrılığı kalıcı olmamış, iki büyük loca 1813 senesinde birleşerek İngiltere Birleşik Büyük Locası'nı oluşturmuşlardır. Birleşme öncesinde yapılan anlaşma sonucunda, Modernlerin benimsemiş oldukları Anderson Anayasası, bazı maddelerinin gözden geçirilmesi kaydıyla, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın anayasası olarak kabul edilmiştir.⁽¹⁵⁾ Anderson Anayasası'nın "Tanrı ve Dine dair" maddesi bu çerçevede yeni bir düzeltmeye tabi tutulmuş ve Noaşit olma şartı metinden çıkartılmıştır. 1815 tarihinde kaleme alınan bu metin şöyledir:

"I. Tanrı ve Dine dair

Bir Mason, sıfatının gereği, ahlâk yasasına uymak zorundadır ve eğer Sanat'ı doğru anlıyorsa, hiçbir zaman budala bir tanrıtanımaz ya da dinsiz bir liberten olmaz. O, Tanrı'nın insan gibi görmediğini, tüm insanlardan daha iyi anlamak zorundadır. Zira insan dış görünüşe, Tan-

(14) Tahmin edilebileceği gibi, Ahiman Rezon koyu hıristiyanî bir metindir ve "Tanrıya ibadet, kilise babalarına itaat ve onlar tarafından toplanan kutsal yazılara inanç" benzeri şartlar içermektedir. Bugün, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çoğu büyük locanın anayasası Ahiman Rezon temellidir. Bununla birlikte, Ahiman Rezon Türk Masonluğunun uygulamalarını ilgilendirmediğinden, tam metnine burada yer vermeyeceğim. Bu konuya dair etraflı bilgiyi Ayan (1994)'da bulmak mümkündür.

(15) Birleşme şartlarından bir diğeri de İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın, Eskilerin uygulamakta oldukları ritüelleri kullanmasıydı. Böylece, Eskiler'in kendilerini Modernler'den ayırmak için benimsemiş oldukları Royal Arch derecesi de İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın ritüellerine dâhil edilmiş oldu. Bugün Royal Arch Nizamı'nın İngiltere Büyük Locası'nın bünyesi içinde üstat derecesinin tamamlayıcısı olarak mevcudiyeti bu tarihî gelişmenin sonucudur. Bu konuya dair daha fazla bilgiyi Ayan (2000) ve Sanver (2001a)'de bulmak mümkündür.

rı ise kalbe bakar. Bir Mason, bundan dolayı, asla vicdanının emirlerine karşı hareket etmemeye özellikle mecburdur. Bir insanın dini ve ibadet biçimi ne olursa olsun, Masonluktan çıkartılamaz. Yeter ki yerin ve göğün şanlı mimarına inansın ve ahlâkın kutsal ödevlerini yerine getirsin. Masonlar, kardeşlik sevgisinin sağlam ve güzel bağı içinde, her kanaatten erdemli insanlarla birleşirler; onlara, insanların kusurlarına merhametle bakmaları ve sahip oldukları inancın üstün mükemmelliğini kendi hareketlerinin safiyetiyle göstermeleri öğretilir. Böylece Masonluk, iyi ve doğru insanlar arasında bir birlik merkezi, aksi takdirde birbirlerinden ebediyen uzakta kalacak olanlar arasında dostluğun kurulmasında mutlu bir vasıta olur."⁽¹⁶⁾

Gerek 1723, gerek 1738, gerekse de 1815 tarihli Anderson Anayasaları'nın teist mi, yoksa deist mi oldukları konusunda epeyce mürekkep harcanmıştır. Açıkçası, sebebine sonsözde değineceğim gibi, Masonluktaki inanç unsurlarına "teizm-deizm" ikileminden yaklaşmamak gerekir. Öte yandan, Anderson Anayasaları'nın inanç şartlarını semavi dinler açısından değerlendirmek mümkündür. Bu çerçevede, 1723 tarihli metnin, semavi din mensubu olsun ya da olmasın, her türlü tanrı inancına sahip insanları Masonluğa kabul ettiğini; 1738 tarihli olanın ise içerdiği Noaşit olma şartıyla, Masonluğu semavi din mensuplarıyla sınırlı tuttuğunu söyleyebiliriz.⁽¹⁷⁾ 1815 tarihli metnin

(16) "A Mason is obliged, by his tenure, to obey the moral law; and if he rightly understand the art he will never be a stupid atheist nor an irreligious libertine. He, of all men, should best understand that God seeth not as man seeth; for man looketh at the outward appearance, but God looketh to the heart. A Mason is, therefore, particularly bound never to act against the dictates of his conscience. Let a man's religion or mode of worship be what it may, he is not excluded from the order, provided he believe in the glorious architect of heaven and earth, and practise the sacred duties of morality. Masons unite with the virtuous of every persuasion in the firm and pleasing bond of fraternal love; they are taught to view the errors of mankind with compassion, and to strive, by the purity of their own conduct, to demonstrate the superior excellence of the faith they may profess. Thus Masonry is the centre of union between good men and true, and the happy means of conciliating friendship amongst those who must otherwise have remained at a perpetual distance."

(17) Bazı yazarlar, bu yorumun dönemin şartlarını dikkate almayan bir bakış açısının ürünü olduğunu öne sürerler. Bu görüşe göre Anderson Anayasası'nın kaleme alındığı dönemde zaten hıristiyan olmayanların Masonluğa kabulü düşünülmemişti. Mesela Ayan (1994), 1723 Anayasası'ndaki "bütün insanların mutabık oldukları din" ifadesinin mezhep ayrımı gözetmeyen hıristiyanlığı kastettiğini söylemektedir. Bu yorum aklıma yatmıyor. Zira bu durumda 1738 tarihli metin, Noaşit olma şartını getirmekle Masonluğun kapılarını 1723 Anayasası'na göre daha fazla insana -sadece hıristiyanlara değil bütün semavi din mensuplarına- açmış olur ki o dönemde yaşanan gelişmelerin böyle bir sonuca yol açması için hiçbir sebep yoktur.

bunlardan hangisine daha yakın durduğuna dair net bir görüş ortaya koymak kolay değildir. 1815 Anayasası, bir taraftan "Bir insanın dini ve ibadet biçimi ne olursa olsun, Masonluktan çıkartılamaz. Yeter ki yerin ve göğün şanlı mimarına inansın ve ahlâkın kutsal ödevlerini yerine getirsin." ifadeleriyle Masonluğun kapılarını her inançtan insana açarken, diğer taraftan Tanrı'nın insan gibi görmediğini ve kalbe baktığını söyleyerek semavi dinlerin tanrı anlayışıyla örtüşen bir tanrı tasavvuru içermektedir.

Çalışmamız açısından önemli olan, 1815 Anayasası'nın ne dediği değil, muntazam Masonluğun bu anayasadan ne anladığıdır. Yoksa elbette ki bu metni herkes kendince yorumlayabilir. Zaten öyle de olmuş ve olmaktadır. Ne var ki bu yorumların bazıları bir süre sonra kurumsal yorumlar haline dönüşmüş ve muntazam Masonluğun uygulamalarına kaynaklık etmiştir. Dikkat edilirse, Anderson Anayasası'nın metninin ne olması gerektiği yönündeki tartışmalar 1815 senesinde son bulmuş, bundan sonra bir daha metin üzerinde kalem oynatılmamıştır. Buna mukabil geleneksel Masonluğun ilkeleri, Mason kuruluşlarının yayınladıkları beyannamelerle ortaya konmuştur. Bu beyannameler daima Anderson Anayasası'na atıfla kaleme alınmış ve Anayasa'nın resmi yorumu olma özelliğini taşımışlardır. Böylece Anderson Anayasası'nın kendisi bir masonik hukuk metni olmaktan çıkmış, masonik hukuk metinlerine mesnet oluşturan bir tarihi belge, bir temel kaynak haline dönüşmüştür. Bu sağlıklı bir durumdur. Zira bir taraftan anayasa üzerindeki sancılı tartışmalar sona ermiş ve metne değişmez bir hüviyet kazandırılmış, diğer taraftan bu değişmez metne yeni yorumlar getirmek imkânına sahip olmakla Masonluğun donup kalmasının önü kesilmiştir.

3. İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın

1929 Beyannamesi

İngiltere Birleşik Büyük Locası, 4 Eylül 1929 tarihinde, Masonluğun temel ilkelerini, dolayısıyla tanıyacağı büyük locaların sağlaması gereken şartları ortaya koymak amacıyla, sekiz maddeden oluşan, "Büyük Locaları Tanımak için Temel İlkeler" başlıklı bir beyanname yayınlamıştır. Bu beyannamenin, Fransa Büyük Doğusu'nun Evrenin Ulu Mimarı kavramını ritüel ve tüzüklerinden çıkartma kararından elli seneyi aşkın bir süre sonra yayınlanmış olmasının sebebi ayrı bir inceleme konusudur. Biz, bu çalışmada, söz konusu beyannamenin

tam metnini gözden geçirecek ve inanca dair maddelerini yorumlayacağız. Beyannamenin maddeleri şunlardır⁽¹⁸⁾:

1. Menşe intizamı, yani bir büyük locanın tanınmış bir büyük loca tarafından yahut en az üç menşei muntazam locanın bir araya gelmesiyle, usulüne uygun biçimde kurulmuş olması.
2. Evrenin Ulu Mimarı'na ve onun vahyedilmiş iradesine inancın üyeliğe kabul için temel nitelik olması.
3. Tekris edilenlerin, yeminlerini açık olan Kutsal Kanunun Kitabı'nın üzerine etmeleri ve böylece vicdanlarını yukarıdan gelen vahiyle bağladıklarını göstermeleri.

(18) Metnin orijinali aşağıdaki gibidir:

1. *Regularity of origin, ie., each Grand Lodge shall have been established lawfully by a duly recognized Grand Lodge or by three or more regulary constituted lodges.*
2. *That a belief in the G.A.O.T.U. and His revealed will shall be an essential qualification for membership.*
3. *That all Initiates shall take their Obligation on or in full view of the open Volume of the Sacred Law, by which is meant the revelation from above which is binding on the conscience of the particular individual who is being initiated.*
4. *That the membership of the Grand Lodge and the individual Lodges shall be composed exclusively of men; and that each Grand Lodge shall have no Masonic intercourse of any kind with mixed Lodges or bodies which admit women to membership?*
5. *That the Grand Lodge shall have sovereign jurisdiction over the lodges under its control; ie., that it shall be a responsible, independent, self-governing organization with sole and undisputed authority over the Craft or Symbolic Degrees (Entered Apprentice, Fellow Craft and Master Mason) within its Jurisdiction; and shall not in any way be subject to, or divide such authority with, a Supreme Council or other Power claiming any control or supervision over those degrees.*
6. *That the three Great Lights of Freemasonry (namely, the Volume of the Sacred Law, the Square and the Compasses) shall always be exhibited when the Grand Lodge or its subordinate Lodges are at work, the chief of these being the Volume of the Sacred Law.*
7. *That the discussion of religion and politics within the Lodge shall be strictly prohibited.*
8. *That the principles of the Antient Landmarks, customs and usages of the Craft shall be strictly observed.*

4. Büyük locanın ve locaların üyelerinin yalnızca erkeklerden oluşması ve kadınları üye kabul eden localar ya da oluşumlarla hiçbir şekilde masonik ilişki kurulmaması.
5. Büyük locanın kendi kontrolü altındaki localar üzerinde hükümlerine sahip olması, yani jürisdiksiyonu altındaki sembolik dereceler (çırak, kalfa ve üstad) üzerinde tek ve tartışmasız bir otoriteye sahip olan sorumlu, bağımsız ve kendi kendini idare eden bir kurum olması; bu otoritenin bir yüksek şûraya veya bu dereceleri kontrol etmek ya da gözetmek iddiasında olan herhangi bir güce bağlı olmaması ya da bunlarla paylaşılması.
6. Hür Masonluğun üç büyük nurunun (Kutsal Kanunun Kitabı, Gönve ve Pergel) büyük loca ya da ona bağlı locaların çalışmaları esnasında açık bulundurulmaları - bunlar arasında Kutsal Kanunun Kitabı başta gelir.
7. Loca içinde siyaset ve din tartışılmasının kesinlikle men edilmesi.
8. Mesleğin eski Landmarklarına, örf ve âdetlerine sıkı bir şekilde riayet edilmesi.

Görüldüğü gibi, 1929 beyannamesinin iki, üç ve altıncı maddeleri, çalışmamızda ele aldığımız sorulara cevap getirecek ifadeler içermektedir. Eğer, tanrı ve din kavramlarının, kutsal kitapların ve ruhun ölmeliği kavramının Masonluktaki yeri ve işlevine dair sorduğumuz soruyu bunlara atıfla cevaplandırarak olursak, bu cevabın semavi dinler perspektifinden olacağı açıktır. Zira söz konusu beyanname, vahiy kavramının altını ısrarla çizmekte, böylece, teist bir tanrı tasavvurunu beraberinde getirmektedir. Böyle olunca, kutsal kitapların Masonluktaki özel yeri de vahyin ürünü olmalarından gelir. Dolayısıyla içerikleri de önem kazanır. Zaten söz konusu beyanname de kutsal kitapların önemini ısrarla vurgulamakta hatta Masonluğun üç büyük nurundan bir tanesi olan kutsal kanunun kitabı kavramının, diğer iki büyük nur olan gönve ve pergelden önde geldiğini söyleme ihtiyacını hissetmektedir. Bütün bunların sonucunda ulaşılan nokta ise, Masonun semavi bir dine mensup olması gereğidir.

Dikkat edilirse 1929 beyannamesi, ruhun ölmeliği kavramına değinmemektedir. Zaten bu kavram Anderson Anayasaları'nda da zikredilmemiştir. Bununla birlikte, beyannamenin ana fikrinin bu kavramı, semavi dinlerin penceresinde görüldüğü biçimiyle içinde barındırdığını söylemek gerçekçidir. Kaldı ki, İngiltere Birleşik Büyük Locası,

1929 beyannamesini takip eden yıllarda yaptığı bazı açıklamalarda, ruhun ölümsüzlüğüne inancın Masonluğa kabul edilmek için şart olduğunu söylemiştir.⁽¹⁹⁾

Toparlayacak olursak, İngiltere Birleşik Büyük Locası, 1929 tarihli beyannamesiyle Anderson Anayasası'na riayet etme kavramından ne anladığını ilân etmiş ve bu anlayışını diğer büyük locaları tanımak için bir şart olarak ortaya koymuştur. Elbette ki İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın bu beyannamesi de bir yorumdur. 1815 tarihli Anderson Anayasası'ndan yola çıkarak böyle bir yoruma nasıl ulaşıldığı çok açık değildir. Bunda, şüphesiz, Masonluğun kaynak metnelerinin salt entelektüel ve inisiyatik bir perspektiften değerlendirilmesinin ötesinde, dönemin büyük localar arası stratejik ilişkilerinin de etkileri vardır. Ne var ki, beğenelim ya da beğenmeyelim, söz konusu yorum, yapıldığı dönem içerisinde muntazam Masonluğun yaklaşımlarını etkilemiştir. Tabii bu durum, yapılan bu yorumu beğenmeme hakkımızı elimizden almaz. Esasen, 1815 Anayasası'nın "Tanrı ve Dine dair" maddesine getirilmiş olan bu yorum, inisiyatik metodolojinin gerektirdiği noktanın çok uzağındadır. Zaten onun için de uzun ömürlü olmamıştır.

1929 Sonrasındaki Gelişmeler

1929 beyannamesi, ortaya koyduğu inanç şartlarının inisiyasyonun değerleriyle örtüşmüyor olmaları gibi kuramsal sıkıntıların yanısıra, ciddi birtakım pratik sorunlara da yol açmıştır. Bu pratik sorunlar, Masonluğun evrenselliği ve dünyaya yayılmasıyla ilgilidir: 1929 beyannamesinin Masonluktaki inanç şartlarını semavi dinler perspektifinden ele alan yaklaşımı, Masonluğu Batı dünyasıyla sınırlı tut-

(19) Herşeye rağmen, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın, Anderson Anayasaları'nda zikredilmeyen ruhun ölmeyeceği kavramını Mason olmanın şartları arasına dâhil etmekte temkinli davrandığını ve bunu yorumlama kapısını daima açık tuttuğunu görüyoruz. Bu kavramın vurgulu ve kesin ifadelerle benimsenmesi, Amerika Birleşik Devletleri Masonluğunun tavrıdır. Meselâ Mackey'in 1858 tarihli landmarklar listesinde, "gelecek hayatta dirileceğine inanma" Masonluğun bir landmarkı olarak gösterilmektedir. Bunda şüphesiz bu ülkedeki büyük locaların uygulamalarının, on dördüncü dipnotta da belirttiğimiz gibi, Ahiman Rezon kaynaklı olmalarının etkisi vardır. İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın ruhun ölmeyeceği kavramına yaklaşımına dair daha fazla bilgi Erbudak (1967) ve Ayfer (1999)'de bulunabilir. Landmark kavramı üzerine etraflı bir çalışma ise Koray (1992) tarafından yapılmıştır.

muştur.⁽²⁰⁾ Oysaki üzerinde yaşadığımız kürede, mesela Hindistan'da ve Çin'de, hiç de yabana atılamayacak bir Doğu medeniyeti vardır. Üstelik bu medeniyetin yerleşik kültürü, inisiyasyona ve sembolizmaya en az Batı'nınki kadar yakındır. Ne var ki mensuplarının sahip olduğu inanç sistemi, 1929 beyannamesinin Mason olacıklara getirdiği inanç şartlarıyla örtüşmemektedir. Zira Doğu dinleri, semavi dinlerin çok dışında bir geleneği temsil etmektedir. Dolayısıyla 1929 beyannamesi gereğince, Doğu dünyasının Masonluk dünyasının dışında kalması gerekmektedir.

Böyle bir hal, Masonluğun ne hedefleri, ne yöntemi, ne de değerleriyle örtüşür. Bundan dolayıdır ki 1929 beyannamesinin yazıldığı haliyle hayata geçirilmesi mümkün olmamış, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın bazı uygulamaları itibarıyla kağıt üzerinde kalmıştır. Bunun tipik örneği, Doğu ülkelerinde kurulmuş olan ve İngiltere Birleşik Büyük Locası tarafından tanınan büyük localardır: 1949 senesinde Tayvan'da kurulan Çin Büyük Locası, 1957 senesinde kurulan Japonya Büyük Locası, 1961 senesinde kurulan Hindistan Büyük Locası muntazam Masonluk camiasının saygın birer mensubu olmuşlardır. Oysaki bu ülkelerde ağırlıklı olan inanç sistemlerinde vahyin yeri olmadığı gibi, içerdikleri tanrı kavramının da semavi dinlerinkiyle uzaktan yakından ilgisi yoktur.⁽²¹⁾ Dolayısıyla, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın bu ülkelerdeki büyük locaları tanımış olması, kendi yayınlamış olduğu tanıma ilkeleri beyannamesinin doğrudan ihlâlidir.⁽²²⁾

Bunun çelişkili ve beyannameyi yayınlamış olan kurum açısından sınırlı bir durum olduğu açıktır. Bu durumu telâfi etmek için, yemin

(20) *Şüphesiz bu çalışma bir Batı-Doğu tahlili yapmak için uygun zemin oluşturuyor. Bununla birlikte, kavram kargaşasına yol açmamak için belirteyim ki, Batı derken, temelinde Aristo kaynaklı düalist mantığı alan medeniyeti kastediyorum. Doğu ise, monist yaklaşımlı düşünce sistemlerine verdiğim addır. Bu tanımla İslâmiyet, Doğu değil Batı dünyasının bir parçasıdır. Doğu'nun tipik temsilcisi ise Budizm'dir.*

(21) *Dinlerin mukayeseli bir incelemesi çalışmamızın hedeflerinin dışındadır. Bununla birlikte, örnek olarak, çok tanrılı bir din olan Şintoizm'i verebiliriz. (Şintoizm Japonya'nın milli dinidir ve "Şinto" Japonca'da "tanrıların yolu" anlamına gelir.). Esasen geleneksel Doğu dinlerinin hangisini ele alırsanız alın, semavi dinlerinkinden çok farklı bir tanrı tasavvuru çıkar karşınıza.*

(22) *İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1929 beyannamesini bu keskinlikte yayınlamış ve daha sonra da bunun arkasında duramamış olmasının sebebini, ilginç bir araştırma sorusu olarak konuyla ilgilenenlerin dikkatine sunmak istiyorum.*

kürsüsüne konulabilecek kutsal kitapların listesi yapılmış ve Doğu dinlerine dair olanlar da bu listeye dâhil edilmiştir. Böylece semavi dinler anlamında vahiy kavramı korunamasa bile, en azından Maso- nun kitaplı bir dine mensup olması fikri desteklenmeye çalışılmıştır. Ne var ki geçen zaman içerisinde bu kitapların listesi çok uzamış, (23) yerleşik dinler arasında ayrımcılık yapmak tuhaf olacağından, sema- vi dinlerdeki tanrı kavramına göre neredeyse tanrısız sayılabilecek dinlerin dahi kutsal yazıları bu listeye dâhil edilmiş, (24) bu durum bir- takım zorlama yorumlara yol açmış (25), neticede ciddi çelişkiler içeren bir noktaya ulaşılmıştır. Buna bir de, hem Batı'da hem Doğu'da sayıla- rı gittikçe artan, klâsik tanımıyla vahye ihtiyaç duymayan ve kendisi- ni herhangi bir dine bağlı hissetmeksizin tanrıya inanan aydınların varlığı eklenince, mevcut beyanname ve uygulamalarla işin içinden çıkılmaz hale gelinmiştir.

Bu durum karşısında, İngiltere Birleşik Büyük Locası, 1989 senesin- de "Hür Masonluğun Dış İlişkileri: İngiltere Birleşik Büyük Loca- sı'nın diğer masonik örgütlerle olan ilişkileri" başlıklı yeni bir beyan- name yayınlamıştır. 1989 beyannamesinin 1929 tarihli olanından tem- mel farkı, inanç şartlarına dair ifadelerindedir. Herşeyden evvel, bu beyanname, vahiy kavramını hiçbir surette dile getirmemektedir. Mason olacakların bir yüce varlığa inanmaları ve yeminlerini de kut- sal kanunun kitabı üzerine etmeleri gerektiğini söylemekle yetin- mektedir. Ayrıca, 1929 beyannamesinde varolan, "kutsal kanunun ki-

(23) *Tesviye Dergisi'nin 1994 senesindeki 13. Sayısında "Değişik Kutsal Kitaplar" başlığıyla yayınlanan yazı, Tevrat, İncil ve Kuran dışında, Hinduizm, Zurva- nizm, Budizm, Jainizm, Sikhizm, Konfüçyanizm, Taoizm, Bahaizm, Eddaizm ve Bardo Thodol dinlerine ait kutsal kitapların da yemin kürsüsü üzerinde bu- lundurulabileceğini söylemektedir.*

(24) *Meselâ Jainizm ya da Türkçe'de kullanıldığı biçimiyle Caynacılık, ilksiz ve son- suz bir evren fikrini kabul ettiğinden yaradılış kavramını reddeder. Bundan do- layı da birçok incelemede "tanrısız bir din" olarak nitelendirilir. Sonsözdeki bir tahlile yardımcı olması açısından söylemek gerekir ki bu durum tesadüfi ya da hedefsiz bir evren fikrini beraberinde getirmez. Tersine, Caynacılık evrenin ahengi fikri üzerine kuruludur.*

(25) *Buda, Lao Tse, Konfüçyüs gibi isimlerin aslında peygamberlik sıfatını taşıdik- ları; dolayısıyla Budizm, Taoizm, Konfüçyanizm gibi dinlerin kutsal kitapları- nın da vahiy ürünü oldukları ve onun için Masonluk tarafından kabul edildikle- rine dair ifadeler vardır. Bu dinlerin mensupları böyle bir iddiada bulunmaz- larken, onlar adına böyle bir iddiada bulunmanın doğal bir davranış olduğunu düşünüyorum.*

tabının gönye ve pergelin önünde geldiği" ifadesi de burada kaldırılmıştır. (26)

1989 beyannamesinin sekiz maddesi aşağıdaki gibidir: (27)

1. Bir büyük locanın muntazam bir büyük loca tarafından ya da intizamı muntazam bir büyük loca tarafından tespit edilmiş en az üç locanın bir araya gelmesiyle kurulmuş olması.
2. Büyük locanın bağımsız ve kendi kontrolü altındaki localar üzerinde mutlak otoriteye sahip olması; sembolik dereceleri idare etme yetkisine tek başına sahip olup, bunu herhangi bir diğer masonik örgüt ile paylaşmaması.

(26) 1989 beyannamesiyle ifade olunan noktaya aniden gelinmemiştir elbette. Onuncu dipnotta da ifade edildiği gibi, İngiltere Birleşik Büyük Locası 1929'dan 1989'a kadar geçen altmış senede, geleneksel Masonluğun kimliğine dair çeşitli beyannameler yayınlamıştır. Bu beyannamelerin kaleme alındıkları dönemlerin şartları içerisinde ve birbirleriyle olan ilişkileri göz önüne alınarak değerlendirilmeleri ilginç bir araştırma konusu olmakla birlikte, çalışmamızın kapsamını aşmaktadır. Gayemiz, netice itibarıyla varılan noktanın tespiti olduğundan, 1929 ile 1989 arasında yayınlanan beyannamelere değinmiyor ve geleneksel Masonluğun ilkelerinin tespiti konusundaki en son ve kapsamlı metin olan 1989 beyannamesini incelemekle yetiniyoruz.

(27) Metnin orijinali aşağıdaki gibidir:

1. *It must have been lawfully established by a regular Grand Lodge or by three or more private lodges, each warranted by a regular Grand Lodge.*
2. *It must be truly independent and self-governing, with undisputed authority over Craft -or basic- Freemasonry (ie., the symbolic degrees of Entered Apprentice, Fellow Craft and Master Mason) within its Jurisdiction, and not subject in any other way to or sharing power with any other masonic body.*
3. *Freemasons under its jurisdiction must be men, and it and its lodges must have no masonic contact with lodges which admit women to membership.*
4. *Freemasons under its jurisdiction must believe in a supreme being.*
5. *All Freemasons under its jurisdiction must take their obligation on or in full view of the open Volume of the Sacred Law (ie., the Bible) or the book held sacred by the man concerned.*
6. *The three Great Lights of Freemasonry (ie., the Volume of the Sacred Law, the Square and the Compasses) must be on display when the Grand Lodge or its subordinate Lodges are open.*
7. *The discussion of religion and politics within its lodges must be prohibited.*
8. *It must adhere to the established principles and tenets (the "antient landmarks") and customs of the Craft, and insist on their being observed within its lodges.*

3. Jüridiksiyonu altındaki Masonların erkek olmaları ve kadınları kabul eden localarla hiçbir masonik temasta bulunulmaması
4. Jüridiksiyonu altındaki Masonların bir yüce varlığa inanmaları.
5. Jüridiksiyonu altındaki Masonların yeminlerini kutsal kanunun kitabı (yani İncil) ya da kendilerince kutsal addedilen kitap üzerine etmeleri.
6. Hür Masonluğun üç büyük nurunun (kutsal kanunun kitabı, gönje ve pergel) büyük locaya bağılı locaların çalışmaları esnasında açık bulundurulması;
7. Localar içinde dinî ve siyasi tartışmalara yer verilmemesi.
8. Masonluğun eski nizamlarına (eski Landmarklara) ve mesleğin örf ve âdetlerine büyük loca ve kendisine bağılı localar tarafından riayet edilmesi.

Bu beyanname, Mason olacıklarda aranan inanç şartlarına ciddi değışiklikler getirmektedir. Esasen, 1989 beyannamesiyle, 1929 beyannamesinin Masonluktaki inanç şartlarını semavi dinler perspektifinden ele alışı terkedilmiş, yerini, Masonluktaki inanca dair unsurları materyalizmin reddi perspektifinden gören yaklaşım almıştır. Eğer, tanrı ve din kavramlarının, kutsal kitapların ve ruhun ölmezliğı kavramının Masonluktaki yeri ve işlevine dair sorduğumuz soruyu 1989 beyannamesine atıfla cevaplandırarak olursak, Masonun tanrıya, hatta daha da genel bir ifadeyle bir yüce varlığa inanması yeter. Bu yüce varlığın ortak bir tanım veya tasvirinin yapılması beklenmez. Masonun da, semavi ya da değıl, herhangi bir dine mensup olması gerekmez. Başka bir deyişle, Masonluğun inanç kıstasları, mesleğin kapılarını sadece ateistlere kapatır.

Böyle olunca, kutsal kitapların Masonluktaki özel yeri de içeriklerinden değıl, bu inanç şartının sembolü olmalarından gelir. Yemin kürsüsünün üzerinde çok sayıda kutsal kitap vardır ama sayıları o kadar artmıştır ki, aslında bunların hepsi ortak bir sembol oluşturmaktadır. Onun için Masonlar yeminlerini kutsal kitapların içerikleri üzerine değıl, sembolize ettikleri değıerlerin üzerine ederler. Bu kitapların vahiy ürünü olup olmadıklarına inanç, her Masonun özel meselesidir, Masonluğu ilgilendirmez.

1929 beyannamesinin dahi değınmediğı ruhun ölmezliğı kavramı, 1989 beyannamesinde elbette ki yoktur. 1989 beyannamesinin genel çizgisini dikkate alarak olursak, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın

bu kavramı bir tanıma şartı olmaktan iyiden iyiye çıkarttığını söyleyebiliriz. (28)

1989 beyannamesi, kuramın, reddi mümkün olmayan mevcut pratiğe uyarlanmasıdır. Bu uyarlama, Masonluğun özünden taviz verilmesi değil, tersine, Masonluktaki uygulamaların, Masonluğun inisiyatik özünden bir sapma olan 1929 beyannamesini ortadan kaldırmasıdır.

İnisiyasyon ve İnanç

Masonlukta en az inanç kadar önemli bir kavram da sorgulamadır. Onun için, muntazam Masonluktaki inanca dair şartları ele aldığımız bu çalışmayı "muntazam Masonluk" ve "inanç" kavramlarını sorgulamadan noktalayamayız.

Söylediğimiz bütün sözlerden sonra akla gelebilecek ilk soru Masonlukta intizam kavramına neden bu kadar değer verildiğidir. Eğer intizam, büyük locaların kazanacağı bir masonik hukuki statüden ibaret olarak görülürse, bu kavrama verilen önemi anlamak mümkün değildir. Oysaki intizam, kuru bir kurallar silsilesi olmanın ötesinde, Masonluğun hedeflerine ulaşmasını sağlayacak birikim ve değerlerinin korunmasının teminatıdır.

İlk bakışta iddialı görünen bu ifadeyi, Masonluğun kurumsal kimliği çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Spekülâtif Masonluk, bir meslek örgütü olan operatif Mason localarının, çeşitli inisiyatik kurumlardan gelen aydınlarla karşılaşmasının bir ürünüdür. Buna paralel olarak, Masonluğun kurumsal kimliği de, Masonluğun mesleki geleneği ve inisiyatik geleneği olmak üzere iki ayrı bileşene sahiptir. Masonluğun mesleki geleneği, onun Operatif Masonluktan geldiğini hatırlatan, bu ruhu bünyesinde yaşattığını hissetmesini sağlayan uygulamalar bütünüdür. Bu tanımıyla Masonluğun mesleki geleneğini, Masonluk topluluğunun ortak bir ruhla kuşaktan kuşağa geçirdiği uygulamalar olarak tanımlayabiliriz. Zaten gelenek kelimesinin bu

(28) *Bununla kastedilen, ruhun ölmezliğinin semavi dinlerin ölümden sonraki hayat fikri çerçevesinde değerlendirilmesinin tamamen rafa kalkmış olduğudur. Yoksa bu durum, bu kavramın, Masonluğun en önemli sembollerinden bir tanesi olduğu gerçeğini değiştirmez. Masonluğun en temel fikirlerinden bir tanesi süreklilik olduğuna göre, ruhun ölmezliği kavramını dışlayan bir Masonluğu düşünemiyorum bile. Bununla birlikte her Mason, bu kavramı istediği gibi algulamakta serbesttir.*

kullanımı, bunun sözlük manasıyla da uyumludur. (29) Oysa ki inisiyatik gelenele kastedilen bundan çok farklıdır. Burada söz konusu olan birtakım uygulamaların kuşaktan kuşağa geçirilmesi değil, inisiyasyonun yaşayabilmesi için gerekli ortamın sağlanmasıdır. (30)

Masonluğun kurumsal kimliği, değerleri, hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için kullandığı yöntemleriyle, Masonluğun mesleki ve inisiyatik geleneğinin birlikteliğinden oluşmaktadır. Bugün muntazam Masonluğun esasını teşkil eden uygulamaların hepsi de bu iki bileşenden en az bir tanesine dâhildir. Bunlardan herhangi bir tanesinden taviz verildiği an, Masonluk inisiyatik kimliğini kaybedecek ya da kendisini operatif kökenine bağlayan bağlardan bir tanesi kopacaktır. Dolayısıyla Masonlukta intizam, sadece uyulması gereken bir kurallar listesi ya da kuru bir masonik hukuki statü değil, Masonluğun tarihten gelen birikiminin muhafaza edilmesi; inisiyatik geleneğinin altının çizilmesidir. Onun için de başlı başına bir değerdir - Masonluğun inisiyatik kimliğini koruyan, böylece onu zaman ve mekân üstü kılan bir değer.

Meseleye bu perspektiften bakıldığı zaman, on birinci dipnotta sormuş olduğumuz "muntazam Masonluk kavramı İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın tekelinde midir?" sorusunun da cevabı kendiliğinden ortaya çıkar: Elbette ki hayır. Zira İngiltere Birleşik Büyük Locası intizamın ilkelerini belirlememiş, sadece kaleme almıştır. Muntazam Masonluk camiasının mensubu olan diğer büyük localar da bu ilkeleri İngiltere Birleşik Büyük Locası tarafından tanınmak için değil, Masonluğun öyle olması gerektiğine inandıkları için benimsemektedirler. Bunun aksini düşünmek mümkün olmamalıdır. (31)

(29) *Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğü (Altıncı Baskı, 1981), gelenek kelimesini "kuşaktan kuşağa geçerek gelen, topluluğun üyeleri arasında ortak ve özel bir ruh ve dolayısıyla sağlam bir bağ kuran her türlü alışkı" olarak tanımlıyor.*

(30) *Bu tanımlı açıklığa kavuşturacak bir örnek verelim: Fizikle uğraşan herkes matematik bilir, bilmelidir. Bu dün böyleydi, bugün böyledir, yarın da böyle olmaya devam edecektir. Matematik, fiziğin geleneğinde vardır. Ne var ki bu kullanımıyla gelenek, yukarıda verdiğimiz sözlük tanımının çok üzerinde bir manaya sahiptir. Zira matematik bilmeden fizikle uğraşmak mümkün değildir; matematik bilmek, fizikle uğraşmanın önşartıdır. Onun için burada artık söz konusu olan, bir uygulamayı -matematik bilmeyi- ortak ve özel bir ruh yaratmak amacıyla kuşaktan kuşağa geçirmek değil, fizik biliminin yaşayabileceği ortamı sağlamaktır.*

(31) *Bu vesileyle, intizam ve tanınma kavramları arasındaki farka da dikkati çekmek gerekir: Tanınan her büyük locanın muntazam olması gerekmele birlikte, her muntazam büyük loca tanınmıyor olabilir. Sanver (2001b) bu konuyu etrafıca ele almaktadır.*

İkinci olarak da inancın Masonlukta neden gerekli olduğunu soracağız. Bu aslında inisiyasyonun hedef ve yöntemleriyle ilgili başlıbaşına bir inceleme konusudur. (32) Bununla birlikte, inisiyatik sürecin ancak bir plan dâhilinde varolan bir Evrenle anlaşılabileceği açıktır. Tesadüfler eseri varolan bir Evren fikri, inisiyasyonun hem hedefi, hem de yöntemleriyle çelişir. Onun için de, Masonluk, arasına katılacak bireylerden belirli bir aşkınlık fikrine, varoluşu ve gelişmesi bir hedefe yönelik olan bir Evren tasavvuruna sahip olmalarını ya da "zar atmayan bir tanrıya" inanmalarını bekler. Bu tanrı, semavi dinlerin tanımladığı tanrı olabileceği gibi, insanın, kendi sonlu varlığının üzerinde gördüğü ve ona bağlı olduğunu hissettiği sonsuz, mutlak ve mükemmel bir hakikat de olabilir. (33) Bu çerçevede, vahiy kavramına halâ yer ve ihtiyaç vardır. Ne var ki artık bu kavram teolojik bir varsayımla sınırlı değildir. Karşımıza, hedefi olan bir Evrende varlığını o hedefe uygun olarak sürdüren insanın sezgi yeteneğinin bir ürünü olarak çıkmaktadır. Dolayısıyla, inisiyatik sistemin işlemesi için gereken, 1929 beyannamesinde değil, 1989 beyannamesinde ifadelendirilen inanç şartlarıdır.

Yeri gelmişken vurgulayalım ki bu çalışmada bahsettiğimiz inanç kıstasları Masonluğun inançları değil, üye alma kıstaslarıdır. Zira inisiyasyonun yöntem olarak metafizik konulardaki tavrı agnostiktir. Bundan dolayı, Masonluk ne bir tanrı tasavvuru getirir, ne de mensuplarına herhangi bir dogmayı zorla kabul ettirir. Tersine, bünyesine aldığı aşkınlık fikrine sahip ya da başka bir deyişle bir yüce varlığa inanan bireylere, her türlü metafizik soruyu kendi vicdanlarında cevaplandırmayı öğretir. Bu yolda hiçbir dogmaya, önyargıya, hazır formüle yer yoktur. Herkes bu yolda kendi vicdanı ile başbaşadır ve sorularını, aklı ve sezgisi yardımıyla, başkalarının cevaplarını kullanmaksızın, kendi başına çözmek durumundadır. Aksi takdirde Masonluk hakikati bulmak için bir hazır formül sunuyor, bir dogma getiriyor ya da doktrin öneriyor olurdu ki bu da sembolizmanın ilkeleri, inisiyasyonun hedefi ve Masonluğun varoluş sebebiyle çelişirdi.

Masonluğa teizm-deizm ikileminden yaklaşılmaması gereği, Masonluğun bir tanrı tasavvuru getirmesi fikrinin kabul edilemez olmasından kaynaklanmaktadır. Mesleğimizin inanç şartlarını bu ikilemden değerlendiren çalışmalarda "Masonluk teisttir" ya da "Masonluk deisttir" gibi ifadelerle sıkça rastlanmaktadır. "Masonluk teisttir" ifadesiyle "Mason olacakların bir dine mensup olmaları gereğini"nin kaste-

(32) Sanver (1996, 2000) bu konuları incelemektedir.

(33) Bkz. yirmi dördüncü dipnot.

dildiğini sanıyorum. Bununla birlikte "Masonluk deisttir" ifadesi bazen "Mason olacakların bir dine mensup olmama hakkına sahip oldukları" bazen de "Masonların deistik bir tanrı anlayışına sahip olmaları gereği" biçiminde kullanılıyor. Bu cins ifadeler, "Masonluğun üye kabul ederken koyduğu inanç şartları" ile "Masonluğun inancı" kavramları arasındaki karışıklığı arttırmaktadır. Zira "Masonluk teisttir" ifadesi, Masonluğun Evrene müdahale etmeyi sürdüren bir Tanrının varlığını kabul ettiği anlamına gelir. "Masonluk deisttir" deyince de, Masonluğun Evreni yaratmış ama müdahale etmeyen bir Tanrının varlığını kabul ettiği anlaşılır. Şüphesiz bunların her ikisi de doğru değildir çünkü Masonluğun getirdiği herhangi bir tanrı tasavvuru yoktur. (34)

Pekiye bütün bunların neticesinde, gelinen noktayı nasıl yorumlayabiliriz? Bundan sonrası için ne gibi gelişmeler bekleyebiliriz? Bu sorulara sağlıklı bir cevap vermek için, gelinen noktanın neresi olduğunun iyi tahlil edilmesi gerekir.

Eğer konuyu yüzeysel bir bakış açısıyla ele alacak olursak, muntazam Masonluktaki inanç şartlarının tarihi süreç içerisindeki bir evriminden bahsetmek mümkündür. (35) Oysa ki 1989 beyannameyle ulaşılan nokta, 1723 Anayasasıyla tespit edilen yerden başka bir şey değildir. 1723 Anayasası, yayınlanmasını müteakip, çeşitli dinî baskılarla ana çizgisinden saptırılmış olup, 1929 ile 1989 arasındaki gelişmeler, aslında 1723 Anayasası'ndan olan sapmaların giderilmesinden ibarettir.

Bütün bu yaşananlar aslında doğal bir süreçtir. Neticede günümüz Spekülâtif Masonluğu, inisiyatik geleneğin, Operatif Masonluk kurumunda vücut bulmasının bir ürünüdür. Bu vücut bulma insanlık birikiminin en nadide eserlerinden birisini doğurmuş olmakla birlikte, kolay bir süreç olmamış, Operatif Masonluğun değerleriyle inisiyatik geleneğin değerleri kimi zaman çatışmışlardır. Esasen, Masonluğun inanç şartları konusunda yaşananlar da, Operatif Masonluğun dinî değerleriyle inisiyatik geleneğin sembolizma kaynaklı değerlerinin

(34) *Masonluğun inisiyatik kimliğinin doğal bir sonucu olan bu durum aynı zamanda İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1985 tarihli "Masonluk ve Din" başlıklı beyannameesindeki "Masonluk bir inanç doktrini sunmaz" ve "Masonluğun bir tanrısı yoktur" ifadeleriyle de teyid edilmektedir.*

(35) *İtiraf edeyim ki bu çalışmanın ilk başlığı "muntazam Masonlukta inanç evrimi" olarak düşünülmüştü.*

mücadelesinin bir sonucudur. 1989 beyannamesi, bu mücadelenin inisiyatik geleneğin zaferiyle sonuçlanmış olduğunun resmî ilânıdır. Mesleğimizin inanç şartlarına dair uygulamalarımız böylece Masonluğumuzun var eden değerlere dönmüş olduklarına göre, bundan sonra da bu konuda kayda değer bir değişiklik beklememek gerekir.

Bu vesileyle, dünyadaki uygulamalara dair bahse değer bulduğum bir hususa dikkat çekmek isterim. Bugün, muntazam Masonluk camiasında Masonluktaki inanç şartlarını hâlâ semavi dinler perspektifinden gören ve/veya 1989 beyannamesinin tespit ettiği inanç şartlarının üzerine ilâveler getiren obediyanlar mevcuttur. Meselâ, kimi büyük localar, hıristiyan olmayanları üye kabul etmezler. Bu cins yaklaşımlar, söz konusu büyük locanın benimsediği ritten kaynaklanan Masonluk yorumunun bir sonucudur. 1989 beyannamesi intizamın asgari şartlarını oluşturduğu için, bunun üzerine getirilen ilâveler, bunu getiren büyük locanın intizamını bozmamaktadır. Masonik hukuk açısından bu böyle olmakla birlikte, söz konusu büyük locaların, Masonluğun inisiyatik değerlerine diğerlerine göre daha uzak olduklarını söylemek mümkündür. Dolayısıyla bundan sonra muntazam Masonluğun inanç şartlarına dair bir değişiklik olacaksa, bunun resmi ilkeler zemininde değil, kerameti kendinden menkul ilâve ilkeler getiren büyük locaların uygulamalarında olacağını beklemek gerekir.

Buradan Türk Masonluğu için de çıkartılabilecek bir sonuç vardır elbette. Türkiye Büyük Locası, farklı kültürlerin âhenkle bir arada yaşadığı bir toplumun içerisinde yeşermiştir. Geleneksel yaklaşımı, muntazam Masonluk çizgisini, herhangi bir dinsel yaklaşımı ön plâna çıkartmadan uygulamak biçimindedir. ⁽³⁶⁾ Dolayısıyla ona en çok yakışan kimlik, muntazam Masonluğun asgari şartları olan 1989 beyannamesindeki ilkeleri olduğu gibi, üzerine hiçbir ilâve şart ve semavi din çağrışımlı yorum getirmeden benimsemektir. Kaldı ki obediyanımız içerisinde mevcut fiili durum, zaten 1989 beyannamesinin yaklaşımlarının hakim olması biçimindedir. Bu, kurumumuzun geleneksel çizgi ve kimliğinin son derece doğal bir sonucudur. Bu fiili durumun resmileştirilip, ritüel ve tüzüklerimizin de buna göre gözden geçirilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.

Bilgi çağında Masonluktan bahsediyoruz sık sık. Masonluk zaten, tanımını itibarıyla, içinde bulunduğu her dönemde bilgi çağını temsil et-

(36) *Çalışmalarımız esnasında, Tevrat, İncil ve Kuran'ın, ilgili dine mensup kardeşlerin varlığından bağımsız olarak açık bulundurulması bunun güzel bir örneğidir.*

miştir. İnsanlığın gerçek bilgi çağına girdiği bu yüzyılda, "aksi takdirde birbirlerinden ebediyen uzakta kalacak kişilerin arasındaki bir birlik merkezi"ne her zamankinden çok ihtiyacımız var. Mesleğimiz bize bu imkân sunuyor. Yeter ki onun geleneksel değerlerine yani inisiyatik bir hürriyet ve kardeşlik kurumu olma özelliğine dört elle sarılalım.

ATIFLAR

- Akkan, A. (1987), *Ritüeller ve masonik tefekkür açısından Evrenin Ulu Mimarı ve ruhun ölümsüzlüğü dogma mıdır? Mimar Sinan* 64, 65-75.
- Altınörs, R. (1992), *Tarihi boyunca Masonluğa karşı haksız davranışlardan "aforoz emirnameleri"*, *Ankara Vadisi Yıllığı*, 101 -107.
- Ayan, T. (1994), *Masonik Demirci, Güzel İstanbul Locası Yayınları No.4, İstanbul.*
- Ayan, T. (2000), *Royal Arch, Ak Yayınları, İstanbul.*
- Ayfer, M. Ö. (1999), *Ansiklopedik Mason Sözlüğü (üçüncü cilt), Tıglat Matbaacılık, İstanbul.*
- Egeran, E. N. (1991), *Aramıza yeni katılmış olan sevgili genç kardeşlerime, Mimar Sinan* 80, 6-8.
- Erbudak, M. (1967), *Konsekrasyon, Mimar Sinan* 2, 26 -42.
- Hançerlioğlu, O. (1977), *Felsefe Sözlüğü (Dördüncü Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul.*
- Koray, T. (1992), *Landmarklar, Mimar Sinan* 85, 38 -60.
- Kökdamar, Y. (1989), *Allah ve din hakkında: Anderson 1723'ten günümüze, Mimar Sinan* 73, 49-58.
- LalİK, Ö. (1992), *Mason Yemini, Ankara Vadisi Yıllığı*, 68 -70.
- Salancı, B. (2002), *Öğrenmeye çalıştığım meslek ve inanç, Eşitlik Fikri Çalışmalar* 2002, 104 -130.
- Sanver, H. S. (2001a), *Spekülâtif Masonluğun kuruluşu ve İngiltere modeli, yayınlanmamış konuşma.*
- Sanver, H. S. (2001b), *İntizam ve tanınma üzerine bir söyleşi, yayınlanmamış konuşma.*
- Sanver, M. R. (1996), *İnisiyasyonun Metodolojisi ve Masonluk, Ülkü Locası Yayınları No. 8, İstanbul*
- Sanver, M. R. (2000), *Masonluk: Işığı Arayanların Hikâyesi, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul.*
- Tarhan, T. (1977), *Ruhun ölmezliği, Mimar Sinan* 24, 32 -43.

Yönetenler ve Yönetilenler

Neolitik Çağ'dan, yani insanların toplu olarak yaşamaya alıştıkları ilk dönemden itibaren, toplumlarda yönetenler ve yönetilenler olarak iki kesim görülür. Yönetenler, genellikle ve normal olarak, yönetilenlerin hür ve serbest iradeleriyle seçilir. Ama bazen bir kesimin kuvvet kullanarak baskı ile çoğunluğu yönetmeyi zorla üstlenmesi gibi, yönetilenlerin arzusu dışında gelişen, totaliter veya monarşi yönetimler vardır. Çağlar boyunca, durum ve şartlara göre gelişen ve dönüşen çeşitli yönetim sistemleri uygulanmış ve geliştirilmiştir. Günümüzde geçerli sistem, çoğulcu parlamenter demokratik rejimdir. Ancak, ekonomiye gitgide egemen olan serbest pazar sisteminin de etkisiyle, prezidansiyel yani başkanlık yönetimine dayanan meritokrasi siyasi rejimin uygulama tartışmaları hızla yapılmaktadır.

Prezidansiyel Meritokrasi Rejimi

Prezidansiyel meritokrasi rejimi, aslında, Masonlukta en eski Operatif dönemlerden beri uygulanagelen ve bu nedenle geleneksel olarak Masonların alışık oldukları bir sistemdir. Bu sistemde, bireyler bir araya gelerek oy çokluğu ile kendilerini yönetecek

kişiyi özgür iradeleri ile başkan olarak seçerler. Diğer yöneticilerin veya görevlilerin seçim sistemi işin ikinci aşamasıdır. Ya, genellikle, başkan tarafından atanırlar, ya da yine yönetilenler tarafından seçilirler, ya da daha yaygın bir uygulama olarak bir bölümü atanır, diğer bölümü seçilir. İşte, yönetilenlerin bütün hakkı ve iradesi seçim yapılana ve makam doldurulana kadardır. Seçimden sonra İsad'dan itibaren, bütün "Masonların Tesviye'de eşit olmaları kuralına rağmen", "Loca Görevlileri" ve "diğer Kardeşler" olarak iki ayrı sınıf ortaya çıkar. Görevlilerin görevi, yasa ve tüzüklere uygun bir şekilde, yönetmek; yönetilenlerin görevi yönetime uymak; itaat etmek ve sadık olmaktır. Bu masonik bir ilkedir.

Yönetilenlerin, yönetenler üzerindeki hakkı ve denetimi kuvvetler ayrılığı ilkesinin diğer iki önemli ögesi olan yasama ve yargı erki ile sağlanır. Türk Masonluğu obediyanısında, yasama, yürütme ve yargı erkleri Konvanda toplanır ve Konvan Türkiye Büyük Locasının gerçek tüzel kişiliğini ve manevî iradesini temsil eden tek kurumdur. Seçilen Büyük Üstat, başkana eşdeğerdir. Büyük Görevliler Kurulu, Konvan'ın yürütme yetkisini devrettiği icra organıdır. Haysiyet Kurulu ve Divanı da yargı erkini temsil eder. Büyük Üstat, Türki-

ye Büyük Locası obediyanasının jurisdiksyonunu tek başına temsile yetkili tek ve tam yetkili başkandır. Yani, prezidansiyel sistemde başkana eşdeğerdir.

Her aralıkta bir kez

Büyük Müfettişlik Görevi

Localarda Büyük Görevliler Kurulu tarafından görevlendirilen Büyük Müfettişler, anlam ve işlev itibarı ile Türkiye Büyük Locası'nın üstündeki masonik jurisdiksyon yetkisinin birer temsilci memurudurlar. Görevleri her ne kadar teftiş olarak tanımlanırsa da, fonksiyonel konumları bir müşahit yani gözlemcidir. Çünkü Üstadı Muhtereme müdahale edemezler. Ancak, tespit ettikleri masonik usulsüzlük ve yanlışlıkları tersimata geçirterek Büyük Loca'ya rapor ederler. Bu nedenle, müfettişlik yerine müşahitlik sıfatı, özgür Büyük Loca'ya bağlı özerk Localar için çok daha anlamlı bir görev tanımlı olabilir. Çünkü Locanın tek egemen yöneticisi Üstadı Muhteremdir. Otoritesi bölünemez. Ancak, Büyük Loca jüridiksyonunun kontrolü normal bir işlevidir.

Her aralıkta bir kez

Operatif Masonlukta Loca Görevlileri

Kuruluşu antik çağlara kadar inmekle birlikte Avrupa'daki gelişimini özellikle Orta Çağ'da sağ-

layan Operatif Masonluk, esas itibarı ile üyelerinin hak ve çıkarları doğrultusunda örgütlenmiş bir meslekî dayanışma altyapı kurumudur. Yönetim şekli, tam anlamıyla, meritokrasi prezidansiyeldir. Localar, birer Kalfa'nın emri altında 7 yıl süre ile mesleği öğrenmek zorunda kalan Çıraklar ve meslek erbabı olan Kalfalardan oluşur. Bu grup kendi aralarında toplanarak Kalfalar arasından en uygununu Loca Üstadı unvanı ile başkan veya baş yönetici seçerler. Seçimden itibaren, Locanın tek hâkimi ve emirlerine kayıtsız şartsız uyulması gereken kişi Loca Üstadıdır. Loca çalışmalarını o yönetir, uygun adayları o Mason yapar veya ihraç eder, dersleri o öğretir, işverenle ve kamu ile ilişkileri o düzenler, ücretleri o ayarlar, o iş bulur, o mukavele yapar. Dolayısı ile tam bir patronudur. Nitekim bir süre Loca Üstatlarının sıfatı patron olmuştur. Süresi yıllla kısıtlı değildir. Üstat, yaşlanıncaya, hastalanıncaya, yeterince yapamaz hâle gelinceye kadar görevini sürdürür. Görevin bir bitme şekli de, "harç bitti yapı paydos" deyimine uygun olarak alınan işin tamamlanması ve yeni iş bulanamaması nedeniyle Locanın dağılması ile olur.

Operatif Mason Locası Üstadı, Locayı idaresinde kendisine yardımcı olması için Kalfalar ara-

sından seçtiği bazı kişilere atama ile görev verir. Bu görevlilerden biri bizde Nazır denilen Warden'dır. Warden, bazı Operatif Localarda daha doğru bir tarifile "Overseer" olarak tanımlanır. Nazır veya Fransız Masonluğunda "Sürveyan" denilen görevlinin ödevi çalışanlara nezaret etmektir. Bu nedenle, daha sonraları, biri Birinci ve diğeri İkinci Nazır olmak üzere iki başyardımcının atanmasına gerek duyulmuştur. Bunlardan Birinci Nazırın, Süleyman Mabedi'nin giriş eyvanındaki "J" Sütununun dibinde oturarak Kalfaların çalışmasına ve İkinci Nazırın da "B" Sütununun dibinde oturarak Çırakların çalışmasına nezaret ettiği tasarlanır.

Nazır veya Nazırlar, bugün olduğu gibi, Loca Üstadının idarî yardımcıları olduğu gibi; aynı zamanda, bugünkü "Deacon"a benzer hizmetleri yerine getirir. Üstat ve Nazır veya Nazırlar, ikisi veya üçü birlikte, Locanın asıl görevlilerini teşkil ederler. Operatif Locaların kendi aralarında yaptıkları toplantılarda Üstat ve Nazırlar Locayı temsil ederler. Genel bir kural yoksa da, yeni Loca Üstadının, Nazırlık yapmış Kalfalar arasından seçilmesi tercih edilir.

Loca Üstadının seçtiği ikinci yardımcı daha doğrusu Loca Hizmetlisi görevli Deacon'dır. Dea-

con, bizim Masonluğumuzda tam karşılığı olmayan ama daha ziyade Muhakkike benzeyen bir görevlidir. Deacon, bazen görev itibarı ile Nazıra eşit ve hatta daha üstün de tutulmaktadır. Deacon'ın yardımcıları ise daha alt hizmetliler olan Stewart'lardır. Loca Üstadının seçtiği üçüncü yardımcı "Parlirer" veya "Parlierrer" denilen bir sözcüdür. Görevi Loca Üstadının olmadığı zamanlar onu temsil etmektir. Ama Loca üzerinde yönetici yetkisi yoktur. Sözcü bir bakıma Nazırdan daha önemli bir görevdir. Adeta günümüzdeki Kaymakam'lık görevini hatırlatır.

Loca Üstadının seçtiği genellikle değişken ama bazen de sabit görevli "Tyler" adı verilen Gözcü'dür. Tyler, bir meslek adıdır. Anglosakson ülkelerinde binaların çatısını slate (kayran) denilen bir cins plaka halinde taşla kaplayan ustalara Tyler denir. Tyler kelimesinin Fransızcada Taş Kesici anlamına gelen Tailleur'dan gelmiş olabileceği de sanılmaktadır. İlk Locaların Gözcüleri de uzaktan gelen yabancıları daha iyi gözleyebilmek için toplantı yapılan binanın çatısına çıkarılmış. Bu yüzden gözcülere Tyler adı verilmiş. Gözcünün, toplantılardan sürekli uzak kalmaması için bu görev değişmeli olduğu gibi bazen de sabitmiş. Locanın çok tecrübeli ama iş yapamayacak durumda kalan Kal-

falara ücret karşılığında verilmiş. Gerçekten de, günümüzde ismi olan ama cismi olmayan Gözcülüğe bazı obediyanlarda büyük önem verilmektedir. Tyler'in bir adı da Dış Koruyucu yani "Outer Guard"tır. Loca kapısının dışındaki koltuğu Üstadı Muhterem koltuğu ile aynı büyüklük ve görkemdedir. Gözcü veya Dış Koruyucuya verilen Tyler sıfatı ile Operatif Masonlukta yapılan görkemli binaların üstü nasıl çatı ile korunursa, Spekülatif Masonlukta da inşasına çalışılan Ülkü Mabedinin haricilerden ve kem gözlerden saklanması için kapıların aynı binanın çatısı gibi güvenle kapalı ve korunmalı tutulması gereği simgelenmektedir.

Tyler, Operatif Masonluktan Spekülatif Masonluğa geçişte de Üstadı Muhterem kadar değer ve önem verilen bir görev olmuştur. Bunun bir sebebi, Spekülatif Masonluğun ilk yıllarında Mason Localarına ve özellikle Skoç Masonluğu Localarına politika bulaşmasıdır. Sürgündeki Stuart Hanedanını yeniden İngiltere tahtına geçirmeyi amaçlayan Jakobiyenler için Mason Locaları iyi bir toplantı ve konuşma yeri olmuştur. Localarda yapılan politik toplantıların kral taraftarlarınca duyulmaması için gizlilik önem kazanmış ve bu nedenle Gözcülük görevine büyük değer verilmiştir.

Spekülatif Masonlukta Loca Görevlileri

Spekülatif Masonluk, Aydınlanma Çağı adı verilen fikrîsel, bilimsel ve teknolojik gelişmenin oluşturduğu zorunlu şartlar nedeniyle çöken Operatif Masonluğun enkazı üzerine kurulmuş veya kabuğundan yararlanmış yeni bir kültürel üst yapı kurumdur. Meslekî alt yapı kurumu olan Operatif Masonluğun, kültürel üstyapı kurumu olan Spekülatif Masonluğa dönüşmesi mümkün değildir. Eskiden sanıldığı gibi Kabul Edilmiş Masonluk sıfatı da bir lütuf değil de bir zaruretten kaynaklanmaktadır. Nitekim özellikle İskoçya'da Spekülatif Masonluğun çok daha eski dönemlerden beri var olduğunun ve buradan İngiltere'ye atladığının kanıtları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunun incelenmesi ayrı bir konudur. Günümüzdeki Spekülatif Masonlukta, Operatif Masonların kadim Loca görevleri geleneksel olarak aynen muhafaza edilmekle birlikte, bunların yanına diğer sosyal veya kamusal kurumlara uygun ve benzer olarak yeni görevler de eklenmiş ve getirilmiştir. Bu görevlerden bazıları gerçekten ihtiyaçlardan kaynaklanmakta; bazıları da, üyeleri onurlandırmak için verilmektedir. Loca görevlileri ile ilgili olarak, Türk Masonluğunun özellikle 1965 yılından itibaren ritüel ve çalışmalarını

benzettiği Anglosakson Masonluğu ile tabanı York Riti olan Amerikan Masonluğundaki Loca görevlileri sistemini kısaca gözden geçirmekte yarar vardır.

İngiliz Masonluğunda Loca Görevlileri

Geleneksel düzenli Masonluğun lideri konumunda bulunan İngiliz Masonluğu sistemindeki Loca görevlilerine gelince: bir İngiliz Locasında bulunan standart görevliler:

1. Master
2. Senior Warden
3. Junior Warden
4. Treasurer
5. Secretary
6. Senior Deacon
7. Junior Deacon
8. Inner Guard
9. Tyler

olmak üzere 9 kişidir. Bu asıl görevlilerden başka, Üstadı Muhterem tarafından ek olarak şu yardımcı görevliler de atanabilir.

10. Chaplain
11. Director of Ceremonies
12. Charity Steward
13. Almoner
14. Assistant Director of Ceremonies
15. Organist
16. Assistant Secretary
17. Steward (genellikle iki görevlidir)

İngiliz sisteminde bir Kardeş, aynı zamanda, birden fazla asıl görevi yapamaz. Ancak, asıl görevinin yanında ek görevlerden birini üstlenebilir.

İrlanda Masonluğunda Loca Görevlileri

İrlanda Masonluğundaki standart görevliler, İngiliz obediyanasına benzerdir. Ancak, Tyler asıl Loca görevlileri içinde sayılmaz. Chaplain'in daha özel ve önemli bir yeri vardır.

İskoçya Masonluğunda Loca Görevlileri

İskoçya obediyanısındaki Locaların standart görevlileri aşağıdaki gibidir.

1. Master
2. Deputy Master
3. Substititute Master
4. Senior Warden
5. Junior Warden
6. Secretary
7. Treasurer
8. Almoner
9. Senior Deacon
10. Junior Deacon
11. Inner Guard
12. Tyler
13. Immediate Past Master

İskoçya'da bu ana görevlilerin dışında, masonik yasa ve tüzüklere aykırı olmamak kaydıyla daha başka ilâve görevliler de atanabilir. Bu görevlilerin çeşitliliğine örnek vermek için Sekreter'den sonra gelen diğer görevlilerle ilgili bir sıralama aşağıda verilmiştir.

6. Secretary (*)
7. Assistant Secretary
8. Treasurer (*)
9. Assistant Treasurer
10. Almoner (*)
11. Chaplain
12. Senior Deacon (*)
13. Junior Deacon (*)
14. Director of Ceremonies
15. Assistant Director of Ceremonies
16. Architect
17. Jeweller
18. Bible-Bearer
19. Librarian
20. Curator of Museum
21. First Banner-Bearer
22. Second Banner-Bearer
23. Marshal
24. Sword-Bearer
25. Director of Music
26. Assistant Director of Music
27. Poet Laureate
28. Organist
29. Inner Guard (*)

30. Tyler (*)
31. Bard
32. Piper
33. Stewards (seçilen 10 görevli)

Sıralamada (*) ile gösterilenler asıl Loca görevlileridir. İskoçya obediyanısında da birden fazla görev aynı zamanda üstlenilemez. Bu sıralamadan da anlaşılacağı gibi, Türk Masonluğundaki, Bir Önceki Üstadı Muhterem, Hasenat Emni ve diğer bazı görevlilerin kaynağı İskoçya sistemidir.

Amerikan Masonluk Sisteminde Loca Görevlileri

Amerikan Masonluk sisteminde genel olarak tarif edilen 10 Loca görevlisi vardır. Bunlar:

1. Worshipful Master
2. Senior Warden
3. Junior Warden
4. Treasurer
5. Secretary
6. Senior Deacon
7. Junior Deacon
8. Two Stewards (2)
9. Tyler

olmak üzere toplam 10 kişidir.

Üstadı Muhterem, Nazırlar ve Tyler, landmarklara göre gerekli Loca görevlileri sayılır. Hatta Mackey'in sıraladığı 25 madde-

lik landmark listesinde, 10. landmark olarak "Bir Locanın bir Üstat ve İki Nazır" tarafından yönetileceği"; 11. landmark olarak da "Toplanmış bir Locanın koruma altında olması gereği" belirtilmektedir. Buna bağlı olarak, bir Üstadı Muhterem ve iki Nazır bir araya gelmeden Loca toplantıya açılmayacağı gibi; gerekli korunma sağlanmadan yani Tyler olmadan toplantı başlatılmamaktadır. Bu adeta evrensel bir kural olmuştur. Tyler yani Gözcü, Masonik Loca görevlileri arasında hiç ihmal edilmeyecek kadar önemli bir kişidir. Atanmaması halinde çalışmada uyum kaybolmaktadır. Hâlbuki, nedense, Türk Masonluğunda ihmal edilmekte ve Gözcülük görevi yapılmamaktadır.

Türk Masonluğunda Loca Görevlileri

Türkiye Büyük Locası'nın listesine göre Loca görevlileri şu 15 görevliden meydana gelmektedir. Bunlar sırayla (göğüslerinde taşıdıkları Görev bijuları ile) şunlardır:

1. Üstadı Muhterem
(Gönye-Pergel-Daire Yayı-Güneş)
2. Bir Önceki Üstadı Muhterem
(Gönye-Pergel-Daire Yayı)
3. I. Nazır (Tesviye)

4. II. Nazır (Şakul)
5. Sekreter (Çapraz Kalem)
6. Hatip (Tomar)
7. Hazine Emini (Anahtar)
8. Hasenat Emini (Üzerinde açılmış Pergel bulunan Tesviye)
9. Muhakkik (Mühür)
10. I. Tören Üstadı (Mala)
11. II. Tören Üstadı (Mala)
12. Kutsal Kitaplar Emini (Ortasında Kitap bulunan Mala)
13. Sancaktar (Çapraz Sancak)
14. Koruyucu (Çapraz Kılıç)
15. Gözcü (Tek Kılıç)

Bu görevlileri, diğer obediyanslarla karşılaştırarak, özetle inceleyelim.

Üstadı Muhterem ve Nazırlar

Locanın baş görevlisi Üstadı Muhteremdir. Her obediyanda seçimle gelir. Locanın tam ve tek yetkili başkanıdır. Locayı çalışmaya açar ve çalıştırır. Gerek duyduğu zaman Loca çalışmasını kapatabilir.

Locanın üç asli görevlisinden diğer ikisi Nazırlardır. Nazırlar ya bizde veya Amerikan Masonluğunda olduğu gibi seçimle gelir veya İngiliz Masonluğunda olduğu gibi Üstadı Muhterem tarafından atanır. İngiliz Masonlu-

ğunda, Konvanda Locayı, Üstadı Muhterem ve Nazırlar temsil eder. Hâlbuki bu hak bizde Üstadı Muhterem, Bir Önceki Üstadı Muhterem ve Loca Delegesine verilmiştir. Aslında, birer aslı görevli olan Nazırların Locayı temsilen Konvana katılması anlamlı olur.

Nazırlar, Üstadı Muhteremin yardımcıları ve asıl Loca görevlisi olmalarına rağmen, bizim obediyanımızın kurallarına göre, Üstadı Muhteremi makam olarak temsil edemezler ve idarî haklarını tasarruf edemezler. Çünkü Üstadı Muhteremlik sadece makam ve unvan değil, aynı zamanda bir derecedir. Aynı, Çıraklık, Kalfalık ve Üstatlık gibi ayrı bir sınıftır. Kendine özgü özel öğretileri ve modları vardır. Bu nedenle, Üstadı Muhteremi yokluğunda ancak Önceki Üstadı Muhterem temsil edebilir ve görevini üstlenebilir.

Anglosakson obediyanlarında ritüeldeki bütün masonik öğreti ve eğitimler bizzat Üstadı Muhterem tarafından yapılmasına rağmen; bizde bu görevlerin büyük bir bölümü Nazırlara, Bir Önceki Üstadı Muhtereme ve Muhakkike devredilmiştir. Bizim obediyanımızdaki bir ilginç özellikte, Üstadı Muhteremin mabette içinde çok dolaşmasıdır. Kanımca Kutsal Kitapların açılıp kapanması için Üstadı Muh-

teremin yerinden kalkması gerekemeyebilir ve bu işlev başka görevlilere gördürülebilir. Üstadı Muhterem bence sadece iki ke-re yerinden kalkmalıdır. Birincisi, tekrisi yapılan hariciyi selamlamak için onunla Tesviye'de bulunduğunu göstermek amacıyla yanına gitmesidir. İkinci yerinden kalkışı ise, Üçüncü Derecedeki landmark niteliğinde malûm törenin finali için olmalıdır.

Zamana ve gökcisimlerinin hareket sembolizmasına çok önem veren Masonlar için Üstadı Muhterem ve Nazırlar üçlüsü de belirgin birer gözlem yeri ve gösterge-dir.

Bijusu Gönye, Sütunu İyoniyen, sembolü Akluhikmet olan Üstadı Muhterem, Doğu'da oturarak güneşin doğuşunu temsil eder.

Bijusu Tesviye, Sütunu Dorik ve sembolü Kuvvet olan Birinci Nazır, Batı'da oturarak gece yarısını yani çalışma zamanının sona erdiğini temsil eder. Anglosakson Masonluğunda sembolik bir "J" sütunu Birinci Nazır kürsüsünde bulunur. Loca çalışmaya başlarken bu sütun dikilir. Bu nedenle, Locanın çalışma sürecinde Kardeşlerden Birinci Nazır sorumludur.

Bijusu Şakul, Sütunu Korent ve sembolü Güzellik olan İkinci Na-

zır, Güney'de oturarak güneşin dorukta yani tam öğle vakti olmasını, buna bağlı olarak çalışmanın başlayacağı zamanı tayin ve temsil eder. Anglosakson Masonluğunda İkinci Nazırın kürsüsünde "B" sütunu vardır. Loca çalışırken inik durumdadır; toplantı sona erip de dinlenmeye çekilirken bu sütun kalkar. Birinci Nazırın "J" sütunu iner. Bu nedenle dinlenme sürecinde Kardeşlerden İkinci Nazır sorumludur.

Anglosakson Masonluğunda, günlük Loca çalışmasına ara verilmesi, yani araya "refreshment" denilen teneffüs konulması mümkündür. Böylece, günlük Loca çalışması, bir veya daha çok teneffüsle, birden fazla süreye bölünebilir.

Hemen hemen bütün spekülatif masonik sistemlerde ve Rit'lerde uygulanan Üstadı Muhterem ve Nazırların Locadaki oturma yerleri, güneşin hareketini gözleme bakımından, Operatif geleneklere ve hatta mantığa da uymaktadır. Bugün bütün dünya Masonluğunda Üstadı Muhterem ve Önceki Üstadı Muhteremin Doğu'da oturması en yaygın gelenektir. Nazırlar ise genellikle Batı'da oturmaktadırlar. Ancak, bizim Masonluğumuzda ve York Riti'nden etkilenen Amerikan Masonluğunda İkinci Nazır güneye kaydırılmıştır. Bu yerleşimlere göre, güneşin hareketi-

nin izlenmesi yönünden şu karşı görüşler getirilebilir. Bu görüşler, hem iki Nazırın batıda oturması veya Birinci Nazırın batıda, İkinci Nazırın güneyde oturması konumları için de geçerlidir.

Doğuda oturan Üstadı Muhterem her ne kadar güneşin doğuşunu temsil ederse de, ne kendisinin, ne de yanındaki Bir Önceki Üstadı Muhteremin Doğu'dan yani arkalarından doğacak güneşi veya sökecek şafağı gözleyebilmelerine teorik olarak imkân yoktur. Doğuşun en iyi gözlenebileceği yer Batı'dır. Nitekim bu nedenle, Operatif Localarda Üç Loca Üstadının makamları Batı'dadır. Aynı şekilde, Batı'da oturan Birinci Nazırın arkasından batacak güneş hareketini izlemesine ve gece yarısını tespit etmesine de teorik olarak imkân yoktur. Operatif Localarda, Birinci Nazırın yeri, bu gözlemin en iyi yapılabileceği Doğu'dadır.

Yine aynı şekilde, bazı Rit'lere göre Batı'da veya bazı Rit'lere göre de Güney'de oturan İkinci Nazırın, güneşin tam tepe noktasına geldiğini yani gerçek öğle vaktini tespit etmesi, gözlem konumu ve göz kamaşması nedeni ile mümkün değildir. Kuzey yarım küre için en iyi gözlem yeri Kuzey'den Güney'e doğru bakış noktasıdır. Bu nedenle, Operatif Localarda İkinci Nazırın yeri Güney'de değil Kuzey'dedir.

Türk Masonluğunda, Üstadı Muhterem, sol (güney) ve sağ (kuzey) tarafındaki Nazırlar ve diğer görevlilerle farklı masonik görevler icra eder.

Üstadı Muhteremin solundaki görevliler, Sekreter, Hazine Emini, İkinci Nazır, Birinci Tören Üstadı, İç Koruyucu ve aslında Loca kapısının dışında olması gereken Gözcüdür. Üstadı Muhterem, Nazırlar gibi Envar üyesi olan Sekreter ve Hazine Emini ile Locanın resmi idarî ve malî işlerini yürütür. Bu işler, genellikle, Loca işi ritüelik görevler kapsamına girmediğinden, haricî işler meyanından olan önemli hizmetlerdir. Tören Üstatları görev tarifi olarak doğrudan Üstadı Muhterem'e bağlı olarak çalışır ve ritüelik görevlerini yaparlar.

Üstadı Muhterem, solundaki görevliler İkinci Nazır, Koruyucu ve Gözcü vasıtası ile Locanın toplantı sırasındaki korunmasını ve güvenliğini sağlar. Bu hizmet bir Masonun toplantıya başlamadan önce ilk yapacağı görev olarak tarif edilir ve hatta 10. maddede olarak landmark listesine de girmiştir. Kuzey sütununda oturan Kardeşler ve Çıraklar İkinci Nazıra bağlı ve onun sorumluluğunda olduğu gibi Loca güvenliğini sağlamak gibi çok önemli bir görev de İkinci Nazıra verilmiştir. Yani, Locanın güvenliğinden Üstadı Muhtereme karşı İkinci

Nazır sorumludur ve Koruyucu ile Gözcü de Locanın korunması amacı ile İkinci Nazıra bağlı iki görevlidir. Dolayısı ile bu Kardeşler derece veya tehlike vuruşlarını çok iyi izlemek ve İkinci Nazıra zamanında haber vermek durumundadırlar.

Üstadı Muhteremin sağ tarafındaki görevliler, Hatip, Hasenat Emini, Muhakkik, Birinci Nazır, İkinci Tören Üstadıdır. Hatip de Envar üyesidir. İkinci Tören Üstadı aslında Birincinin Yardımcısı olmasına rağmen bizim Masonluğumuzda resmî Müzik Üstadı olmadığından müzikle de elinden geldiği kadar meşgul olur. Işıkların komutası ona verilmiş bir görevdir. Üstadı Muhterem sağ tarafındaki görevlilerle tümüyle masonik görevlerini yapar. Önce kişisel ve sonra toplu masonik kimlik belirlenmesi Birinci Nazırın görevidir. Hatta tekriste önlük kuşatılması ve derece geçişlerinde önlük değiştirilmesi görevi Üstadı Muhteremin adına Birinci Nazıra verilmiştir.

Bizim obediyanımızda Nazırlar, bizzat Üstadı Muhteremden söz alırlar ve oturarak konuşma hakkına sahiptirler. Bence, henüz Üstadı Muhterem derecesini iktisap etmemiş ve üç basamağı çıkamamış Nazırların da konuşurken ayağa kalkmaları, makamın yüceliği yönünden, daha ye-

rinde olur. Kaldı ki, bu hakkı almış Önceki Üstadı Muhteremler veya Büyük Görevliler bile Üstadı Muhtereme karşı konuşurken ayağa kalkmaktadır.

Bir Önceki Üstadı Muhterem

Bir Önceki Üstadı Muhterem, İskoçya Obediyansına benzer olarak, Loca görevlilerine dâhil edilmiş ve Envar üyesi sayılmıştır. Amaç, eski tecrübelerini ve görüşlerini Üstadı Muhtereme aktarmanın yanında, yokluğunda Üstadı Muhtereme vekâlet etmek ve onun makamını doldurmaktır. Nazırların, Üstadı Muhteremin asıl yardımcıları olduğu, ama onu yokluğunda temsil edemedikleri uygulamada, Bir Önceki Üstadı Muhtereme vekâlet görevi verilmesi normaldir. Yani, bir Önceki Üstadı Muhterem veya sıra ile diğer Önceki Üstadı Muhteremler, bu makamın vekili ve temsilcisidirler. Bu nedenle, bir nevi Üstadı Muhterem Kaymakamlığı veya "Deputy" veya "Substitute" görevini zımnen üstlenmektedirler. Üstadı Muhterem makamından indiğinde Bir Önceki Üstadı Muhteremin makamı boş bırakmamak için platforma çıkması bu anlayışın bir pratiğidir. Oysa Üstadı Muhterem makamı boş kalmaz diye yazılı veya yazısız bir kural veya landmark yoktur. Bir Önceki Üstadı Muhteremin, Loca açılış ve

kapanışlarındaki kısa kuplelerin dışında asıl ritüelik görevi, Çalışma Tabloları sembolizmasının açıklanmasıdır. Bu görev, Anglosakson ve Amerikan Masonluğunda doğrudan doğruya Üstadı Muhtereme verilmiştir. Çünkü Locasını açmak, Kardeşlere Masonluğu öğretmek doğrudan doğruya onun görevidir.

Sekreter

Sekreter, bir Locanın yükü en ağır olan görevlisidir. "Paper Work" denilen kırtasiye işleri çok yorucu ve yıpratıcıdır. Bu nedenle, Sekreterin görevi ritüelik olmamasına rağmen, hem Loca içindeki çalışma sırasında ve hem de Loca dışında devam eder. Bu nedenle, büyük fedakârlık gerektirir. Bizim obediyansımızda ve Amerikan Masonluğunda Üstadı Muhteremin göstereceği adaylar arasından seçilir. Anglosakson Masonluğunda ise bizzat Üstadı Muhterem tarafından atanır. Kanımca, atama sistemi daha uygundur. Çünkü Üstadı Muhterem uyum içinde çalışabileceği en yakın mesai arkadaşını bizzat seçmek hakkına sahip olmalıdır. Aslında, Türk Masonluğundaki Sekreterlik görevi, Amerikan ve Anglosakson Masonluğuna oranla daha kolay sayılır. Çünkü bu obediyanslarda, kayıt ve muhaberat yanında muhasebe görevi de Sekretere veril-

miştir. Hazine Emni sadece "Veznedar" gibidir. Oysa Türk Masonluğunda malî sorumluluğu Hazine Emni üstlenmiştir.

Hatip

Hatip, Envar üyesi olarak kabul edilmesine rağmen: Locadaki fonksiyonunun ve aktivitesinin ne olduğu tam olarak belli olmayan görevlidir. Operatif Masonlukta böyle bir görev doğal olarak yoktur. Spekülatif Masonluğun ilk dönemlerinde de bu görevliye rastlanmamakta; tören sırasındaki ritüelik Biblik pasajlar veya dualar bizzat Üstadı Muhterem tarafından okunmaktadır. Daha sonraları ve Locaların Hz. Süleyman yerine patron olarak Aziz Yahyalara adandığı ve Hıristiyanî ağırlık kazandığı dönemde, başka kuruluşlardan ve özellikle dinsel kurumlardan da esinlenilerek "Vaiz" anlamında "Chaplain" görevi kabul edilmiştir. İngiliz ve Amerikan Masonluğundaki görevi tamamen dinseldir ve ritüelik çalışmalarındaki dua veya ilâhileri okumaktan başka bir görevi de yoktur. Bu nedenle genellikle ihtiyarî bir görev olarak kabul edilir. Mecburî bir aslî görev değildir.

Buna karşın, Skoç Masonluğu sisteminden Fransız Masonluğuna ve Türk Masonluğuna da geçmiş "Orator" da görev itibarı ile bugünkü Hatip'e benzer bir görev ifa etmektedir. Görevi, resmî

ritüelik törenlerin arkasından gerekli resmî olmayan çalışma konusu ile ilgili konuşmaları yapmak ve söylevleri vermektir. Bu nedenle, Hatip'in Loca içi görevleri oldukça kısıtlı ve monotonudur. Ritüelik söylevlerinin dışında eli kolu bağlı oturmaması için diğer Locaların masonik fikrî çalışma duyuruları Hatip'e yaptırılmaktadır. Yeni uygulamada, masonik yasa ve tüzüklerin bilinmesi ve uygulanması görevi de Hatip'e verilmiştir. Yani, Hatip'in yasama adına denetim sorumluluğu görevi vardır. Aynı görevi, Büyük Loca adına Büyük Müfettiş de üstlenmiştir. Bir ikilem olduğu gibi aynı zamanda da sadece yazıda kalan bir görevdir. Çünkü eğer böyle bir görev verildiyse, çalışmaların yasa ve tüzüklere uygun olup olmadığı mütalaası da, aynı Skoç Riti'nde olduğu gibi Hatipten alınmalıdır. Ama bugünkü durumda, Hatiplerin görevleri tekris, geçiş ve yükseliş söylevlerini yapmak ve diğer Locaların masonik çalışmalarını duyurmakla kısıtlı kalmaktadır. Hâlbuki Localar Genel Tüzüğünde yazılı olduğu ve bazı Locaların uyguladığı gibi, masonik eğitim ve kültür çalışmalarının Hatip'in uhdesine bırakılması ve ilginç masonik konularda Hatip konuşması yaptırılması, Hatiplik görevine aktivite kazandırılması için yararlı bir gelişme olur. Her ne kadar, Locadaki masonik eğitim konusu as-

ında Nazırların tüzüksel bir görevi olsa bile...

Hazine Emini

Hazine Emini, bir Locanın en önemli konularından biri olan para işleri ile uğraşan bir görevlisi ve adeta maliye bakanıdır. Anglosakson Masonluğunda Üstadı Muhterem gibi seçimle gelen ikinci kişi olacak kadar çok önemli bir görevlidir. Bu sistemde diğer bütün görevliler atamaıyla gelirler. Amerikan Masonluğu gibi bizim Masonluğumuzda da seçilerek görev alır. Kanımca, aynı Sekreterde olduğu gibi Hazine Emini de bizzat Üstadı Muhterem tarafından atanmalıdır. Burada, Anglosakson ve Amerikan malî sistemi ile bizim malî anlayışımız arasındaki önemli bir fark dikkati çeker. Bizim sistemimizde, muhasebe ve nakitten tek bir kişi sorumlu olabilir. Yani, Muhasebeci ve Veznedar olarak bütün sorumluluk tek bir kişinin Sayman olarak üstünde toplanır. Hâlbuki maliye ile hazinenin birbirinden ayrı olması, evraktan sorumlu ve yetkili olanın nakitten yetkili ve sorumlu olmaması gerekir. Bu nedenle, Amerikan ve Anglosakson Masonluğunda makbuz kesen, defter tutan ve malî evrakla uğraşan muhasebeci Sekreter-

dir. Ama paraya tasarruf edemez. Parayı olduğu gibi Saymana devreder. Sayman parayı muhafaza ve Üstadı Muhteremin emri ile tasarruf eder. Bu nedenle, Amerikan ve Anglosakson Masonluğunda Saymanın adı Hazinesdar anlamında "Treasurer"dır. Hazine Emini, Loca içinden çok dışında görev yürüten bir sorumludur. Loca ödentilerinin süresi içinde Büyük Locaya yatırılması en önemli sorundur. Bunun için sık sık Kardeşleri uyararak zorunda kalır. Ama bu uyarı, toplantı çağrılarında "hazine ile ilişkinin düzenli tutulması" yazılacak ölçüye varmamalıdır.

Hasenat Emini

Hasenat Emini, Spekülatif Masonluğa sonradan girmiş olmasına rağmen son derece önemli bir görevlidir. Amerikan Masonluğunda karşılığı "Almoner"dır. İngiliz Masonluğunda hem Almoner ve hem de Charity Stewart adlı görevliler vardır. Almoner, daha ziyade Loca bazında ve Kardeşler arasında hayır ve hasenat hizmetleri ile meşgul olur. Charity Stewart ise, Büyük Loca bazında yürütülen hayır hasenat hizmetlerinde Locasını temsil eder. Ayrı bir özel Loca teşkil edecek derecede önemli görevliler sayılırlar. (1)

(1) *Pek Muh. Cevad GÜRER K., İngiliz bir K.'e Almoner ve Charity Stewart'ın birbirinden farklı ne yaptığını sorduğunda, Charity Stewart'ın hasenatı topladığı, Almoner'in ise toplanan hasenatı gereken ve uygun görülen yerlere harcadığı cevabını aldığını bildiriyor. Pek Muh. Cevad Gürer K.'e yakın ilgisi ve bu katkısı için teşekkür ederim. T. A.*

Üstadı Muhterem tarafından atanır ve doğrudan ona bağlıdır. Masonluğun üç erdeminden biri olan Şefkat'in ve üç temel ilkesinden biri olan Yardım'ın temsilcisi ve görevlisidir. Bu nedenle İngiltere'de bijusu Mala'dır. Hâlbuki bizdeki Hasenat Eminin bijusu Tesviye Üzerine Açılmış Pergel'dir. Üstadı Muhteremin emir ve talimatı ile Dul Kesesi muhteviyatının muhafazasından ve hayır hasenata sarf edilmesinden sorumludur. Sarf edilen yeri ve miktarı Üstadı Muhterem ve Hasenat Emmini dışında diğer Kardeşler bilemez. Masonlukta, Hazine Emmini ile Hasenat Emininin görevleri ve fonksiyonları birbirinden çok farklıdır. Biri resmî akçayı tasarruf etmesine karşın, diğeri hasenat akçasını muhafaza ve idare eder. İki akça birbirine karıştıramaz.

Hasenat Emmini, Masonluğun eyleme yönelik sevgi olarak ifade edilebilecek şefkat ilkesinin uygulaması gibi çok önemli bir görev yapmaktadır. Obediyansların bir bölümünde Dul Kesesinin Loca içinde dolaşmasına karşın; diğer obediyanslarda Loca kapısı dışına konulan "Alm Box" denilen bir hasenat kutusu bulunur. Locadan çıkan Kardeşler bu kutunun içine gerekli katkıyı yaparlar. Dul Kesesi, bir Locanın Masonluğun şefkat ilkesine duyduğu ilginin ve heyecanın en so-

mut göstergesidir. Bir Sadaka Torbası değildir. Locada dolaştırılması ve katkıda bulunulması masonik bir çalışmadır.

Muhakkik

Türk Masonluğundaki Muhakkik'lik görevine girmeden önce, diğer Masonluk sistemlerinde özel bir yeri olan "Deacon"ın görev tarifini açıklamak yararlı olur. Anglosakson ve Amerikan Masonluğunda seçimle göreve gelen, bizim Masonluğumuzda kısmen ancak eşdeğerleri veya benzerleri bulunan, çok önemli iki görevli Senior ve Junior Deacon'lardır. Deacon, aslında kili-selerde papaza yardımcı bir hizmetlidir; Türkçede "Diyakoz" olarak tanımlanır.

Senior Deacon, Üstadı Muhteremin sağ yanında oturan ve onunla Birinci Nazır veya Loca arasındaki haberleşmeyi sağlayan görevlidir. Bu nedenle Üstadı Muhterem tarafından göreve atanır. Asıl görevi, bizdeki Muhakkike benzer olarak adayları törene hazırlar ve onlara ritüelik olarak eşlik eder. Bu nedenle, Senior Deacon kısmen Muhakkike benzetilebilir. Ama onun gibi eğitim yetkisi yoktur. Bijusu, İngiliz Masonluğunda Güvercin, Amerikan Masonluğunda Gönye-Pergel arasında Güneştir. Halbuki bizdeki Muhakkikin bijusu Mühür'dür.

Junior Deacon, Birinci Nazırın sağ yanında oturan ve onunla İkinci Nazır ve Loca arasındaki iletişimi sağlayan görevlidir. Bu nedenle İkinci Nazır tarafından göreve atanır. Bilindiği gibi İngiliz ve Amerikan Masonluğunda her iki Nazır da batıda otururlar. Bizdeki İkinci Nazırın güneşe kaydırılması uygulaması York Riti'nden aktarmadır. Junior Nazırın görevi bizdeki Koruyucuya yani Inner Guard'a çok benzer. Kapıdan sorumludur. Gözcünün vuruşlarına ve Üstadı Muhteremin emirlerine göre kapıyı açıp kapama yetkisi sadece ona verilmiştir. Bijusu, İngiliz Masonluğunda Güvercin, Amerikan Masonluğunda Gönve-Perge arasında Ay'dır.

Anglosakson ve Amerikan Masonluğunda Deaconlardan başka iki tane de Steward denilen Loca hizmetlisi vardır. Bunlar İkinci Nazırın yanında otururlar, onun tarafından atanırlar ve Deacon yardımcısı gibi daha çok Loca dışı görevleri yerine getirirler. Adayların hazırlanması ve takdimi ile Kardeşlik Sofraları ile ilgili hizmetler ve düzenlemeler Stewart'lar tarafından yerine getirilir. Ellerinde ikişer metre uzunluğunda asa taşırlar; bijularını Boynuz'dur. Bizde tam karşılığı olmayan Steward'ların görev tanımı olarak daha çok Loca dışı; Deacon'ların görev tanımı olarak Loca içi hizmetler açıklanır.

Bizdeki Muhakkik, Fransız Masonluğundaki görevli "Expert"ın veya Almanya Masonluğundaki görevli "Preparer"ın karşılığıdır. Locanın masonik güvenliğinin sağlanması ve kimlik tespiti gibi görevlerde de bu görevlerin ritüel sorumlusu olan Nazırların başyardımcısıdır. Ayrıca, Üstadı Muhteremin vermesi gereken ritüel masonik bilgilerin öğretilmesi görevi Muhakkik'e devredilmiştir. Bu görev son derece önemlidir. Çünkü yazılı olmadığından sadece ilk öğrenilenle yetinilmekte; bu doğruysa doğru, yanlışsa yanlış olarak kalmaktadır. Bu nedenle yeterli zaman ayrılarak özenle aktarılmalıdır. Özellikle Masonik Selam'a, derece geçiş ve kutsal kelimelerin doğru ve anlamlı telaffuzuna ve işaretlerin sembolizmasına dikkat edilmeli ve tam hakkı verilmelidir. Törenler dışında görevi yok gibi duran Muhakkik'e düşen bir görev de Locaya girip çıkan Kardeşlerin verdiği Masonik Selam'ın doğruluğunu kontrol etmek olmalıdır. Yanlışlar tekrarlarla düzeltilmelidir.

Birinci Tören Üstadı

Tören Üstadı, kısmen Senior Deacon'a verilen ritüel görevlerin törenle ilgili olanlarını üstlenmek üzere, Skoç, Fransız ve Alman Masonluğunda aslı; İngiliz ve Amerikan Masonluğunda

ihiyarî bir görevdir. Ancak, Masonlukta çok önem verilen törenlerin ciddi ve parlak bir hava içinde geçmesi için "Master of Ceremonies" adı verilen Tören Üstadı çok değerli bir görevlidir. Tören Üstadının aslı görevi törenleri ritüele uygun olarak âhenk içinde yürütmektir. Konukların takdimi, Çalışma Tablosunun açılıp kapatılması tartışılabilir tali görevleridir. Tören Üstadı, Locaya en çok girip çıkan ve Locada en çok ayakta duran ve dolaşan kişidir. Bu nedenle, özellikle, başta Masonik Selam olmak üzere, hareketlerine çok dikkat etmelidir. Çünkü herkesin gözü onun üzerindedir. Kardeşler kendisini örnek alacaklar ve yaptıklarını aynen taklit edeceklerdir. İkinci bir görevi de konukların takdimidir. Bu nedenle, konukların özellikle masonik unvanları, sıfatları, hitap şekilleri gibi protokol kurallarına dikkat etmek zorundadır. Özetle, Tören Üstadı bir Locanın vitrinidir.

Koruyucu

Koruyucu, görevi gereği doğrudan İkinci Nazıra bağlı bir görevlidir. Bizde ayrıca Gözcü bulunmadığından; daha doğrusu ismi olup da cismi bulunmadığından onun görevini üstlenir. Locanın kapı güvenliğinden Koruyucu sorumludur. Çalışmaya katılmak isteyenlerin Ma-

sonluklarından olduğu gibi kıyafetlerinin uygun olmasından da Koruyucu sorumludur. Ayrıca, Loca çalışmasına katılmak isteyenleri sadece genel olarak Kardeşler olarak değil; özel olarak, Loca adları ve isimleri ile birlikte duyurması yararlıdır. Anglosakson ve Amerikan Masonluğunda bu görev Junior Deacon tarafından yerine getirilmektedir.

İkinci Tören Üstadı

İkinci Tören Üstadı, Birincisinin yardımcısı olmakla beraber, genellikle ışık kumandası ve müzik yapılması gibi çok önemli bir görev üstlenmektedir. Kısmen, diğer obediyanlardaki Steward görevini de üstlenir. Aslında müzik yapmak bir yerde tecrübe kadar da bilgi ve yetenektir. Bu nedenle, Locaların sürekli birer Müzik Üstadı olması törenlerin daha doğru ve ciddi geçmesi için yararlıdır. Yabancı Obediyanlarda "Organist" olarak sürekli görev yapan bir müzisyen veya Müzik Üstadı Loca görevlileri kadrosu içinde tercihan yer almaktadır. İkinci Tören Üstadı, Loca hazırlığı gibi görevleri dolayısıyla ile bir yerde Steward görevi yapmaktadır. Ama Kardeş Sofraları için belirli bir görevi yoktur. İkinci Tören Üstadının, Ziyafet Üstadı denilen görevi üst-

lenmesi sofraya intizamı yönünden yararlı olabilir.

Kutsal Kitap Emini ve Sancaktar

Kutsal Kitap Emini ve Sancaktar, özellikle kıdemli Masonlara verilen, birer onur görevidir. Kutsal Kitap Emini Kuzeydoğuda hemen Hasenat Eminin yanında değil; Yemin Kürsüsünün hizasında Kuzey'de oturmalıdır. Sancaktar ise ya Doğu'da Sancağın altında ya da İkinci Nazırın Doğu yanında yer almalıdır. Kutsal Kitap Emini'nin tekris olan Çırakların ilk oturma yeri olan Kuzeydoğuda ve Sancaktar'ın aslında geçiş yapan Kalfaların ilk oturma yeri olan Güneydoğu'da oturması doğru değildir.

Mahuf

Locanın adı geçmeyen en önemli görevlilerinden birisi de Mahuftur. Tekristen tekrise ortaya çıkar. Gizli ve Korkunç anlamındaki Mahuf, Mason olmaya hazırlanan haricinin Masonluk camiasında ilk karşılaşacağı görevlidir. Bu nedenle, fiziksel bakımdan gösterişli olduğu gibi, ses tonu yönünden de güven verici ve ikna edici olmalıdır. Heyecanlanabilecek adayları yatıştırmasını bilmelidir. Zamanlama ve hazırlık yönünden tecrübeli ve becerikli olmalıdır. Mahuf, atama ile seçilir. Locanın adeta demirbaş görevlisi gibi uzun yıllar hizmet verecek bir Kardeş olmalıdır. Locanın çoğunluğu Mahufu gördüklerinde tekris heyecanını yaşamalıdır.

KAYNAKLAR

AYAN, Tamer;

Hamtaşın Evrimi, Cilt 1, Ak Yayınları İst., 2000

AYFER, Murat Özgen;

Mason Sözlüğü, İst. 1989

Ansiklopedik Mason Sözlüğü, İst., 1992

BEDE, Elbert; *Landmarks of Freemasonry, Macoy, 1954*

CARR, Harry;

World of Freemasonry, Lewis, 1980

World of Freemasonry, Lewis, 1985

COIL, Henry Wilson;

Masonic Encyclopedia, Macoy, Richmond, 1961

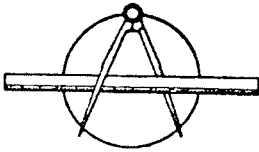
Conversations on Freemasonry, Macoy, Richmond, 1967

MACKEY, Albert G.;

Encyclopedia of Free Masonry, London, 1918

Symbolism of Freemasonry, Pownier, 1975

Jurisprudence of Freemasonry, Macoy, 1980

MASONLUKTA TOLERANS

Pulad VERBAS

TOLERANCE IN MASONRY

Tolerance is an essential and important virtue in Freemasonry. It is a virtue which can be achieved through long time efforts spent in chipping our rough ashlar by means of wisdom, beauty and strength. One needs to work with discipline, decorated with free thinking, fraternal love, benevolence, affection, kindness and many other virtues. We all know that it is difficult to express virtues by words. Actions are needed to put forward virtues for which certain knowledge, affection and perseverance are essential.

Tolerance in Masonry does not neglect or bestow mistakes or faults. On the contrary it aims to meet these mistakes or faults with maturity and understanding and try to correct, as well as direct them. Our Masonic obligation is not to indulge or cover up mistakes, but to warn our brethren, to guide them and to teach them. Tolerance in Masonry does not allow any action to foul up its system. Freemasonry is a system of virtues. However, when negligence is of concern, the system should not be cracked down or be broken. Therefore, there is no allowance for negligence when it comes to masonic tolerance.

GİRİŞ

Kavramlar yolculuk yaparlar; hem zaman, hem de mekân içinde. Zaman içindeki yolculukları onları olgunlaştırmakta, yoğurmakta ve çoğu zaman da incelemekte, ayırttırmakta, çeşitlendirmektedir. Ancak, mekân içindeki yolculukları genellikle büyük anlam kaymalarına yol açmaktadır. Bir kavramı ithal etmek, bir tarihi de ithal etmek olmadıgından; kavramın oluştugu yerden başka bir kültürel alana taşınması, çoğu zaman içeriğinin boşalmasına ve adeta kendi kendine yabancılaşmasına yol açmaktadır. Kavramı ithal eden toplum veya kültür onu yeniden yoğurmakta ve bunun sonucunda, onu esas içeriğinin çok uzağında bir yere yerleştirebilmektedir. Göçmenler, içine girdikleri topluma uyum sağlayamamaktadırlar.

Aşağıda incelemeye çalışacağımız **tolerans** kavramı yukarıda açıklanan görüşlerin tipik bir örneğidir. Özellikle de tolerans kavramının masonik anlamda ne kadar farklı olduğu aşağıda gösterilmeye çalışılmıştır.

TOLERANS KAVRAMI

Tolerans kelimesi Latince **tolerare** fiilinden gelmektedir. "*Tahammül edebilmek, katlanabilmek, dayanabilmek*" demektir. Teknik olarak taşınabilecek yükün son haddidir. Yani, yüke bir miktar daha eklemek mümkün değildir. Aksi halde altında ezilmek kaçınılmazdır.

Tolerans mühendislikte kelime anlamını daha da net olarak bulmuştur.

"Birbirine geçerek çalışan iki dişli arasında, tam bir uyum içinde görev yapabilmeleri için, küçük bir boşluk bırakılır. Bu boşluk daha az veya fazla olduğu zaman dişliler çalışmaz. İşte bu pay dişlilerin uyum içinde çalışabilmesinin toleransıdır."

Ergun Zoga K.'imizin örneği de çok güzeldir:

"Dünyamız güneşe 345.000 km uzaklıktadır. Bu mesafe bize yanmayacak kadar uzak, donmayacak kadar yakındır ve hayatın başlaması için uygundur. Aynı şekilde dünyamız aya 180.000 km mesafededir. Bu uzaklıkta ay dünyamıza düşmeyecek / çarpmayacak kadar uzak, kaçamayacak kadar yakındır ve gelgit olaylarına sebep olur. İşte ay, dünyamız ve güneşin bu düzenleri bozmayacak şekilde birbirlerine yaklaşmaları veya uzaklaşmaları bu sistemlerin toleransıdır."

Tolerans, sosyal olarak, "*müsamaha, cevaz verme, hoş görme*" anlamında kullanılır. Bir anlamda iyiye, doğruya, güzele ulaşmak için kötüye katlanmak gerektiğinin bilincidir. Yaşantımızda hayal edip ulaşmak istediğimiz ile elde ettiğimiz arasında olumsuz farklar karşımıza çıkabilir. Bu olumsuz farklar bizi düş kırıklığına uğrattırıp hayata karamsar bakmamıza neden olabilir. Halbuki yaşam hep aynı gerçeklikte devam etmektedir. Arzu etmediğimiz seçenekler içinde kalırsak ne yapmalıyız? Ya ezilip gidecek, ya da yaşantıyı herşeye rağmen devam ettirmek için çaba göstereceğiz. İşte bu mücadelede bize yol gösterecek ışık **sosyal tolerans** olacaktır.

Amerikalı düşünür Von Loon, "*hayatın sürprizlerine dayanabilmeyi ve huzur içinde kalabilmeyi istiyorsak tolerans sahibi olmamız gerekir*" der. İster iş, ister özel yaşantımızda olsun tolerans "*dengelemek*" veya "*dengelenmek*" anlamını taşır. Toleransı kavramak, yaşamak ve yaşatmak için bilgi, çaba ve sevgi gereklidir. Aynı zamanda, tolerans kelimesi kullanılmakla bu ilke uygulanmış sayılamaz. Bu ancak davranışlarımızın tutarlılığı ile ispatlanabilir. Bir Fransız yazar, "*Demokrasi bile toleransın politika hayatında uygulanmasıdır*" der. Encyclopedia Britannica şöyle bir tanım vermektedir: "*Başkalarını düşünce ve yargılarında serbest bırakma; kendi görüşümüze veya çoğunluğun görüşüne aykırı düşüncelere sabırla ve taraf tutmadan katlanma.*" Toplum huzuru için, insanlar arasındaki ilişkilerde de bazı sınırlamalar kabul edilmektedir. Burada kesin matematik ölçüler olmadığını "*aklıselim*" kullanılması ile bazı kıstaslar öngörülmede ve oldukça esnek olarak uygulanmaktadır.

Hukukta tolerans, kabahat ve suçlara birden en şiddetli cezaları vermektense bunların nedenlerini bularak ortadan kaldırmaya çalışmaktır. İyi huylu ve hiç suç işlememiş bir kişinin istemeyerek, düşünüp tasarlamadan yaptığı bir kabahat karşılığı verilen ceza tecil edilir, yani ertelenir. Böylece o şahsın kendine güveninin sarsılıp büsbütün kötüye yönelmesi önlenmeye çalışılır. Tolerans kavramı ilk defa ortaçağda ve dini anlamda sık kullanılır olmuştur. Tolerans denilince Orta Çağ'ın din ve mezhep kavgaları akla gelir. Biraz kilise, biraz teoloji ve biraz da yanmış insan eti kokar bu kavram.

Dinde tolerans kavramı, özellikle "*insanlığı kurtarmak*", "*yeryüzünde Tanrı ülkesini gerçekleştirmek*" gibi tutkularla harekete geçen Müslümanlık ve Hıristiyanlık gibi kurtuluş vaadeden yayılğan dinler ile ortaya çıkar. Pagan İlk Çağ'ın ulus dinleri kendi özleri gereği böyle bir tutkudan yoksundurlar. Pagan ulus dinlerinin toplum hayatının

bütününe biçim vermek ve böylece bir "*kültür yaratmak*" gibi iddiaları olmamıştır. Tam aksine, pagan ulus dinleri kendileri toplumun genel kültürünün ürünleridir ve yeni yeni gelişmeleri durduracak, köstekleyecek kadar bir manevi güce hiçbir zaman sahip olamamışlardır. Bu dinlerin dogmaları ve vahyedilmiş yazılı metinleri olmadığı gibi, papaz sınıfı ve kilise organizasyonları da yoktu. Yunan ve Roma dinlerine bakacak olursak; bu tipik ulus dinleri yabancı dinleri de meşru birer din olarak kabul ediyor ve dolayısı ile onların varlıklarına göz yumuyorlardı. Roma bu toleransı yabancı tanrılara kendi Pantheon'unda yer verecek kadar geniş tutmuştu. Yabancı kültürler Roma tanrularına saygıda kusur etmedikçe herhangi bir sorun doğmuyordu. Bu sayede Roma İmparatorluğu pek çok farklı halkı ve kültürü bir arada tutabilmeyi başarıyordu.

Ancak, buradaki toleransın "*dinde hürlük*" demek olmadığını hatırlatalım. Dinde hürlük, dinin hiçbir hukuki - siyasi yönü, yani hiçbir sosyal bağlama ve zorlama gücü olmamasını şart koşar. Oysa, İlk Çağ pagan toplumlarında durum böyle değildi. Pagan İlk Çağ toplumlarında din ulus hayatının onsuз olunamaz, ondan ayrılanamaz parçası (bir nevi manevi harç) olduğundan, toplum üyesi yurttaş, ulus dininin de tabii üyesi idi. Öyle olunca da dininin başlıca hizmet ve gereksinimlerini yerine getirmekle yükümlü idi. Bu bakımdan birey ulus dinine inanıp inanmamakta hür değildi, sadece eğer isterse, ulus tanrılarını da saymak şartı ile başka bir dine girmekte serbestti. Bu nedenle pagan ilkçağında dinde hürlükten değil, toleranstan söz ediyoruz.

Sorun Hıristiyanlıkla başlamıştır. Hıristiyanlık "*ulus tanrılarını sayma*" şartını kabul etmediği, yani tamamen bağımsız olmak istediği için Roma'nın kovuşturmalarına uğramıştır. Hıristiyanlık ilk çıktığında şartlı bir hak olan "*tolerans*" yerine, tam bir hak olan "*hürlüğün*" şampiyonu olarak tarih sahnesinde belirmiştir. Devletin resmi dini haline gelen bir dünya dininin aynı toplum içinde başka din ve inançların yaşamasına göz yummasına imkân olmadığı meydandadır. Roma pantheonundaki tanrılarla mücadele edip zaman içinde kazanan Hıristiyanlık, Roma İmparatorluğu gibi dünyaya hâkim bir siyasi güçle işbirliği yapmakla asıl idealini gerçekleştirmek yani bir **Hıristiyan Dünyası** ve **Hıristiyan Kültürü** yaratmak fırsatını ele geçirmiş oluyordu. Gerçi "*dinde hürlük*" ilkesini Batı kültürüne Hıristiyanlık armağan etmiştir ama Hıristiyanlığın temel amacı ruhun ve insanlığın manevi kurtuluşudur. Kurtuluşa götüren yegâne yol da Hıristiyanlığın kendisidir. Bu nedenle, Hıristiyanlık ulus dinlerinin tahtına

kurulup "*Tanrı Ülkesi*"ni kurma işine girişince bireyin vicdanını kendi dogmaları ve kilise disiplini ile kısıktırak bağlayacaktır. Hıristiyan dogmalarının başta kendisinin savunduğu "*vicdan hürlüğü*" prensibi ile uzlaşmasına imkân yoktur; çünkü bu hürlük insanın her türlü otoriteden bağımsız olması; inanç ve kararlarında sadece kendi sesini dinlemesi demektir. Aynı fikirler kısmen Musevilik (*misyonerlik görevi olmadığından*) ve tamamen Müslümanlık için de geçerlidir. Bu anlamda hürlük ise, **laik** kültürün ürünüdür.

TOLERANS KAVRAMININ TARİHÇESİ

Şimdi biraz da tolerans kavramın tarihçesini incelemeye çalışalım. Tolerans kavramı çok eski devirlerde, Mısırlılar, hatta onlardan da önce Sümerler devrinde bilinmekte idi. Tolerans mücadelesi ancak ferdin ortaya çıkmasından sonra başlamıştır. Burada önümüze önce Thales gelir. Thales, ilme büyük kıymet vermekle birlikte etrafındaki halkın batıl inançlarına karışmamış, onları düşünce ve inançlarında serbest bırakmış; ancak onlarla sadece fikirleri ile mücadele etmiştir. Sokrates, Eflatun ve Aristo da aynı yolu izlemişlerdir. Yunan ve Roma devletlerinde "*şartlı tolerans*" vardı. Ulusun ana tanrılarını saymak ve resmi törenlere katılmak şartı ile halkın kendi tanrılarına tapmalarına izin verilirdi. Yunanlıların hiçbir kutsal yazıları yoktu. Bu nedenle bugün elimizde Yunan **mitolojisi** vardır, ama Yunan teolojisi yoktur. Mitolojideki tanrılarla ise senli benli olmak mümkündür. Çünkü bu tanrılar erdem yönünden insanlardan üstün değildirlere. Bu noktada şu soruyu sorabiliriz: Eğer eski Yunan'da dogmalarıyla, kilisesiyle, rahipleriyle güçlü bir din organizasyonu olsaydı, o meşhur kültür fırtınası olabilir miydi? Sanat, edebiyat, felsefe, bilim, ahlâk ve siyasette, kısaca insan düşünce ve duyarlılığının bütün alanlarında gördüğümüz bu serpilme "*hürlük*" olmadan nasıl açıklanabilir? O halde cevabımız "*Hayır, olmazdı*" şeklinde gerçekleşecektir.

Dinde tolerans açısından Yunan ve Roma'yı tek bir kültür olarak kabul etmek mümkündür. Din, devletin sosyal - siyasi birliğini sağlayan manevi bir kuvvet olarak bilindiğinden ulus dinini saymak ve gereklere yapmayı aynı zamanda yurttaşın devlete bağlılığının göstergesiydi. Hıristiyanlığın bu kavramları inkâr etmesi sosyal ve siyasi düzeni bozmuş, bu nedenle Hıristiyanlara karşı sonraları çok vahim kovuşturmalara ve siyasi toleranssızlığa yol açmıştır. Sosyal düzeni bozduğu için Hıristiyanlığa karşı amansız kovuşturmalara giren Roma devleti, Hıristiyanlığın karşı konulamayacak manevi bir güç haline geldi-

ği gün gene aynı düşünce ile bu dini devletin resmi dini, olarak tanı-
makta tereddüt etmeyecektir. O tarihte kilise dünyalık güç ile birleş-
mek, gerektiğinde onun yerini almak için her bakımdan hazırdu. Hıris-
tiyanlık emsalsiz bir kilise organizasyonu geliştirmiş ve Roma devleti-
nin hesaba katmazlık edemeyeceği sosyal bir güç haline gelmişti. Gi-
derek din, devlet otoritesini de eline geçirecek, paganizm ve diğer ina-
nışlar süratle tasfiye edilerek din tekelciliği başlayacaktır.

Hıristiyanlık ilk çıktığında "*dinde hürlük*" ilkesinin şampiyonuydu.
Ancak bu hürlük "negatif" bir hürlüktü, yani her bireyin istediği dine
bağlanmada hür olmasını göz önünde bulundurmuyordu. Tam tersine
sadece kendisinin her türlü siyasi baskı ve karışmadan uzak tutulma-
sını istiyordu. Devletle işbirliği yaptıktan sonra ise, insan vicdanını
kilise otoritesine ve dogmalar sistemine mutlak bağlamakla dini tole-
ranssızlığı getirmiştir. Thelin'in şu sözü ilk anda paradoks gibi gelebi-
lir ama gerçeği ifade etmektedir: "*Hıristiyanlık aynı zamanda hem
vicdan hürlüğünü, hem dini toleranssızlığı getirdi.*" Gördük ki, kısmî
ve şartlı tolerans Hıristiyanlığın, dolayısı ile tek tanrı fikrinin ortaya
çıkması ile son bulmuştur.

Tertulian gibilerinin vicdan özgürlüğü fikrini ortaya koyup kovuştur-
malara karşı çıkmaları sonucu nihayet MS 313 yılında Constanti-
nus'un yayınladığı Milano Fermanı ile Hıristiyanlık serbest bırakıl-
mış; MS 380'da Teodosius'un Hıristiyanlığı devletin resmi dini yap-
ması ile papalık düzeni kurulmuştur. Milano Fermanı, aynı zamanda
Orta Çağ teokrasisinin başlangıcıdır. Zaman ilerledikçe Hıristiyanlık
ilkeleri menfaatlere göre tefsir edilmiş, ilaveten yeni ilkeler uydurul-
muş ve halk bunlara uymağa zorlanmıştır. İncil'in "*Onları içeri gir-
meye zorla*" ayetinin yorumu teolojik bir gerekçe olarak kullanılmış-
tır. Kayıtsız şartsız dogmalara bağlanmayanlar, Katolik Kilisesinin
baskısına (afroz) uğramışlardır. Bu zorlama, sonu engizisyon mah-
kemelerine varacak kadar katı ve kanlı bir şekilde yapılmıştır.

Tarihte her dönemin havasını, gene o dönemi en iyi temsil edebilen dü-
şünürü yansıtır diyebiliriz. Orta Çağ'ın en örnek düşünürü olarak
Aquino'lu Thomas alınabilir. Aquino'lu Thomas'a göre:

*"İnançsızlara ve paganlara tolerans gösterebilir; çünkü bunlar
hem daha gerçek imanı tanımamışlardır, hem de bir gün tanı-
maları ihtimali ve umudu vardır. Ancak bir inanca bağlandı mı
insan, bir daha kendi isteği ile ayrılamaz. -Accipere fidem est
voluntatis, sed tenere jam acceptam est necessitatis.- Bir kere*

Hiristiyan olan, yani doğru yolu, hak ve kurtuluş yolunu bulan kimse, bir daha bu yoldan ayrılamaz. Dininden dönenlerin cezası; dikkatinizi çekiyorum, **ölümdür**. Hak yolundan ayrılmış bir kimse doğru inanca döndürülemez; ilâveten kötü örnek olmaması için vücudunun ortadan kaldırılması şarttır. O kişinin varlığına göz yummak Hiristiyanlığın yanlış olabileceğini zımnen kabul etmek olur. Hiristiyanlık yanlış olamayacağına ve tek doğru yol olduğuna göre - ad majorem gloriam Dei - aykırı inançlı olanların öldürülmesi gerekir. Aykırı inançlılar başkalarını baştan çıkartmasalar bile sivil otorite tarafından öldürülebilirler; çünkü yanlış inanç gütmekle Tanrı'ya karşı suç işlemiş olmaktadır."

Aquino'lu Thomas, Hiristiyanlığa geri dönülmesine karşıdır ve dönme isteyenlere en ufak bir acıma gösterilmemesi gerektiğine inanmıştır.

"Bu gibiler kilise ile barışmış olsalar da öldürülmelidirler; çünkü bir kere kötü örnek oluşturmuşlardır. Bu gibileri bağışlamak Hiristiyanlığın toleransına ve sevgi kuralına sığmaz; çünkü böyle bir bağışlama bağışlananların iyiliğine bile olsa, başkalarının kurtuluşu bakımından zararlı sonuçlar doğuracaktır. Aykırı inanç bulaşıcı bir hastalıktır ve yoldan çıkıp da geri geleni ortadan kaldırmak bulaşıcılığı önlemenin tek çaresidir. Bu gibileri aforoz ile kiliseden ayırmak yetmez; onları ölümle dünyadan ayırmak Hiristiyanlığın en kutsal borcu ve ödevidir."

Orta Çağ'da tolerans üzerine düşünceleri hemen hiç yankı uyandırmamış ancak çok çok önemli bir düşünür daha vardır: Padova'lı Marsiglio. Marsiglio din ve vicdan özgürlüğünün habercisidir. Bugün anladığımız anlamda "sivil tolerans" ilkesini ilk savunan insandır. Marsiglio tolerans kavramını dinin dogmatik alanından sosyal alana aktarmıştır. Zamanında ses getirmemiş bu düşünceler din ve vicdan özgürlüğünün nasıl bir sosyal yapıda gerçekleşebileceğini açıklamış olması bakımından son derecede moderndir. Padova'lı Marsiglio'nun Spinoza ve Loche'ya da etkileyen ana düşüncesi şuydu:

"Gerek maddi, gerek manevi hayata kilisenin hükmettiği teokratik bir toplum düzeninde din ve vicdan özgürlüğü kök salamaz; böyle bir hürlik ancak bütün güçlerin devlette toplandığı laik, dikkatinizi çekiyorum, laik bir toplum düzeninde mümkündür. Buradaki laiklik, devletin dini güçten bağımsızlığı ve ona üstün olması gerektiği ilkesidir.

Tarihe geri dönersek, Hıristiyan din adamları Calvin ve Luther'in, papaların endüljans satarak Hıristiyanların günahlarını affetmeye yetkili olmadıklarını, kilisenin Allah ile kul arasına girmeye hakkı bulunmadığını ilan etmeleriyle, başta Protestanlık olmak üzere çeşitli inançlar ortaya çıkmıştır. Bu çeşitli inançların birbirlerine tahammül göstererek bir arada yaşamaları gerektiği gerçeği ile **dini tolerans** kavramı ortaya gelmiştir. **İç tolerans** dinin kendi yandaşları/mezhepleri arasında geçerli olan tolerans, **dış tolerans** ise diğer dinlere gösterdiği toleranstır.

Kutsal kitaplardan örnekler seçecek olursak: Tekvin Kitabı şöyle der: *"Sana kötülük edenin merkebinin yük altına girip onu kurtarmaktan imtina etmeyecek, mutlaka her ikisini de kurtaracaksın."* Matta İncili şöyle yazmaktadır: *"Her kim senin sağ yanağına vurursa, ona öbürünü de çevir ve seni dava edip entarini almak isteyen, cübbeni de bırak".* Luka İncili der ki: *"Düşmanlarınızı seviniz, size beddua edenlere hayırdua eyleyiniz. Adamların size ne muamele etmesini isterseniz, siz dahi onlara öyle ediniz."* Bu noktada şöyle düşünebiliriz: kutsal kitaplar doğru yazmaktadır, ancak onları okuyup uygulayanlar pratiği son derece yanlış yapmaktadırlar. Bu görüş günümüz İslâm ülkelerindeki uygulamalar için de geçerlidir.

Hıristiyanlar içinde Katolik, Protestan, Anglikan, Huguenot ve Ortodoks gibi farklı inançların kavgaları ve birbirlerine göstermeleri gereken tolerans bir anlamda *"dini müsamaha"*; Ziya Umur K.'imize göre *"Bizler için abesle iştiğal gibi bir şeydir. Asıl önemli olan dinlerin birbirlerine saygı gösterip, tahammül ederek bir arada yaşamayı kabul lenip barış içinde birlikte insanlığa hizmet etmeleridir."*

Tam yeri geldiği için belirtmeden geçmeyelim; bu dini çatışmalar esnasında tolerans düşüncesi iktidar hırsına maalesef yenilmiştir. Calvin dogmadan sapanları yaktırmakta, Luther inançlarla ilgili sorunların hallinde şiddete başvurmakta hiç tereddüt etmemişlerdir. Ancak reform hareketlerine paralel olarak filizlenen *"hümanizma"* hareketi kapsamında tolerans düşüncesi de gelişmeye başlamıştır. Erasmus, inanç ve düşünceleri baskı altında bulundurmaya mahkûm ediyordu. Alman mistisizminin temsilcisi J. Böhme de benzer fikirleri savunuyordu. J. Bodin *"dinlerin dış görünüşleri farklı ise de, içeriklerinin bir olduğunu, böylece bütün dinlerin eşit haklara sahip olmaları gerektiğini"* düşünüyordu.

Montaigne *"en uygun çözümün, herkesin kendi dinine bağlı kalması olduğunu"* iddia ediyordu. Savaşan mezheplerin hiçbirinin gücünün

yetmemesi üzerine 1555 de Augsburg din barışı kuruluyor; 1598 de de Nantes fermanı yayınlanıyordu. Ancak, uzlaşma kısa sürmüş ve Nantes fermanı 1685 yılında Roma kilisesinin uzlaşmaz tutumu sonucu yürürlükten kaldırılmıştır.

İngiltere'de olaylar çok farklı seyrediyordu. Kral'ın, Papalık ve onun siyasal hedeflerinden yüz çevirmesi üzerine tarikatlar devlet kilisesine kendi varlıklarını kabul ettirmeyi ve devletten geniş bir anlayış sağlamayı başarmışlardı. John Locke'un "*Letters on Toleration*" başlıklı yazıları toleransın sınırlarını da tayin etmiş ve sadece "*Allahsızlar*" bu sınırların dışında bırakılmışlardır. Bayle'e göre ise "*inanç sorunları karşısında akıl duraklar, onun için dinsel kararlar vicdana dayanmalıdır. Bunun sonucu olarak da sınırsız bir vicdan özgürlüğü olmalıdır*". Bayle'e göre "*devletin huzurunu kaçırmadıkları gerekçesi ile Allahsızlara da tolerans uygulanmalıydı.*"

Almanya'da, Leibnitz ve Wolff'un akılcı felsefeleri tolerans düşüncesini geliştirmiştir. En parlak ifadesini de Bilge Nathan'ın ünlü yüzük öyküsünde bulmuştur. Kısaca hatırlayacak olursak öyküde tüm dinler yanyana ve eşit haklara sahip kabul ediliyor, kendi değerlerini insanlığın kurtuluşu çabasında göstermeleri isteniyordu. Hıristiyan toplulukları arasında sürüp giden kanlı savaşlar Voltaire, Diderot, Rousseau gibi aydınlanma çağı düşünürlerinin fikirlerine aykırı düşüyordu. Bu düşünürler önyargılardan tamamen arınmış bir felsefe ile yönetilen bir insanlık istiyorlardı. Bu dönemde yavaş yavaş "*inanın insan yerine, düşünen insan geçiyordu*". Voltaire'in tolerans ve vicdan özgürlüğü uğruna 1763 yılında açmış olduğu mücadele (*traité sur la tolerance*) ilk olumlu sonuçlarını 2. Friedrich yönetimindeki Protestan Prusya'da vermiştir. Daha sonra 26 Ağustos 1789 Fransız devriminde yayınlanan "*İnsan Hakları Bildirisi*" ile inanç özgürlüğü bir hak olarak tanınmış ve tolerans uğruna girilen çabalar başarısının doruğuna ulaşmıştır.

Ancak burada şu ince noktayı da gözden kaçırmamak gereklidir. Kural olarak insan genelde serbest ve özgür davranabilmelidir. Hele hele düşüncesinde çok geniş ölçüler içinde serbest kalabilmelidir. Halbuki toplumun çeşitli dış etkileri insan düşüncesini etkilemektedir. Bu şekillenmede ferdin ötesinde bir "*kollektif ruhun*" etkisi de bulunmakta ve kişi serbestçe buna karşı koyamamaktadır. Yani düşüncelerimiz toplumun belirli kalıplarına uydurulmakta ve kişi özgür davranıyorum derken, kendi kendini kısıtlayabilmektedir. Bu kalıpları zorlayan kişi toplumun reaksiyonu ile sık sık karşı karşıya gelecektir. Bu

noktada benim kanaatim şudur: "Bir toplum ne kadar eğitilmiş ve kültürlü ise, toplumun kısıtlamaları o kadar esnek, kişilere karşı toleransı o kadar fazla olacaktır." Ancak, bu ilerlemeyi belirlerken de çok sabırlı olmak zorundayız. Fikirlerin gelişmesi kademe, kademe sindire sindire olur. Rabelais'in şu sözünü de unutmamak zorundayız: "Yavaş ilerleyeni çok fazla itmeyin, kendi gücünden fazla ilerleyemez."

Fransa'da *Les Neuf Soeurs* Locası'nda tekris edilmiş bulunan Voltaire K.'imizin önerilerine kulak verelim. Şöyle demektedir:

- Toplumda herkes dürüst olmak için çaba göstermelidir.
- Toplumun özgürlük, insanlık, hoşgörü konularında bilinçlenmesinden korkulmamalıdır.
- İnsanlık anlayışı dünyadaki tüm insanları içermelidir.
- Toplumun temel uğraşları cinayetlere, gaddarlıklara (o zaman en popüler eğlence, giyotinde idam seyretmekti) değil; uygarlık, gelişme, edebiyat, müzik gibi konulara önem verecek şekilde yönlendirilmelidir. Aklımıza bugün insanlar açlıktan ölümlerine silahlarla harcanan paralar gelmiyor mu?

20. Yüzyılın başlarında oluşan yanlış bir kaniya da değinelim. "Dini fanatizmin hortlamasına artık imkân kalmamıştır. Bunun sonucu olarak da toleranssızlık artık sosyal bir yara olmaktan çıkmıştır" düşüncesi. Buradaki tarihi yanlış, toleransı sadece dini ilgilendiren bir olay gibi görmek ve tolerans ile dini hürriyet kavramı arasında daha geniş bir bağlantı kurmamaktı. Bu iyimserlik hatası fazla uzun sürmedi ve kapanmış bulunan vicdan hürlüğü yarası siyasi fanatizm (faşizm ve komünizm) şeklinde sosyal bir yara olarak yeniden açıldı.

GÜNÜMÜZDE TOLERANS

Günümüzde sorun siyasal alanda devam etmektedir. Bugünün demokrasisini en uygun biçimde tanımlayan prölarist düzenin fazileti **tolerans**'tır. Tolerans birbirimizi daha iyi anlayabilmek için birbirimize katlanmak gereğidir. Birbirimizi daha iyi anlayabilirsek karşılıklı hak ve çıkar çatışmaları bir düzene konulabilir. Hedef, topluma "bütün insanların eşdeğerli oldukları" düşüncesinin iyice anlatılıp hazmettirilmesi olmalıdır. Bu bölümde kısaca **toleransın sınıflandırılmaları**'na değinelim. Toleransı, bireysel (ferdi) tolerans ve sosyal tolerans olarak tasnif edebiliriz.

Bireysel tolerans'ın alt sınırı hiç esnememek, çok katı olmaktır. Üst sınır ise bireyin çevresine zararlı olmaya başladığı noktadır. Üst sınırın aşılması umursamazlık, önemsemezlik, aldırılmazlık, göz yummak, örtbas etmek gibi fiillerdir. **Sosyal tolerans** denince akla vicdan ve düşünce özgürlükleri gelir. Devlet bu özgürlüklerin şartlarını temin etmekle yükümlüdür. Örneğin inanç seçiminde ferdin bağımsızlığı, din topluluğunun kollektif çalışmalarında (ayin gibi) bağımsız olması, dinlerin devlet içinde hukuki olarak eşit olması gibi. Devlet din bakımından tarafsız olmalıdır. Düşünce özgürlüğü ise kısaca fert ve kurumların ahlâki, dini, sosyal ve politik her türlü kanaat, fikir ve görüşlerini serbestçe dile getirebilmeleridir. Sosyal özgürlüğün üst sınırı toplum düzeninin tehlikeye düşmesidir. Örneğin totaliter bir ideolojinin (faşizm, radikal İslâm gibi) demokratik düzenden yararlanıp iktidara gelerek toplum düzenini bozmasına göz yumulamaz. Bir başka deyimle: '**toleranssızlığa, tolerans gösterilemez.**' Ancak bu anlamda gösterilecek toleransın derecesi toplumdan topluma çok değişir. Bazı toplumlarda/demokrasilerde totaliter ideolojiler siyasi parti olarak çalışabilirken, bazılarında bunlardan söz edilmesi bile yasaklanmıştır.

İkinci bir sınıflandırma bilinçsiz, duygusal, yapay ve bilinçli toleranstır. **Bilinçsiz tolerans**, karşısındaki insan veya topluluğun yanlış söylem ve davranışlarını akıl ve mantık süzgecinden geçirmeden kabullenmek veya en azından karşı çıkmayarak katlanmaktır. Öbür dünyada ödüllendirileceğini kabullenerek kendini avutmak/aldatmak gibi... **Duygusal tolerans**, duygularımızın gerçekleri görmemizi engellemesidir. Annenin çocuğunun yaptıklarına devamlı mazeretler üretmesi gibi... **Yapay tolerans**, karşımızdaki insan veya toplumun onaylamadığımız söylem ve davranışlarını, ona olan sosyal veya ekonomik bağımlılığımız nedeni ile zorla tolere etmemiz durumudur. Birisine olan parasal borcumuz nedeni ile onun yanlış davranışlarına katlanmak gibi... **Bilinçli tolerans**, bireyin veya topluluğun söylem ve eylemlerinin temel nedenlerini hemen anlayamayamamızdan/kavra yamayamamızdan ötürü, o an herhangi bir tavır almayarak zaman kazanmaktır. Bu bekleme bizi yanlış davranış ve yargılardan koruyabilir. Örneğin, buluş çağındaki bir çocuğun davranışlarına derhal reaksiyon vermemek gibi... Dövülen, sövülen, horlanan, yokluk içinde yetişen birçok kimsenin çevresine aynı şekilde davrandığını görmemizin temelinde bu gerçek yatar.

İkinci sınıflandırmayı aldığım Özkan Aras K.'in çok beğendiğim örneği ile bu bölümü tamamlamak istiyorum:

"Günün birinde, doğuştan kambur birisi bir ermişle karşılaşır. Kamburun haline acıyan ermiş ona şöyle der. İstediyin sadece bir tek şeyi yerine getireceğim. İyi düşün, dile benden ne diler-sen. Kambur hiç düşünmeden şöyle yanıt verir. **HERKESE KAMBUR**".

Kamburdan kurtulma, ya da servet sahibi olma varken, herkese kambur isteği, yıllarca alaya alınma, horlanma birikiminin sonuçlarıdır. Toplum tarafından dışlanmanın, horlanmanın nasıl bir şey olduğunu "ancak yaşayan bilir mesajı..."

MASONLUKTA TOLERANS KAVRAMI

Herhangi bir kimse bilgisine, görgüsüne, kültürüne, çevresinden gör-düklerine göre diğer insanlarla aynı şekilde düşünmez. Meseleleri onun açısından görmeğe çalışmak işimizi kolaylaştıracaktır. Bu konu-da Dale Carnegie şöyle demektedir:

"Bir fikri düzeltmek isterseniz, evvela ona hürmet ettiğinizi gös-teriniz ve fikirlerinin yanlış olduğunu hiçbir zaman karşınız-dakine söylemeyiniz. Önemli olan bizim de hatalı bir tarzda dü-şünebileceğimizi kabul etmek ve diyalektik suretiyle mutlak gerçeğe ulaşmak için elimizden geleni yapmaktır. Yapılacak en doğru iş karşımızdakinin dikkatini yapmakta / yapmış olduğu hatalara, onu kırmamaya da özen göstererek, çekmektir."

Bedarride K.'in fikri ise şu şekildedir:

"Mutlak ve tartışılması bile mümkün olmayan bir hakikate sa-hip olduğuna inanan insan, kendisi ve başkaları hesabına çok tehlikeli bir kusur işlemiş olur. Kendi düşünce alanını daralt-mış ve hakikat zannettiği ve fakat yanlış olabilecek bir çok şeyi birbirine ekleyerek yanlış bir sonuca varmış olabilir. Hakikatin sadece kendisi tarafından bilindiğine inanarak / vehmederek farklı görüşlerdeki hemcinslerine hiddetlenip, müsamahasızlı-ğa kayabilir. Hatta daha ileri giderek onlara fenalık etmeyi bile düşünebilir."

Oswald Wirth K. bu tip insanları şöyle tanımlamaktadır:

*"Sabit fikirleri olan ve onları değiştirmemeyi düşünen tekâmüle mü-sait bir insan değildir. Birşeyi kesinlikle bildiğini zanneden ve yanıl-maz olduğuna inanan bir kimse mutaasıp bir şahıstır. O halde **a prio-ri** hiçbir şeyi reddetmemek lazımdır."*

İyi niyetle yapılmış olmak koşulu ile ortaya sürülen tüm fikirler saygı ile karşılanmalıdır. Bu fikirler gerçeğin değişik açılardan yansımasıdır. Kabul etmeliyiz ki, tüm fikirlerde bir miktar gerçek payı olmalıdır. Genel olarak, bir fikir mutlak anlamda ne yanlış, ne de doğrudur. Bu bakımdan hiç kimseden bizim gibi düşünüp, bizim gibi davranmasını bekleyemeyiz/ isteyemeyiz.

Bu konuda çok önemli bir ölçü **Descartes'in Discours de la Méthode** adlı eserindeki kurallar olabilir. Bu kuralları çok kısa olarak hatırlayacak olursak:

- a- Bir fikrin mutlak surette doğru olduğunu ilk anda, onu iyice incelemeden kabul etmekte acele edilmemelidir. Yani peşin hükümlere saplanmamaya özen gösterilmelidir.
- b- Sorunu incelerken onu mümkün ve gerekli olduğu kadar ufak parçalara bölmeğe çalışmalıdır.
- c- Fikirler en basit ve anlaşılması en kolay olandan başlayarak, derece derece kompleks olanlara doğru bir sıraya koyulmaya çalışılmalıdır.
- d- Sorunun içeriği, herhangi bir detayı yanlışlıkla unutmak hatasından kaçınılarak çok dikkatlice incelenmelidir.

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlük'ü "*toleransı*" şöyle tanımlamaktadır: "*Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğince hoşgörme durumu, hoşgörü.*" Bu tanımın masonik ilke olan toleransı açıklamakta çok yetersiz olduğu apaçıktır. **Türk Dil Kurumu'nun "farmasonu" da: "Halk dilinde dinsiz, imansız"** olarak tarif ettiği göz önüne alınacak olursa bu yetersizliğe hiç de şaşırılmamak gerekir!..

Bir başka sözlükteki yanlış tarif de şu şekildedir: "*Önlenmesi mümkün olmayan veya istenmeyen bir şeyin meydana gelmesine rıza ve müsamaha göstermek*". Önlenmesi mümkün olmayan bir olaya karşı rızaya, mecburiyet denilir ki; bu durum bir fazilet sayılamaz. Arzu edilmeyen bir şeyin olmasını müsamaha ile karşılamak ise ya aczden, ya da vurdumduymazlıktan gelir. Bu hal ise erdem değildir. Suç bile sayılabilir.

Günümüzde harici alemde toleransın Türkçe karşılığı olarak **müsamaha** kelimesi kullanılabilir. Yanlıştır. Müsamaha İngilizce/Fransızca "*indulgence*" kelimesinin karşılığıdır. Bir kişinin ahlâki kusurlarına **göz yumma** demektir. Hoşgörünün karşılığı ise "*negligence*"dır. Bir şeyin suç olduğunu bilmeye rağmen, **görmezlikten gelmeyi ifade** eder. Hoşgörüye zaman zaman yanlış olarak "*aldırılmazlık, müsamaha, tesamüh, semahat hâttâ vurdumduymazlık*" gibi

anlamaların da verildiği görülmektedir. İçinde bir aczin itirafı da bulunan bu terim, bu nedenle kesinlikle bir erdem değildir. Bu anlamdaki hoşgörü kelimesi masonik toleransı karşılayamaz, içeremez. Görülüyor ki tolerans kelimesi ile ne müsamaha, ne de hoşgörü aynı anlamda kullanılamaz. Tolerans sahibi kimse insanları ahlâki kusurlarından dolayı suçlayacaktır; hiçbir şekilde görmezlikten gelip, boş verebilmesi söz konusu değildir.

Bence hoşgörü kelimesi toleransın öztürkçe karşılığı da değildir. Bu konuda Ziya Umur K.'imizin görüşüne aynen katılıyorum :

"Hoşgörünün toleransla yakından uzaktan ilgisi yoktur. Tolere etmek hoşgörmek filan değil, düpedüz tahammül etmektir. Hoşgörü ise yasak olması gereken birşeyi yasaklamamak; ne hali varsa görsün, işine, düşüncesine, imanına (tasvip etmediği halde) karışmamak demektir. Yanlırlara boş vermek, itaatsizliklere aldırmamak, hatalara gözyummak masonik anlamda "suç"tur.

Belçika Eski Büyük Üstatlarından Léonce Mardens bu konuda çok daha keskin ve katıdır. Demektedir ki:

*"Masonlukta bir de "hoşgörü / müsamaha" dan bahsedilir. Bu kelimeyi lûgatımızdan silmek lazımdır; çünkü her türlü zaafı mazur göstermek için bahane olmakta, her türlü tavize müsaade etmektedir. Bir Mason müsamahakâr olamaz. Tecrübe, bilgi ve aklımıza göre, hakikate uygun olmadığına kâni bulunduğumuz her fikirle daimi bir mücadele halinde bulunmalıyız. Hoşgörü / müsamaha kelimesinin yerini tutacak olan kavram "saygı" kelimesi ile ifade olunmalıdır. Karşımdakinin fikrine **saygı** beslerim, ama inançlarına karşı mücadele hakkımı muhafaza ederim."*

O halde, masonik anlamda toleransı nasıl açıklayabiliriz. Hür Masonluğun Temel Prensipleri şöyle der:

"Hür Masonluğun amacı, insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması; insanlığın hürriyet ve âhenk içinde gelişerek ilerlemesi ve Hakikatin araştırılmasıdır."

Masonlukta tolerans çok önemli, vazgeçilemez bir erdemdir. Disiplinli bir çalışma ile; uzun uzun hamtaşımızı yontarak; kuvvet, güzellik, akıl ve hikmetle; Kardeşlikle, sınırsız sevgiyle, özgürlükle, yardımseverlikle, iyilikle ve bunlar gibi sayamadığımız pek çok vasıfla yoğrulmuş bir erdemdir. Hatırlamaya bile gerek yok ki, bu ilke söz ile uygulanamaz. Bu ilkeye verdiğimiz önemi ancak işlerimiz ve davranışları-

mızla belirtebiliriz. Hepimiz biliyoruz ki, masonik toleransı yaşamak ve yaymak/yaşatmak için bilgi; sevgi ve çok fazla gayret gereklidir.

Masonik tolerans hata ve kusurların görmezden gelinmesi veya bağışlanması demek değildir. Tam aksine Kardeşlerin hata ve kusurlarını olgunlukla karşılayıp elbirliği ve yardımlaşma ile onları düzeltmeğe, geliştirmeye çalışmaktır. Masonik yükümlülüğümüz hata ve kusurları görmezden gelmek veya örtmek değil; tam aksine Kardeşlerimizi uyarmak, yol göstermek ve eğitmektir. Masonik tolerans, masonik amaçları saptırmaz; Masonluk sisteminin bozulmasına izin vermez. Masonik kurallar uygulanır ve sistemin etkilenmemesi sağlanır. Masonluk bir değerler sistemidir. Hoşgörü kelimesini ağızımıza aldığımız anda bu değerlerin ve sistemin çatlayıp bozulma ihtimali başlar. Herkesin hoşgörü sınırı kendine göredir ve hoşgörüyü sınımlandığı anda masonik sistemde dejenerasyon başlar. Hoşgörünün içinde tolerans yoktur.

Nail Güreli K.'imizin dediği gibi "*İşte bu noktada masonik tolerans ve disiplin üst üste çakışmakta, birbirlerinin tamamlayıcısı olmaktadır.*" Masonik Disiplin, Kardeşler arası âhengi, dayanışmayı ve yüksek bir bilgi ve olgunluk seviyesini sağlar. Ülkü Mabedimizi yaparken mademki taşların arasından su bile sızmamalıdır; o halde tüm Mason Kardeşler de birbirleri ile uyumlu, olgun, kültürlü ve bilgili olmalıdırlar. Bu amaca ulaşırken eldeki en önemli araçlardan biri de şüphesiz ki toleranstır. Burada şu noktaya değinmek gereğini duyuyorum. Toplum hayatında fikirler arasında ne kadar zıddiyet bulunursa bulunsun, sulh ve sükûnu sürdürebilmek için, fikirlerin ifade edilmesinde ölçülü davranılmalıdır. Fikri ifade ederken çok katı ve keskin ifadelerden kaçınmaya özen gösterilmelidir. Bu bir olgunluk/kemâl işidir, zordur ama Masonluk da bu vasıfları kardeşlerimizde aramaktadır. Bu şekilde davranıldığı taktirde tolerans gerçek anlamda bir **toplum düzeni** ilkesi halini alabilecektir.

SONUÇ

Yeri gelmişken bu noktada önemli saydığım iki konuya değinmek istiyorum.

Biliyoruz ki, bazı ülkelerde Yemin Kürsüsü'nde sadece İncil açılarak çalışma yapılmakta ve diğer tek tanrılı dinler adeta yok sayılmaktadır. Evrensel ve sınır tanımaz (hatırlıyoruz ki, Çalışma Tablolarımızda duvar, yani dünya üzerinde Masonlar arasında siyasal sınır yoktur.) olarak yaptığımız çalışmalarımızda bu uygulamayı kanayan ve Masonluğu olağanüstü kısıtlayan bir yara olarak görmekteyim.

İkinci olarak Mevlânâ'nın çok ünlü dörtlüğünü ele almak istiyorum:

*Gel, gene gel, ne olursan ol gene gel
Kâfir, mecusi, putperest isen de gel.
Bizim ocağımız ümitsizlik dergâhı değildir,
Yüzbin kere tövbeni bozmuş olsan bile, gene gel.*

Burada ünlü şairin söylemek istediği **müsamaha** değildir. Burada kastedilen fikir **gufran**'dır. Gufran da sadece **ilâhî merhamet** anlamındadır. Yani, sadece Evrenin Ulu Mimarı'na ait bir affetme yetkisidir. Allah istediğini affedebilir. Bir tasavvuf ehli olan Mevlânâ'nın böyle düşünmesi ve konuşması normaldir. Ancak, Masonlukta akılcılık ve gerçekçilik esastır. Mesleğimizde hiçkimse bu şekilde affetme yetkisine sahip değildir.

*Tolerans her zaman kolların açık duruşudur.
Eğer kapatırsanız kendiniz dışında tutacak hiçbirşey bulamazsınız.*

Leo Buscaglia

KAYNAKLAR

<i>Tolerans Üzerine</i>	<i>Fikret Çeltikçi</i>
<i>Tolerans</i>	<i>Macit Erbudak</i>
<i>Tolerans</i>	<i>Burhan Cankat</i>
<i>Masonluk ve Müsamaha</i>	<i>Ziya Umur</i>
<i>Masonlukta Laiklik ve Müsamaha</i>	<i>Raşit Temel</i>
<i>Günlük Yaşamımızda Hoşgörü</i>	<i>İsfendiyar Açıksöz</i>
<i>Disiplin + Hoşgörü = Kuvvet + Güzellik</i>	<i>Nail Güreli</i>
<i>Masonik Tolerans</i>	<i>Nezih Rona</i>
<i>Masonlukta Hoşgörü</i>	<i>Kayaalp Demirağ</i>
<i>Tolerans</i>	<i>A.Bülent Neciboğlu</i>
<i>Hoşgörü</i>	<i>Özkan Aras</i>
<i>Sevgi ve Hoşgörü</i>	<i>Murat Bilge Han</i>
<i>Tolerans</i>	<i>M. Engin Tezcan</i>
<i>Hoşgörü ve Tolerans</i>	<i>Celil Layiktez</i>
<i>Tolerans</i>	<i>Ergun Zoga</i>
<i>Batıda Tolerans Fikrinin Gelişmesi</i>	<i>Hüseyin Batuhan</i>
<i>(Ortaçağ Sonuna Kadar)</i>	
<i>Tolerans</i>	<i>M. C. Duru</i>
<i>Bu Dünyayı Yaşayabilmek</i>	<i>Mehmet Ali Kılıçbay</i>

LOCALARDAN HABERLER

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
<u>İSTANBUL</u>			
İDEAL	Tanju Koray	Masonluğun Bugünü Yarını	17.01.2005
	Yavuz Ağaoğlu	95. Yılında Türk M. Üzerine Düşünceler	28.03.2005
KÜLTÜR	Erdur Bekiroğlu	35 Yılın Ardından	11.02.2005
	Doğan Tamer	14. Yüzyıldan Aydın Bir Düşünce Adamı "İbni Haldun"	11.03.2005
	Neşet Topaloğlu	Sevgiyi Anlatabilme "Tango"	25.03.2005
ÜLKÜ	Mehmet Akif Akev	Hakikatim	13.01.2005
	Kaya Özkuş	Bilim ve Felsefe	27.01.2005
	Tanju Koray	Masonluk Çizgimiz	24.02.2005
	Sabih Tansal	Masonluk ve Etik	16.03.2005
KARDEŞLİK	Harun Kuzgun	Ön. BÜ. Üs. En Muh. Cavit Yenicioğlu K.	17.02.2005
	Koray Darga	Jean Sibelius K. ve Op. 113	17.03.2005
HÜRRİYET	Kaya Paşakay	Türk Masonluğunun Geleceği ve Hedefleri	18.01.2005

LOCASI	KONUŐAMACI	KONU	TARİH
	B. Arkalı, M. Besener, A. Aragülle	Kardeşlik, Hoşgörü ve Tolerans	29.03.2005
SEVGİ	Hasan Kalafat	Eski Ortadoğu: Batı Uygarlığının ve Masonluğun Kaynağı	10.01.2005
	E. Tınay, S. Yanar, O. Okay, Z. Kürküt, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	07.02.2005
	Koray Darga	Ludwig Van Beethoven ve 9. Senfoni	21.02.2005
	T. Vidinligil, N. Özseven, İ. Yalmaç, M. S. Öğüt	Düşüncenin Evrimi ve Özgür Düşünce	07.03.2005
	Mehmet Ali Berkman	Arayış	21.03.2005
ATLAS	Marko Benbanaste	"Simya" ve Hür Masonluğa Etkileri	02.02.2005
	Hayim Mitrani	Kabala	16.03.2005
	Mustafa Gönen	Sofra Adabı	30.03.2005
MÜSAVAT	Doğan Yalım	Hür Masonluğun Topluma Söyleyecekleri Var mı?	07.01.2005
	Moiz Varon	M. Kişi	04.03.2005
	Alber Ali Salah	Yapay Zeka: Bilgisayar ve İnsanlarda Sembollerle Düşünme	18.03.2005
LİBERTAS	Baran Ergüven	Masonlukta Obediyans, Juridiksiyon, Rit, Order, Jurisprudans ve Etiket Kavramları ve Bunların Örneklerle Açıklanması	12.01.2005
	Alp Orçun	İnsan Hakları ve Masonluk	26.01.2005
	Burak Özcan	Masonluğun Kökleri	09.03.2005
HAKİKAT	Yani Kalamaris	Çağdaş Sosyal Gerçeklerde Masonluğun Yeri	12.01.2005
	Dimitri Frangopulos	Fetihten 1839-1856 Reformlarına Kadar İstanbul'da Rumca Verilen Eğitime Genel Bir Bakış	23.02.2005
	Andon Parizyanos	Büyük Elefsin Kabartması	09.03.2005
	Yani Kalamaris	Çağdaş Sosyal Gerçeklerde Masonluğun Yeri	23.03.2005
AHENK	Kaya Paşakay	Türkiye Bū. L.'sının Hedefleri	12.01.2005
	Fadıl Altop	Felsefe ve Őir	26.01.2005
	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	09.03.2005
	Fikret Nemli	9. Senfoni	23.03.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
FAZİLET	Cihat Beşe	Alev Saçan Yıldızlar	11.01.2005
	Baki Sodan	Akıl ve Hikmet	25.01.2005
	Mümtaz Diker	Operatif M.'lukta Kullanılan Avadanlık	22.02.2005
ERENLER	Ahmet Erman	Laiklik	07.01.2005
	Mehmet Ergen	Masonluk Yolunda Düşünce	18.02.2005
	Celil Layiktez	Uyanış Sonrası Türk Masonluğu ve 65 Olayları	18.03.2005
DELTA	Mehmet Saim İzli	Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi	10.01.2005
	Bülent Madi	Beyin Nasıl Unutur?	21.01.2005
	Ersin Alok	Fıratın Gizemleri	07.03.2005
	Tufan Türeñç	Medya ve Etiği	07.03.2005
	İhsan Can Demir	Bioritib	21.03.2005
SADIK DOSTLAR	Faruk Küçükelbir	Kanada'dan Masonik Anılar	03.02.2005
	Erol Sakin	Çırak Derecesi Felsefesi	03.03.2005
	Bozkurt Güvenç	Nasıl Bir Eğitim?	17.03.2005
	Mehmet Akduman, Serdar Sipahioğlu	Sevgili Üstün Korugan K.'in Anısına "Yunus Emre"	31.03.2005
ÜLKE	Ö. Birol, S. Gülşen, B. Ergin, M. Şahinoğlu	Masonluğun Kökleri 2: Hermes	01.02.2003
	Cüneyd Gürçan	AB. Hukuk Düzeni ve Türkiye'deki Etkileri	15.02.2005
	Ömer Köksal	Cumhuriyete Giden Yollardaki Engeller ve Atatürk	01.03.2005
	Yaşar Onay	Büyük Ortadoğu Projesi	15.03.2005
ŞEFKAT	Ali Savaşman	Vatanseverlik ve Masonluk	03.01.2005
	Mete Şar	Cevher Taşı Bulma	17.01.2005
	Baki Sodan	Akıl ve Hikmet	31.01.2005
	M. Mazhar Çelikoyar	Tıp ve Ezoterizm	28.02.2005
	Yüksel İnel	Küp Sembolizması	14.03.2005
HÜMANİTAS	Maks Abenyakar	Işık, Görüntü ve Hayal	11.01.2005
	İzak Abudaram	Eski Mısırlıların Ölüler Kitabı	22.02.2005
HULUS	Lefter Karakaş	Yeni Yıla Başlarken	05.01.2005
	Kimon Mungiuiri	Masonik Seçmeler	02.02.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Lefter Karakaş	Ebedi Maşruk'a İntikal Eden Kardeşleri Anma	02.03.2005
	İstapan Ofilas	Mabed	16.03.2005
	Lefter Karakaş	Birinci Derece Tyler Tablosu	30.03.2005
FREEDOM	Edis Embil	Rosslyn Şapel'inin Sembolizması	24.03.2005
DEVİRİM	İlhan Or	Haçlı Seferlerinin Düşündürdükleri	02.03.2005
	Ali Nezihi Bilge	Başlangıç ve	16.03.2005
PINAR	İsfendiyar Şefren	Ritler	04.01.2005
	Ali Doğan Öztunç	Masonlukta Yardımlaşma ve Dayanışma	04.01.2005
	Kadir Dönmez	Akıl ve Hikmet, Kuvvet ve Güzellik Sembollerinin Yorumu	15.02.2005
	Alpaslan Aksun	Sibermetik	15.03.2005
	Semih Noyan	Operatif Masonluktan Günümüze Masonik Davranışlar	29.03.2005
SEVENLER	Ahmet Erman	Laiklik	07.01.2005
	E. Tınay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	11.02.2005
HİSAR	A. Verbas, L. Özgür, R. Aydın, E. Özel, M. Pençe	Dört Sütun	11.01.2005
	Eyüp Ertürk	Ne İçin Buradayız?	25.01.2005
	Koray Darga	"O da Bir Masondu: Andréa Chénier"	08.03.2005
	Ersin Alok	Anadolu Tanrılarının Dünyası	22.03.2005
ÜÇGEN	Durmuş Dünder	Yeni Türk Lirası	07.01.2005
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	04.02.2005
	Çetin Yıldırımakin	Dâhi Atatürk	18.02.2005
ÜÇİŞİK	Renan Rızvanoğlu	Analitik Çalışma	21.02.2005
	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	07.03.2005
	Günay Aktay	Yönetim ve Masonluk	21.03.2005
GÜN	Zeki Alasya	Filozof Rıza Tevfik	13.01.2005
	Özdoğan Ambar	Agap	10.03.2005
	Ahmet Kalın	Masonluk ve Hukuk	24.03.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÖZLEM	Mehmet Saim İzli	Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi	17.01.2005
	S. Kaspar Bideyan	Kardeşlik Sevgisi ve Masonik Saygı	14.02.2005
	Hüseyin Karadeniz	Çalışma Yaşamı ve Masonluk	28.02.2005
BAŞAK	Cihangir Gener	Bilinmeyen İsa	13.01.2005
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	27.01.2005
	İlker İnal	Sevimli Yanlışlar	10.02.2005
İREM	Metin Ünal	Masonlukta Rehberlik	14.01.2005
	Murat Bilgili	Masonluğu Anlayabiliyor muyuz?	28.01.2005
	Mustafa Kızılay	Neden Buradayız?	25.02.2005
	E. Tınay, N. Sönmez, A. Orhun, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Muhakkik	25.03.2005
EVREN	Atilla Erdemli	Felsefe Okumak: Okuma, Anlama, Yorum	03.02.2005
PİRAMİT	Erol Akçam	Landmarklar	14.01.2005
	Önder Bilgili	Anadolu'nun Tarih Boyunca Etnik Yapısı	25.02.2005
NİLÜFER	Salih Yalçın Oğuz	Hür M.'luğun Temel İlkeleri	25.01.2005
BURÇ	Haluk Kurt, Gürhan Şirin	Tekristen Üstatlığa	07.02.2005
	M. Kerem Doksat	Bilginin Kaynağına Yolculuk	21.02.2005
	İlhan Özdem	Mitos'tan Bilime	07.03.2005
SEMBOL	Noyhan Taşkınler	Tekris	17.01.2005
	Zeki Alasya	Dr. Rıza Tevfik	31.01.2005
	Nami Barlas	Masonlukta Kardeşlik ve Dayanışma	14.02.2005
	Murat Bilgili	Yaşamın Patolojisinde Masonluk	14.03.2005
GÜVEN	E. Tınay, N. Sönmez, S. Yanar, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Muhakkik	13.01.2005
	Temel Gültepe	Devam ve İntizam	27.01.2005
	Tanju Koray	Masonluk Çizgimiz	24.02.2005
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	10.03.2005
		Sırasında Sağlık Hizmetleri	10.03.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
MEŞALE	Güngör Önal	Mason Olmak	12.01.2005
	Yunus Özden	Kuzey Sütunu İçin 10 Dakika	26.01.2005
ANADOLU	Mehmet Saim İzli	Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi	04.01.2005
	Salih Evcilerli	Tevazu	01.02.2005
	A. Kurtaran, S. Ulutaş, Ü. Erden	İnsan Hakları	15.02.2005
	Yüksel Önel	Masonik Etiket	01.03.2005
SEZGİ	Rıfki Kahramaner	Pisagor, Matematiksel Düşünce ve Masonluk	08.03.2005
	Haluk Sanver	Spekülatif Masonluğun Kuruluşu - İskoçya Modeli Birikim	22.03.2005
AKIL VE HİKMET	Arif Davran	Masonluk ve Zaman	03.02.2005
	Halim Mumoğlu	Konferans Teknikleri	17.02.2005
	E. Tinay, N. Sönmez, S. Yanar, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Muhakkik	17.03.2005
	Alp Ulusoy, Alp Altiner, Kutsi Nircan	"Cumhuriyet Müzik Tarihimizin Sanatkar Çifti: Ulvi Cemal Erkin-Ferhunde Erkin"	31.03.2005
BOĞAZIÇI	Nurhal Artel	Özdeyişlerin Işığında 32 Masonik İlke	12.01.2005
	Serdar Sağkan	Hz. İsa'nın Son Gününde Neler Oldu?	26.01.2005
	Gündüz Tezmen	Bir M.'un Ailesine ve İnsanlığına Karşı İlk Görevi	23.02.2005
	Orhan Önel	Düşünce ve Düşünmek	23.03.2005
YEDİTEPE	Korhan Işıkel	Gılgamış Destanında Masonik İzler	27.01.2005
	Zeki Alasya	Dr. Rıza Tevfik	24.03.2005
GÖNYE	Fikret Nemli	9. Senfoni	10.01.2005
	Emre Cedimağar	İhtiyaç Duymamak Büyük Özgürlüktür	24.01.2005
	Cem Fadil Bozkurt	Farkındalık ve Aydınlanma	21.02.2005
	İlhan Cemiğar	İyi, Kötü, Doğru, Yanlış Yoktur	07.03.2005
GÜZEL İSTANBUL	Ahmet Madenci	TKP'nin Kurucusu Mustafa Suphi K. (Barko Vizyon ile)	07.01.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Cemil Dönmez	Sokrates ve Diyalektik (Barko Vizyon ile)	28.01.2005
	Tuncay Gürtuna	Bir Bü. Üs.'ın Başını Yiyen Yavuz-Havuz Davası (1928)	18.02.2005
	Kâmuran Atılgan	Türk Masonluk Tarihinde Seçim Buhranı ve Nejad L.'sının Kapatılması	04.03.2005
GÜNIŞİĞİ	Haluk Sanver	Hiram Efsanesi	14.02.2005
	Tanju Koray	Üstad Derecesinin Sembolizması	14.02.2005
	Kamil Diriker, Mustafa Ateş, İsmail Koç, Genco Fas	Aydınlanma Yolunda Köy Enstitüleri	28.02.2005
	Ahmet Erman	Laiklik	14.03.2005
TANYERİ	Koray Darga	Beethoven ve 9.ncu Senfoni	14.01.2005
	Kaya Paşakay	Türk Masonluğunun Geleceği ve Hedefleri	11.02.2005
	Tarık Kandemir	Romanya'da Yapılan İkişleşme Töreni Hakkında Bilgilendirme	25.02.2005
	Salih Evcilerli	Tesviye'de Buluşma	11.03.2005
	Mehmet Saim İzli	Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi	25.03.2005
SADAKAT	Ergun Zoga	Masonik Kişiliğin Geliştirilmesinin Nedeni ve Önemi	04.01.2005
	Aydın Gürsan	Taş	18.01.2005
	Kâmuran Şaşmaz	II. Derece Sembolizması	01.02.2005
	Uğur Kayın	İp Sembolizması	15.02.2005
	Cumhur Mumcu	Landmarklar	29.03.2005
MARMARA	Cem Uzkan	Hırslarımızın Masonlukta Yeri	10.01.2005
	Eyüp Altaylı	Masonik Söylemlerin Anlamı	24.01.2005
	Orhan Çekiç	Atatürk'ün Son 300 Günü	21.02.2005
	Ekrem Ülkü	Evrin Tarihi (Milat 1400)	21.03.2005
DOSTLUK	Günay Birced	Kalite	24.01.2005
	Yavuz Dinar	Hümanizm	07.03.2005
	Ali Anafarta	Semboller	21.03.2005
GELİŞİM	Nusret Selen	Hacı Bektaş Veli	11.01.2005
	Ergun Celep	Aile Hukuku	25.01.2005
	Cemil Açık	Gılgamış Destanının Masonik Yorumu	22.02.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Salih Deniz Selman	Yin ve Yang Karşıtlıklar Felsefesi	08.03.2005
	Rıdvan Dursun	İhvan-us Sefa	22.03.2005
ONUR	Günay Ezer	Tarihteki Hürriyetçiler ve Masonlar	08.02.2005
	Nejat Akdağ	Atatürk'ün Hür Düşüncesi	22.02.2005
	Nejat Akdağ	Işığın Savaşçısı	08.03.2005
UMUT	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	03.01.2005
	Zeki Alasya	4. BÜ. ÜS. DR. RIZA TEVFIK	17.01.2005
	N. Varcan, A. Mungan, V. Gürer, F. Hortaçsu, Y. Yücel	İnsanın Bireysel Özgürlükleri	31.01.2005
	Zeki Alasya	İz Bırakan Üstadlarımız Ziya Gökalp K.	14.02.2005
	Ömer Köker	Teizm, Deizm, Panteizm	28.03.2005
YAKACIK	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı Sırasında Sağlık Hizmetleri	16.02.2005
	Kerem Alkin	2005'de Küresel Gelişmelerin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik ve Toplumsal Yapısına Etkileri	02.03.2005
	Sabih Tansal	Masonluk ve Etik	16.03.2005
	Cemil Soğukçelik	Ülkemizde Masonluğa Karşı Düşüncelerin Tarihsel Nedenleri	30.03.2005
KADIKÖY	Mehmet Saim İzli	Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi	03.01.2005
	Mehmet Hacihanefioğlu	Evrende Yalnız mıyız?	31.01.2005
	Onur Turgay	Atatürkçü Düşüncenin Felsefi Alt Yapısı	14.02.2005
	T. Timurkan, T. Akgüner, A. Kalın, O. Öztarhan	Küreselleşme ve Masonluk	14.03.2005
	Erdoğan Ersever	M.lik Ahlâk	28.03.2005
GEOMETRİ	Ahmet Kalın	Bilimdışı Düşünce Tarihi-Mistisizm	05.01.2005
	Bingür Sönmez	M.lik ve Toplum-1914 Sarıkamış Dramı Sırasında Sağlık Hizmetleri	16.02.2005
DOĞU	Ergun Zoga	Masonik Kişiliğin Geliştirilmesinin Nedeni ve Önemi	04.01.2005
	Günay Birced	Masonlukta Kalite	01.03.2005
	Tuncay Şahin	Masonluğun Ana İlkeleri	29.03.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÖLKÖM	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ruhun Ölümsüzlüğü Sembolizması	04.01.2005
	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	18.01.2005
	Abdülkadir Mercül	Ahlâk, Erdem, Denge	01.02.2005
	Salih Evcilerli	Masonluğu Temsil ve Temessül	15.02.2005
	Sinan Dalli	Yeniçağ Hareketi	01.03.2005
	Ahmet Örs	Nasıl Bir Üs. Muh.?	29.03.2005
UFUK	Metin Korfalı	Ahlâk Felsefesi	06.01.2005
	Sermet Şatır	Teknolojinin, Gelecekte, Masonluk Üzerinde Etkileri	17.03.2005
	Uğur Pamukçu	Mardin Kültürü ve Tarihi	31.03.2005
DORUK	Ahmet Şenkut	Anderson Yasası ve İkinci Yükümlülük	25.01.2005
	Salih Evcilerli	Masonluğu Temsil ve Temessül	08.02.2005
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı Sırasında Sağlık Hizmetleri	22.02.2005
ÖRS	İbrahim Ataç	Tapınak Şövalyeleri	06.01.2005
	Haluk Sanver	Muntazam Masonluk	03.02.2005
GRANİT	Salih Evcilerli	Temsil ve Temessül	10.01.2005
	Selim Oğuz	Masonlukta Devam	24.01.2005
	Fadil Altop	Felsefe ve Şiir	21.02.2005
	Ergun Zoga	M.'ik Kişiliğin Gelişmesinin Önemi	21.03.2005
TESVİYE	Ergun Karaağ	31 Mart Vakası	31.03.2005
SABAH YILDIZI	Tuğlu Erol	Disiplin	24.01.2005
	Hayrettin Ege	Demokrasi	21.03.2005
GÜNEY	E. Tınay, N. Sönmez,	Muhakkik	13.01.2005
	S. Yanar, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Eski Ortadoğu, Batı Uygarlığının ve M.'luğun Kaynağı	27.01.2005
	Hasan Kalafat	Landmarklar ve Yazılı Olmayan Kurallar	10.02.2005
	Ergin Tanberk		
ATAYOLU	Suha Aksoy	Kutsal Kitaplar	14.02.2005
	Mete Akyol	Demokrasi ve İnsan	28.02.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Selim Mizrahi	Tesviye	14.03.2005
	Zeki Alasya	4. Büyük Üstadımız: Dr. Rıza Tevfik	28.03.2005
ALTAR	K. Savaşçın, E. Aydın, T. Tiftik, T. Şadan	Tekrisin Ezoterizmi ve Zaman Üstü Yorumu	01.02.2005
	N. Kazanç, E. Yalçın, T. Şadan, Z. Alasya, S. Şahin	Ahmet Vefik Paşa K.	15.02.2005
	Teoman Güre	Ya Herru ya Merru	01.03.2005
	Koray Darga	Jean Sibelius K. ve Op. 113	15.03.2005
NAR	Ercan Arslanbek	Masonlukta Harici Teklifi ve Tahkikatın Önemi	24.01.2005
	Ersin Alok	Kara Karadeniz	21.02.2005
	Kaan Baturay	Fransız İhtilali ve Masonluk	07.03.2005
	Hasan Ali Keser	Amarand Kadınları	21.03.2005
YÜCEL	Önder Doğan	Hamtaşın Seçimi	27.01.2005
	Gıyas Ak	Bilim, Bilgi, Biğelik	10.02.2005
GÜZELLİK	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	18.02.2005
	Ahmet Girgin	Eski Mısır'da Osiris Misterleri Ölümler Kültü	04.03.2005
KÜRE	Mansur Beyazyürek	Ruh Sağlığı Açısından Normal, Anormal Kavramı ve Masonluk	03.01.2005
	Tanju Erkoç	Landmarklarımızın Tarihçesi	14.02.2005
	Ata Anıl	Bilimsel Düşünce ve Masonluk	28.02.2005
	Vitali Saporta	Adalet	14.03.2005
	Cengiz Canpalat	Ahlâk Evrimi, Tıbbi Ahlâk, Masonik Ahlâk	28.03.2005
ÇEKİÇ	C. Arpaç, Ö. Altunçizme	Masonluk Bir Ayrıcalıkmıdır?	25.01.2005
	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	11.01.2005
	Fahrettin Öcan	M.'luğun Genel İlkeleri Davranış Kuralları ve İntizama Dair	18.02.2005
	Muharrem Kutlualp	Rönesans	22.02.2005
KOZA	Engin Gümüştaş	Globalleşen Dünya Değerler Sistemi Karşısında M.'lar ve M.'luk	13.01.2005
	Atilla Eriş	Teklif ve Sonrası	27.01.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
TAŞOCAĞI	A. Candan	Yeni Yıl	05.01.2005
	Büyükçelen İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	02.03.2005
MİMAR HİRAM	Mehmet H. Bural	Landmarklar	12.01.2005
	Mehmet Abasıyanık	Masonlukta Ruhun Ölmezliği Fikri	26.01.2005
	İlker İnal	Ortak ve Aydınlık Masonluğumuzdaki Gölgeler	09.02.2005
	Bülent Gürser	Pitagoras ve Öğretisi	23.02.2005
	Atilla Örengil	Masonluk ve Hakikat	09.03.2005
KÖRFEZ	Haluk Bitek	Ritüellerimizin Anglosakson Ritüelleriyle Karşılaştırılması	23.03.2005
	Önder Kayhan	Sonsuzluk Kavramı İçinde İnsan ve Mason	13.01.2005
ZEYTİNDALI	Arif Akgün	Dürzilik	27.01.2005
	Ahmet Turat	Düşünce, İnsan, Toplum	07.01.2005
İRMAK	E. Tınay, S. Yanar, O. Okay, Z. Kürküt Ü. Görtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	04.02.2005
	H. Güner, C. Tufan, Y. Dindar, M. Duman	Üç Sütun, Üç Avadanlık Üç Nur	18.02.2005
SEBAT	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	11.01.2005
	Cudi Tuncer Gürsoy	Küreselleşme AB ve Türkiye	25.01.2005
	Erdal Yıldız	Kısa M.'ik Konuşma	22.02.2005
	Aytaç Manço	Küreselleşme: Ütopya ve Gerçek	08.03.2005
SEVGİ YOLU	Ö. Birol, S. Gülşen, B. Ergün, M. Şahinoğlu	Masonluğun Kökleri II: Hermes	04.01.2005
	Y. Baysal, G. Lutikow, R. Düzenli, A. Aktaş	Türk Masonluk Tarihi ve Günümüz Masonluğu	15.02.2005
	D. Z. Başak, İ. Acemoğlu, Y. C. Üniüçerçi, C. Yalçın	Ritüellerimiz ve Protokol Kurallarımız	01.03.2005
	R. Düzenli, A. Lutikow	Ayna Sembolizması	29.03.2005
SEVGİ YOLU	Salih Evcilerli	Çoklukla Kısa Geçiş-Kal. D.	03.01.2005
	Nurhan Artel	Geçmişin Işıklarını Geleceği Aydınlatmakta Kullanmak	14.02.2005
	Dursun Koçer	Evrenin Derinliklerine Yolculuk	28.02.2005
	Haluk Sanver	Üs. Muh. Nedir, Ne Değildir? Üs.'lık Sentez midir, Analiz midir?	14.03.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
RÖNESANS	Fadıl Altop	Masonluk ve Disiplin	04.01.2005
	Nafi Pakel	Masonluk Eğitiminin Kişinin Düşünce Yapısı ve Davranış Biçimine Dolaylı Etkisi	18.01.2005
	Ural Ada	Evrensel Gerçeklerin Kavranılmasında Mistisizm	01.02.2005
	Emre Akkuş, Haluk Kulaksızoğlu	Nasıl Sağlıklı Yaşlanırız?	15.02.2005
VEFA	Tayfun Akgüner	Küreselleşme ve Masonluk	29.03.2005
	Erol Değerli	Aklını Kullan, Yüreğine Sor, Yolun Açık Olsun	07.01.2005
	Yılmaz Suner	Tolerans ve Hoşgörü	14.01.2005
	Tuncay Şahin	Anderson Nizamnamesi	25.02.2005
	Okan Işın	Gece Yarısında mıyız?	11.03.2005
SUR	İlhami Şikoğlu	İl. Derecenin Sembolizması	25.03.2005
	Serdar Tezelman	İçimizdeki Sırlar	18.03.2005
AYDINLANMA	Salih Evcilerli	Çoklukla Kısa Geçiş Kalfa Derecesi	24.03.2005
	Şadi Can Saruhan, Çetin Atmaca, Kemal Gökakın	Kendini Bil	05.01.2005
	Ergun Zoga	Masonik Kişiliğin Geliştirilmesinin Gereği ve Önemi	02.02.2005
	Halit Kakiñç	Aktüalite	02.02.2005
	Halit Kakiñç	Deizm	16.02.2005
	Melih Sisa	Vatikan ve Masonluk	16.03.2005
	E. Tinay, S. Yanar, Y. Deniz, Z. Kürküt, S. Ozan	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	30.03.2005
AKASYA	E. Tinay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	03.03.2005
ATAİZİ	Alp Öyken	Bir Sanat ve Çalışmak	03.02.2005
	Süleyman E. Taşdemir	Zen Budizmi	17.02.2005
	E. Tinay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	03.03.2005
SÖZ	Murat Dayıoğlu	Erdemlerimiz	31.03.2005
	Dursun Buğra	Eğitimci K.'lerimiz Hasan Ali Yücel K.	11.01.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Celil Layiktez	İngiliz Bilimler Akademisinin Aydınlanmayı Tetiklemesi	08.03.2005
	Ahmet Örs	Nasıl Bir Üs. Muh.?	22.03.2005
AKEV	Ő. Afacan, T. Güçlüer, N. Aydınoğlu, M. H. Şahin, Ç. Böke	Misterler ve Masonik Sembolizmanın Kökleri	14.01.2005
	Metin Korfalı	Ahlâk Felsefesi	25.02.2005
	Belig Ünlüer	Hakikat	11.03.2005
	Hamdi İpekoğlu	Siyah Beyaz	25.03.2005
CUMHURİYET YILDIZI	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	02.02.2005
	İsmail Örengil	Sevgi, Kardeşlik, Masonluk	16.02.2005
	Zeki Alasya	Ahmet Vefik Paşa K.	16.03.2005
	Erkan İmrek	İnsan Sevgisi	30.03.2005
İSTANBUL	Tanju Koray	Günümüzde Masonluk	25.02.2005
	Demir Tiryaki	Genetik Bilginin Serüveni, Mikroorganizmaların Hüzünlü Öyküsü 1	11.03.2005
	Ergun Zoga	Masonik Kişiliğin Geliştirilmesinin Önemi	25.03.2005
PETEK	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	03.02.2005
	Melih Özensel	Hür ve Kabul Edilmiş Masonluk	03.03.2005
	Mete İncecik	Depremlerin Oluşu ve Etkileri	17.03.2005
	Orhan Göksel	Teknoloji-Bilgi ve İnsan	31.03.2005
ZAFER	Őinasi Karaali	İnsanlar ve Masonlar "EvrimleŐmede Düşünce Hızı"	24.03.2005
BİLGE	Hasan Özcan Balın	Ahlâk ve Masonluk	05.01.2005
	Murat Bilgili	Tsunami, Bir Doğal Afetin ve İnsanlık VahŐetinin Etik Anlatımı ve Masonik Yorumu	16.03.2005
	Naif Timur	İnsan Hakları ve Dinlerde Adalet Kavramı	30.03.2005
KALKEDON	A. Arol, E. Gökhan, D. Uslu, T. KirbaŐ	Üç Sütun	03.01.2005
	Yaşar Özkul	Hür Mason	14.02.2005
	T. Binyıldırım, U. Sağna, S. Taner, T. Bayraktaroğlu, E. IŐiltan	Günümüze Kalan Tufan Hikayeleri	28.02.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tuncer Kırbaő	Altın Oran	14.03.2005
	Kemal Ergezen	Mason Olmak	28.03.2005
VATAN	Cemal Kozacı	21. Yüzyılda Görev ve Sorumluluklarımız	05.01.2005
	Ziya Tanalı	Sembolik ve Felsefi Locaların Kaynak Farklılıkları	26.01.2005
	Yüksel Önür	Tefekkür Hücrelerinden Yemine	02.02.2005
	Güngör Önal	Mason Olmak	02.03.2005
ERMAN	Murat Bilgili	Masonluğu Anlayabiliyor muyuz?	12.01.2005
	Erhan Özatay	Dünün Bugünün ve Yarının Masonluğu	26.01.2005
	Ergun Zoga	Masonik Kişiliğin Geliştirilmesinin Gereği ve Önemi	23.02.2005
	Çelik Uluöz	Hamtaşın Ocaktan Seçimi	09.03.2005
	Zeki Alasya	Ahmet Vefik Paşa	16.03.2005
	İlker İnal	Sevimli Yanlışlar II	23.03.2005
SİMGE	Mehmet Beyazyürek	Selanikli Mustafa	05.01.2005
	Emre Birkan	Küreselleşme	02.02.2005
	Levent Tarhan	Ritüellerimizden Serpintiler	02.03.2005
	Reşat Yılmaz	Hasta Hakları	30.03.2005
LOTUS	Aykut Eriş	Temsil ve Temessül	12.01.2005
	Ergun Özacar, Ozan Keçeli	Sevgi ve İnanç	26.01.2005
	E. Tınay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, S. Ozan, U. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırri	09.02.2005
KOŐUYOLU	Őahap Bedri Görmüő	Anadolu Aydınlanması ve Hasan Âli Yücel	22.02.2005
	Akman Gökçakan	Masonlukta Düşünce ve Metod	08.03.2005
HUZUR	T. Güçlüer, N. Aydınöğlu, M. H. şahin, Ç. Böke, ő. Afacan	Misterler ve Masonik Sembolizmanın Kökleri	14.01.2005
	Runa Sontaő	Altın Oran	23.02.2005
	Mete Akyol	Anılar	09.03.2005
KRİSTAL	Kaya Paşakay	Türk Masonluğunun Geleceği ve Hedefleri	18.01.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
--------	-----------	------	-------

	Mehmet Baőev	Formül: 3S (Sevgi, Sadakat, Samimiyet)	15.02.2005
	Necdet Uygurer	Masonik Etiket ve Protokol	01.03.2005
	İ. İnal, A. Kurtaran, F. Orbay	Sorgulama	29.03.2005

ANKARA

UYANIŞ	Yalçın Davran	Hiçbir Şey Var'dan Yok Olmaz	04.03.2005
	Erim Tanju	1965 Olaylarına 40 yıl Sonra Değişik Bir Bakış	18.03.2005
DOĞUŞ	Ertan Karasu	Spekűlatif Masonluk	11.01.2005
	Sedat Tenik	İngiltere Spekűlatif Masonluęunu Bűlen Műcadeleli Yıllar Űzerine Bir Deneme	08.02.2005
	Tűrev Berki	Mozart K.'le 3 Yıl	22.02.2005
	Ziya Tanalı	Somut'dan Soyut'a	08.03.2005
	Sezai Yılmaz	Ruhun Őlűmsűzlűęű ve YaŐamların Őoęulluęu	22.03.2005
YŰKSELİŐ	Kaya Paşakay	Tűrkiye Bűyűk Locasının Hedefleri	07.01.2005
	Uğur Tola	Geometri Ustası - Mimar Sinan	03.02.2005
	Emin Alp Yalçınalp	Kardeşlik Ortamında Sevgi ve Saygı	17.02.2005
İNANIŞ	Ahmet Kűçűkçelebi	Çıraklık - KardeŐlięe İlk Adımlar	10.01.2005
	Arif Açıksűz	Hűr Masonluęun Geleceęi	31.01.2005
	Sinan Yurtagűl	Evren, İnsan ve M.'luk Bilinci	28.02.2005
	Engin Arif Açıksűz	Hűr Masonluęun Geleceęi	14.03.2005
BİLGİ	Tuğyan Dinç	Masonluğun İlke Esas ve Erdemleri	16.02.2005
	Ferdi Özmen	Masonik Őrgűtler	02.03.2005

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
	Ertuğrul Destan	Mevki Hırsı	16.03.2005
BARIŞ	Ercan Tura	İttihat Terakki, M.'lar ve 1. Dünya Savaşı	17.01.2005
	Burhan Apaydın	Atatürk ve Türkiye'nin Bugünü	21.02.2005
	Zafer HaŐelik	Bilinen Tarihin Arka Yüzü	07.03.2005
DİKMEN	Alican Özmen	Tamplier Şövalyeleri	06.01.2005
	Engin Türel	Uygulanabilir Yüksek Performans	17.02.2005
	Ahmet Aydoğdu	Masonik Protokol	17.03.2005
YILDIZ	Pulat Utkan	Doğu Felsefesinde Gö. ve Pe.	10.03.2005
ÇANKAYA	Oğuz Sever	Öğrendiğini Uygulayan İnsan, Öğretiye Olan Borcunu Ödemiş Olur	28.01.2005
ARAYIŞ	Ünsal Yavuz	Cumhuriyetimizin Temelleri ve Günümüz	01.02.2005
	Tahir Mesut Yalçın	Őamanizim	01.03.2005
ÜÇGÜL	Umur Çağlayan, Metin Kayaçağlayan	Ülkemiz Masonlarının Demografik Yapısı, Gerçekleri ve Yorumu	12.01.2005
	Okan IŞın	M.'ik Ritüellerin M.'ik Zihinsel GeliŐimdeki Rolü	09.02.2005
	Bozkurt Güvenç	İnsan Bilimi Açısından Kadının Yeri	09.03.2005
	Sümevir Akçasu	Masonlukta İman, İnanç ve Gelenekler	23.03.2005
ÂHİLER	Nezih Erverdi	Eski ve Uzak Düşünceler XIV: İbn-i Sina ve Düşüncesi	27.01.2005
	Emin YüzbaŐıođlu	Eski ve Uzak Düşünceler XV: İbn-i Haldun ve Düşüncesi	24.02.2005
	Kaya Yazgan	Eski ve Uzak Düşünceler XVI: Hacı Bektaş Veli ve Düşüncesi	24.03.2005
ÇAĞ	Ertan Karasu	Spekülatif M.'luk	07.02.2005
GÖNÜL MİMARLARI	Cahit Geveci	Yunus Emre ve İnsiyatik Öğretisi	18.01.2005
	Halit Yıldırım	Kendini Bil	01.03.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
EŞİTLİK	Rahmi Tunçalp	Yazılı Olmayan Kurallarımız	25.01.2005
	Hüseyin Üstün	Dinler Tarihine Bir Bakış	08.03.2005
	Can Arpaç	Çekicimin Üçüncü Vuruşunda	22.03.2005
ANKARA	Serdar Günaydın	Genetik ve Etik	07.01.2005
	Hasan Sadri Gerçek	Hür M.'un Yükümlülükleri	18.02.2005
	Levent Aydoğan	M.'ik Gözle Sokrates Savunması	04.03.2005
YUNUS EMRE	Ayhan Özvatan	Özgür Düşünce ile Gelen Kültür	24.01.2005
	Seçkin Kırığı	Yunus Emre'nin İnsaniyetçiliğini Oluşturan Temel Düşünceler	14.02.2005
	Sinan Yurttagül	Evren, İnsan ve M.'luk Bilinci	28.02.2005
	Asım Ak'ın	Bilgi ve İnanç	28.03.2005
İLKE	Utku Sağdıç	Papa'nın Masonlar Hakkında Suçlamaları	14.01.2005
	Kemal Gürsoy	Aydınlanma Dönemi ve Masonların Katkıları	28.01.2005
	Hamit Hancı	Ölüme Felsefesi Bakışlar	11.02.2005
	Tansı Atasev	Mozart'ın Yaşam Felsefesi	25.02.2005
ATANUR	Taner Ercan	Yaratılış	17.01.2005
	Fahri Onuk	Hakikatin Nuru	21.02.2005
	Murat Yegül	7 Ölümcül Günah	07.03.2005
	Nadir Elibol	Kutsal Kitaplarımız ve Sümer Tabletleri	21.03.2005
ÇUKUROVA	E. Tınay, N. Sönmez, S. Yanar, Ü. Gürtuna, S. Ozan	Muhakkik	11.01.2005
	Nusret Özdemir	Masonik Gözle Tanrı ve Din Kavramları	25.01.2005
	Adnan Akçay	Nur Vermek, Nur Almak, Nur Olmak	08.02.2005
ERDEM	Coşkun Özoğul	Hakikat Üzerine	18.01.2005
	Bahadır Giray	Sevgi, Sadakat ve Samimiyet	01.02.2005
	Mehmet Özdemir	Yemin	15.02.2005
	Mehmet Başçavuşoğlu	Kardeşlik Bilinci	15.03.2005
	Fadıl Akyol	Türk Masonluk Tarihinden Kesitler V (Tanınma, Bölünme Olayı ve Sonrası) (1965),	29.03.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DENGE	Şahin Kocatepe	Bir Öykü - Kullar ve Sultanlar - Çetin Altan	11.01.2005
DOĞAN GÜNEŞ	Gürsun Savut	Yazılı Olmayan Masonik Kurallar, Örf, Adet ve Gelenekler	24.01.2005
	Oktay Ersan	Masonlukta Günlük Yaşam ve Masonluk Ahlakı: Hukuk	14.03.2005
KUTUP YILDIZI	Osman Emed	AB Yolu, 17 Aralık ve Sonrası	17.02.2005
ÜÇNUR	Sadi Güleç	Bilginin Yedi Ana Temeli	14.02.2005
	Sinan Yurttagül	Evren, İnsan ve Masonluk Bilinci	28.02.2005
	Tacettin Civan	Taş Sembolizması	14.03.2005
	Hakkı Büyükcivitçioğlu	Fahrenheit 451. (Tarihte Yasaklı Kitaplar)	28.03.2005
BAŞKENT	Ferdi Merter	Tiyatro Sanatı ve M.'luk	03.01.2005
	Sinan Önem	Üs. D.'sinin Düşündürdükleri	31.01.2005
	Halit Yıldırım	Kendini Bil	07.02.2005
	Uğur Tarhan	M.'lar ve M.'luk	21.02.2005
GÖKKUŞAĞI	Kaya Paşakay	Türkiye Büyük Locasının Hedefleri	07.01.2005
	Ayhan Erol	M.'luğun Bugünkü Görünümü	04.03.2005
	Turev Berki, Mehmet Tevfik Orbey	Mozart'la Yedi Yıl	18.03.2005
HOŞGÖRÜ	Fehmi Katircioğlu	Anadolu Uygarlığı	05.01.2005
ANTALYA	Halit Yıldırım	Kendini Bil	06.01.2005
	Nusret Selen	Hacı Bektaş-ı Veli	17.02.2005
	Okan Işın	Ben Neden M.'um	03.03.2005
	Giray Süzen	Metamorfoz	17.03.2005
EKİN	Ayhan Erol	Masonluğun Bugünkü Görünümü	04.01.2005
	Coşkun Özgünel	Kent ve Tarih	15.02.2005
	Seyhun Tunaşar	Dünyanın İlk Kitaplarından biri: Haykal'ın Meseleleri (M.Ö. 580)	01.03.2005
YÖRÜNGE	Mehmet Erdal Günel	Yeni İletişim Teknolojileri ve Katılımcı Demokrasi	25.01.2005
	Halis Mavioğlu	K.'lik Zincirinin Bir Halkasını Oluşturmak	08.02.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Bülent Gümüőel	Batıl İnançlardan Kurtularak Olgunlaőmak	08.02.2005
	Mete Uğur Eroğlu	Ritler ve Ritüeller	22.02.2005
PERGEL	Burçak Çubukçu	Altın Oran	01.02.2005
	Sedat Tenik	Türkiye'de Masonluk	15.02.2005
	Asım Ak'in	Masonlukta Derece ve Kurallar	15.03.2005
UYUM	Cenap Emre, Bülent Bağdatlı	AB Köklü Siyasi ve Sosyal Transformasyon	27.01.2005
	Mete Polat, Bülent Demirbaş	Tasavvuf Felsefesi ve Masonluk	10.02.2005
	Tamer Hızal, Levent Akbaő	Düşünüyorum, O Halde Varım	24.02.2005
	N. Evis, D. Gökőin, K. Bağdatlı	Masonik Sembolizma	24.03.2005
GÜNEY YILDIZI	Tayfun Turhanoğlu	Bilgi Çağında Masonluk	13.01.2005
	Talat Kocabaő	Türkiye'de Batılılaőma Hareketleri	27.01.2005
	Tamer Gök	Tekliften Tekrise	10.02.2005
AND	Belgin Erkan	Öncü Küçük Bir Adam	24.02.2005
ESKİŐEHİR	Günham Alanoğlu	M.'luğun Yazılı Olmayan Kuralları	10.01.2005
	Renan Rızvanoğlu	Analitik Düşünce Örnekleri	24.01.2005
	Ayhan Erol	Masonluğun Bugünkü Görünümü	14.03.2005
	Murat Taőkın	İttihat ve Terakki ve M.'luk	28.03.2005
ÇINAR	Yurdanur Sepkin	Ezoterik Geçmişiniz Mısır'da mı Baőlıyor?	27.01.2005
	Yaşar Aysev	Etiket	17.02.2005
	Asım Ak'in	Mabed	03.03.2005
	Őevki Bayvas	Eski Yükümlölükler	17.03.2005
	Sedat Tenik	Türkiye'de Masonluk	31.03.2005
EVRİM	Fuat Őaroęlu	Deprem ve Türkiye	17.01.2005
	Levent İnan	İyi, Kötü, Yanlış, Doğru	31.01.2005
	Haldun Gündoğdu	Elektronik Çağın Getirdikleri ve İnan	07.02.2005
	Burhan Apaydın	Atatürk ve Türkiye'nin Bugünü	21.02.2005
	Tuncay Kesim	Masonlukta Daha Neyi Gerektirir?	05.03.2005
PUSULA	Bülent Erdemli	Bir K.'in Kefil Olması ile Başlayan Sorumluluklar	05.01.2005

LOCASI	KONUŐAMACI	KONU	TARİH
	Tunay İnce	L.'lar ve M.'lar Üzerine	02.02.2005
	Yıldırım Doğan	M.'luk ve Güç İliŐkisi	16.02.2005
	Alp Can	HamtaŐı Yontma Sürecindeki Engellerimiz	02.03.2005
BİLİM	Mustafa Kemal Yünel	Bilim ve İnancın Sınırları	12.01.2005
	Bekir Metin, Uğur Sandalcı	Bilimsel Düşüncenin Evrimi ve Bilimin Dinden BađımsızlaŐması	23.02.2005
	Ahmet Özkalkan, Nezih Aytaç	Kavram Olarak Felsefe, Tarihte Din-Felsefe Kırılma Noktaları	09.03.2005
	Yaşar Vardar, Muhittin AltuntaŐ	Felsefi ve İnisiyatik Düşüncenin Karşılaştırılması	23.03.2005
ÖZGÜRLÜK	Ertan Karasu	Spekülatif Masonluk	25.01.2005
	Avarkan Atasoy	Aydınlanma Felsefesi ve Cumhuriyetimiz	08.02.2005
	Loca Kardeşleri	Sokratesin Savunması	22.02.2005
	Cevad Gürer	İp Sembolizması	08.03.2005
	Ünsal Yavuz	Bağımsızlık Savaşında Düyun-u Umumiye'den IMF'ye	22.03.2005
MOZAIK	Ayhan Erol	M.'luğun Bugünkü Görünümü	14.01.2005
GÜNEŞ	Asım Ak'ın	Masonluğun Gerçek Kökenleri	27.01.2005
	Erol Güntekin	Hakikatı Arayan Çıracak ve Masonun İlkü Mabedi İnŐaasındaki Yeri	10.02.2005
	Gültekin Süleymanlar	Eğitimde Rehberlik	24.02.2005
	Yüksel Kazmirci	Ne İçin Nasibimiz Kadar Alırız?	10.03.2005
	Çetin Vefkioğlu	Türk M.'luğunun Tarihçesi	24.03.2005
ÇAğRI	F. Ünver, A. ÖzkardeŐ	Hangi Demokrasi?	22.02.2005
HİTİT GÜNEŞİ	Asım Ak'ın	Özgürlük ve Ahlak	14.02.2005
	Remzi Sanver	Masonluğun DeđiŐmeyen ve DeđiŐmeyecek Yapısı	28.03.2005
BİRLİK	Süleyman Son	Masonik Örgütlenme, Masonik Yapının Ana Őeması	18.01.2005
	Erdem Özsinmaz	Locada Görev Alma ve Görevliler	18.01.2005
	Mustafa Savaş	Sembollerin Düşündükdükleri "Görevli Regalyeleri"	01.02.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Can Erdoğan	Sembollerin Düşündürdükleri "Özellikli Sayılar"	15.02.2005
	Orhan Tarı	Sembollerin Düşündürdükleri "Önlük, Biju, Eldiven"	01.03.2005
	Ersan Yedier	Rehberlik; Rehberlik Neden Önemlidir?	01.03.2005
	Levent Altınay	Türk Masonluğunun Gelişimi1965	15.03.2005
	Mehmet Atalağ	Kalfalık Neden Önemlidir?	15.03.2005
TAN YILDIZI	Hamit Hancı	Yılan Hikayesi	14.02.2005
	Sinan Yurttagül	İnsan ve Masonluk	28.02.2005
ŞAFAK	Hasan Okuyucu	Bilim, Bilgi ve Masonluk	07.01.2005
	Sunay Demircan	Akıl ve Hikmet, Kuvvet ve Güzellik	16.01.2005
	Adnan Akın	Ülkü Mabedi İnşası Nedir?	04.02.2005
	Uğur Tarhan	Masonlar ve Masonluk	20.02.2005
	Hüseyin Oray	Kalfa Derecesi Çalışma Tablosunun Düşündürdükleri	04.03.2005
	Yaşar Aysev	Masonik Etiket	20.03.2005
SİMURG	Mehmet Tomak	Bilim Tarihinden Bazı Notlar	05.01.2005
	Aydemir Bozkaya	Etiket	16.02.2005
	Oktay Ergin	Yaşam Felsefesinden Bir Kesit	02.03.2005
	Yurdanur Sepkin	Ömer Hayyam	16.03.2005
SEDİR AĞACI	Hasan Hüseyin Ural	Çağdaş İnsanın Hizmetinde Mason	14.01.2005
	Ahmet Önder	Felsefe ve Hayatın Anlamı Sorunu	28.01.2005
	Mevlut Ertan	Masonik Akreditasyon	11.02.2005
	Kurtuluş Çelebi	Masonluğun Genel Üzerine Bir Söyleşi	11.03.2005
BİRİKİM	Tevfik Orbey	Masonluk, Bilim ve Etkileşimler	09.02.2005
	M. Öcal, V. Özgömeç, V. Benli, T. Benli, F. Ülgen	Cevherhan	23.02.2005
	Zafer Ergül, Volkan Özgömeç	Kartalın Kanatları	23.03.2005
AYDINLIK	Oğuz Sever	Öğrendiğini Tatbik Eden İnsan Öğretiye Olan Borcunu Ödemiş Olur	12.01.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Cevat Ayvalı	Masonik Örgütlenme	23.02.2005
	Kemal İlbars	İnsan Haklarının Evrensel Gelişimi	09.03.2005
KAYNAK	Özgür Erkan	Loca Çalışmalarında Fransa'dan Değişik Uygulamalar	26.01.2005
	Teoman Alemdar	Mu Uygarlığı ve Masonik Kökene Bir Bakış	09.02.2005
	Mertan Dündar	Zen Budizm ve Masonik Öğreti	23.02.2005
	Necati Kutlu	Latin Amerika Bağımsızlık Mücadelesinde Masonlar ve Francisco de Miranda (1750-1816)	09.03.2005
SAĞDUYU	İşık Olcay	Yazılı Olan ve Olmayan Kurallarımız	06.01.2005
	Necati Erdem	Bir Mason Avadanlıklarını Ölünceye Kadar Elden Bırakmaz	17.02.2005
	Tamer Okyay	Spekülatif Masonluğun Yaşam Alanı, Burjuvazi	03.03.2005
	Can Göçük	Aklın Bütünleyicisi Sağduyu	17.03.2005

İZMİR

İZMİR	M. Akhalil, H. Ersöz, E. Tahtakıran, K. Yaraloğlu, T. Müezzinoğlu, Y. Cebe	Bir Ege Hikayesi	24.03.2005
NUR	Turgay Anlatır	Disiplin ve Görev Bilinci	04.01.2005
	Hasan Özer	Ezoterizm	01.02.2005
	Özgür Ergin	İnisiyasyon	15.02.2005
	Ahmet Kökнар	Ezoterizm ve Batını Doktrinler	01.03.2005
	Benan Savaş	Batı Dünyası Ezoterizmi	15.03.2005
	Suat Şehirlioğlu	Alevilik, Bektaşilik, Mevlevilik ve Masonluk	29.03.2005
PROMETHEE	Emin Kazım Örgеv	Hırs	12.01.2005
	Murat Gomel	Suyun Öyküsü	23.03.2005
GÖNÜL	Demir Savaşçın	Ritüellerimizden Yansımalar	06.01.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Can Ergun	Nasıl Bir Ülkü Mabedi?	03.03.2005
	Barış Özerdemli	Üç Sütun	17.03.2005
	Fahri Bıçak	Güç ve İtidal	17.03.2005
İRFAN	Gürkan Kefeli	M.'luk Penceresinden İnsanlık Değerleri	10.01.2005
	Hayim Kampeas	İnanmak Gerekliliği Bir Dogma mıdır?	07.03.2005
	Cihat Gündüz	İnsanın Bireysel Özgürlüğü-1: Tarih Boyu Özgürlük Kavramının Gelişimi	21.03.2005
ÜMİT	Remzi Sanver	Masonluk Kültürü	04.01.2005
	Hüseyin Birazer	Çırak Avadanlıkları	18.01.2005
	Erdem Göker	Siyah Beyaz Yer Döşemesi	18.01.2005
	Tibet Yılmaz	Zenginlik, Mevki ve İktidarın Ağır Yükü	15.02.2005
	Sedat Diker	Alev Saçan Yıldız	15.02.2005
	İsmail Fikret Boyacıoğlu	Gönye, Tesviye ve Şakul	15.02.2005
	Barbaros Oyman	Tekrisin Düşündürdükleri	01.03.2005
	Mehmet Ağırbaş	Üç Sütunun Düşündürdükleri	01.03.2005
	Demir Savaşçın	Masonik Görev Anlayışı	15.03.2005
	Asım Ak'in	Mabed	29.03.2005
EPHESUS	Ömer Akyüz	Açılış ve İlk Görev	31.01.2005
	Hayim Kampeas	İnanmak Gerekliliği Bir Dogma mıdır?	31.01.2005
	Rıza Çetingöz	Masonluğun Ruhü	17.01.2005
	Jak Sigura	24 Soru - 24 Cevap	17.01.2005
	Reha Tuksavul	Sembolizma	14.02.2005
	İ. Ş. Figen, S. Azar, T. Koray, K. Mançoğlu, Y. S. Ağaoğlu	Türk Masonluğunun Güzergahı ve Ephesus Kavşağı	28.02.2005
	Barış Ülkü	Dinlemek	14.03.2005
EYLEM	Erdoğan Çiner	Kendimizi Tanımak	03.01.2005
	Ömer Akyüz	Açılış ve İlk Görev	31.01.2005
MANİSA	Ozan Gediz	Görev ve Sorumluluk	12.01.2005
	Ömer Aydemir	Ötekini Anlamak	09.02.2005
EGE	Ercüment Tahtakıran	Çırak Derecesi Ritüelinin Düşündürdükleri	06.01.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	17.02.2005
	Kaya Paşakay	Türkiye Büyük Locasının Hedefleri	03.03.2005
İŞİN	Suat Çağlayan	Anadolu Kültürü Üzerine	03.01.2005
	Haluk Günüşur	17 Aralık Kararı ve Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği	17.01.2005
	Ömer Akyüz	Açılış ve İlk Görev	31.01.2005
	Y. Kazmirci, G. Çarkoğlu, M. Gomel, Ö. Kayın	Loca Kuruluşlarındaki Masonik Satır Başları	14.02.2005
	Ş. Fiğen, S. Azar, T. Koray, K. Manoğlu, S. Ağaoğlu	Türk Masonluğunun Güzergahı ve Ephesus Kavşağı	28.02.2005
BAŞARI	Salih Dikmen	Sokrates'in İkinci Derecenin Sembolizması Üzerine Düşen Gölgesi	10.01.2005
	İsmail Hakkı Karataş	Ahilik ve Ahiler	07.02.2005
	Nazmi Çetindağ	Bakmakla Kendimi Görebilir miyim?	07.02.2005
	Kâmuran Erden	Başarının Yolu	21.02.2005
	Can San	Siyah - Beyaz	21.03.2005
	Rıfat Ertürk	Masonlukta Dayanışma ve Yardımlaşma	21.03.2005
ÜÇSÜTÜN	Necmettin Erdoğan	95. Yılında Türk Masonluğu	13.01.2005
	Vedat Sayınsoy	Ham Taşın Seçimi	27.01.2005
	Mehmet Fatih Öğüt	Geometri	10.02.2005
	Burak Ağca	Güven ve Sadakat	10.02.2005
	Necati Kavadarlı	Kirpi	10.02.2005
	Ömer Kasalı	Öğle Vakti	24.02.2005
	Akın Erdöl	Tesviyede Buluşalım K.'lerimiz	24.02.2005
KARŞIYAKA	Erdoğan Çiner	Kendimizi Tanımak	03.01.2005
	Süreyya Gültekin	G Harfinin Düşündürdükleri	17.01.2005
	Koray Şayer	Kalfa Avadanlıkları	17.01.2005
	Erdal Keskiner	Eski Yükmülükler ve Landmarklar	31.01.2005
	Zafer Soysal	Ham Taş Sembolizması	28.02.2005
	A. Ziya Tuncel	Hoşgörü ve Sınırları	28.02.2005
	Behçet Bülent Serçin	Kardeşlerim Beni Öyle Tanırlar	28.02.2005
	Altuğ Uysal	3 Basamak	14.03.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ö. Vedat Ünalp	5 Basamak	14.03.2005
	Levent Önsal	7 Basamak	14.03.2005
	Üzeyir Kırca	Yeni Umutlar ve Masonluk	28.03.2005
BODRUM	Mahmut S. Kocadon	Zeytin Ağacı	10.03.2005
	Rasim Özgürçü	Görev Bilinci	24.03.2005
KORDON	Turfan Özçayır	Felsefe Kırıntıları 2	27.01.2005
	İrfan Dayıoğlu	Akıl Mutluluğun Anahtarı Olabilir mi?	10.02.2005
	Kaya Manoğlu	Sevgi Üzerine	24.02.2005
	Ahmet Saraçoğlu	Placebo: Düşünce Gücü	10.03.2005
DOĞA	Fatih Uygun	Ç. D.'si Sembolleri	26.01.2005
	Suha Akdal	İnsanlık İçin Sevgi Ma.'i İnşa Etmek	26.01.2005
	Fikret Çolak	Çıracak Yemini ve Öğretisi	23.03.2005
TAN	E. Algım, E. Şener, D. Gençoğlu, C. Aralı	Samimiyet-Sadakat ve Tevazu	29.03.2005
OCAK	Avram Aji	Paylaşılan Bilgi ve Yaratıcı Zeka	06.01.2005
	Kaya Paşakay	Türkiye Büyük Locasının Hedefleri	03.03.2005
ŞAKUL	Mehmet Lomçalı	Şan ve Şeref Yararlı İşler Yapanıdır	24.01.2005
	Güray Kılınçoğlu	Mevkii Hırsı Düşünceyi Bulandırır	24.01.2005
	Cemal Dolunay	İnsanlık İçin Sevgi Mabedi Kurmak	07.02.2005
	Ahmet Hadi Gedik	Dünyamız Işığını Nasıl Güneşten Alıyorsa; Masonluk da Nurunu Kendini Bilmekten Doğan Hakikat Severlikten Alır	07.02.2005
	Salih Mutlu Biran	Andımız ve Davranışlarımız	21.02.2005
	Murat Gomet	Düşünme Odasının Düşündürdükleri	21.03.2005
MARMARİS	Hakkı Bayındır	Sevgi Üzerine Masal	06.01.2005
	Kaya Güvenç	Etkin Olmak	03.02.2005
	Kuthan Savaşçın, Erol Aydın, Tunç Şanad	Tekrisin Ezoterizmi ve Zaman Üstü Yorumu	17.02.2005

LOCASI	KONUŐMAGI	KONU	TARİH	
NOKTA	Taner Karabulut	Hoşgörü ve Tolerans	24.01.2005	
	İbrahim İőbilir	Ölmeden Evvel Ölmek	07.02.2005	
	Eli Bencuya	Epikür Felsefesine Masonik Bir Bakış	21.02.2005	
	Bülent Serçin	Bilim Felsefesi	07.03.2005	
	Murat Çakaloz	3. Derecenin Felsefesi	07.03.2005	
İMBAT	Melih Başkan	Kalfa Derecesinin Avadanlıkları	21.03.2005	
	Refik Şaşmaz	Kendini Bilmek ve Kendini Açmak	11.01.2005	
	Ümit Akuzman	Kozmos'tan Kuantım'a	25.01.2005	
	Uğur Baydur	Çırac Adımları ile İyiye, Doğruya, Güzele Yönelmek	08.02.2005	
	Uğur Urőan	Masonluğun Kurmak istediği İnsanlık Mabedi	08.02.2005	
	Alpaslan Bümen	İnsan ve Yaşam Kalıpları Üzerine	22.02.2005	
	Hakan Posacıoğlu	Harici Alemden Ölmek, Mason Olarak Doğmak	22.02.2005	
	Bilgehan Aykurt	Akasyayı Görmek	08.03.2005	
	NİRENGİ	Alper Asena Oktar	Ayna	06.01.2005
		Levent Kocaoğlan	Örf ve Adet Kimliğinde Anadolu	03.02.2005
Amaç Aksoy		Güneş ve Ay Sembolizması	17.03.2005	
AGORA	Mehmet Ergenekon Kurt	Aydınlanma Felsefesi ve Masonluk	13.01.2005	
	Ragıp Aykutluğ	İçimizdeki İnsan	27.01.2005	
	Bayram Mavuoğlu	Düşünce Odası	10.03.2005	
	Rıza İnay Ergündüz	Kardeşlik Zinciri	10.03.2005	
IŞIK	Vedat Özyavru	Hürriyet, Özgürlük ve M.'luk	10.01.2005	
	Ahmet Mehmet Nedim Atilla	Iők Ülkesi Anadolu	24.01.2005	
	Zeki Alasya	Ziya Gökalp K.	21.02.2005	
	Sıtkı Őükürer	Özgürlük ve Masonluk	07.03.2005	
FETHİYE	Ali İkizkaya	Ezoterizm	25.01.2005	
	Can Arpaç	Masonluk Bir Ayrıcalık mıdır?	08.02.2005	
TERAZİ	Selim Özsoy	Vitriol	06.01.2005	
	Kaya Paşakay	Türkiye Büyük Locasının Hedefleri	03.03.2005	
	Ethem Buldanlıoğlu	Atatürk ve Masonluk	17.03.2005	

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Erol Güneri	Türk Masonluğunun Dünü ve Bugünü	31.03.2005
ÇEŞME	Çetin Güventürk	Yemin	13.03.2005
SENTEZ	Sıtkı Aytaç	Ezoterizm, Farkındalık ve Kendini Bilmek	25.01.2005
	Üner Birkan	V. Sultan Murat ve Osmanlı Şarayında Avrupa Müziği Örnekleri	22.02.2005
	Güngör Günelçin	Mevlana ve İnsanlık Mabedi	22.03.2005
KUŞADASI	Nazmi Aydınç	M.'luk	26.01.2005
	Ahmet Akpınar	Ham Taşın Seçimi	09.02.2005
	Ömer Günel	Adalet ve Hoşgörü	09.03.2005
	Hüseyin Demirtaş	Mevki ve Şöhret	09.03.2005
	M. İlhan Erdem	Masonluğun Erdemleri	23.03.2005
	A. Fuat Sağdam	Alev Saçan Yıldız	23.03.2005
	Eray Copcu	Orta Hücre	23.03.2005
ZUHAL	Gökhan Yurdakul	Sevgi, Sadakat, Samimiyet	13.01.2005
	Mert Gencer	Masonik Görgü ve Adap	13.01.2005
	Üner Birkan	Şeyhülislam Musa Kâzım Efendi	13.01.2005
	Haluk Tosuner	Aklın Yolculuğu	27.01.2005
	Ardan Kayaaltı	2. Derece ve Yaşam	10.02.2005
	Koray Salar	Ayna	10.02.2005
	Ali Celal Ergin	Yemin Kürsüsü	10.03.2005
	Cem Karagözlü	Tanrı İnancının Anlamı ve Önemi	10.03.2005
	Merih Boz	Hırs	24.03.2005
	Salih Şirin	Orta Hücre	24.03.2005
	Üner Birkan	Hasan Âli Yücel	24.03.2005
ÖZVERİ	Çağrı Okur	Taassup ve Bağnazlık	23.03.2005
	Ali Becerik	Masonik Görev	23.03.2005
HERMES	Murat Gomel	Düşünce Odasının Düşündürdükleri	03.01.2005
	Berkhan Savaşçın	Korkunun Sevgiye Faydası Yok	17.01.2005
	Ömer Akyüz	Açılış ve İlik Görev	31.01.2005

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Tuğrul Aşuroğlu	İstanbul 1929	26.11.1974	Güney Yıldızı	10.04.2004
Tuncer Müttüoğlu	K. Ereğlisi 1940	24.06.1978	Güney	13.05.2004
Kemalettin Bozkurt	Karaferye 1912	01.11.1960	Dikmen	04.07.2004
Nahit Türkekul	İzmir 1922	25.03.1965	Ege	21.12.2004
Falih Erksan	İstanbul 1917	15.11.1953	Libertas	14.01.2005
Halit Kemal Elbir	İstanbul 1919	17.06.1954	Delta	16.01.2005
Yako Levi	İstanbul 1923	10.11.1965	Örs	22.01.2005
Ali Necip Kerpiççi	İstanbul 1950	11.10.1996	Güzel İstanbul	05.02.2005
Muzaffer Güç	İstanbul 1951	19.12.1991	Güven	15.02.2005
C.Tayyar İmamgiller	Sarkışla 1934	02.06.1987	Hisar	16.02.2005
H. Galip Dolun	İstanbul 1916	13.03.1958	Gelişim	17.02.2005
M. İlker Aşık	Burdur 1948	29.11.1991	Üçgen	18.02.2005
Nısım Mayorkas	İstanbul 1921	07.10.1964	Atlas	20.02.2005
Orhan Terzibaşoğlu	Muğla 1926	21.11.1967	Doğa	01.03.2005
Adnan Şener	İzmir 1913	24.06.1958	Ahenk	09.03.2005
Nişan Sönmez	İstanbul 1951	17.02.1992	Özlem	11.03.2005
Süleyman Özavar	İzmir 1959	04.12.1997	Antalya	13.03.2005
Tolon Erbatuk	Erzincan 1946	21.01.1981	Atlas	18.03.2005
Haluk Tanık	İzmir 1941	09.12.1982	Tan	19.03.2005
Gündüz Özkan	Niksar 1936	12.06.1969	Sadık Dostlar	21.03.2005
Lütfü Karabağ	İstanbul 1912	04.06.1969	Üçşık	27.03.2005
Fevzi Aloba	İstanbul 1912	09.06.1967	Kültür	27.03.2005

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

**Eb. Maş.'a intikal eden kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfired ,
kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.**

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

7. Message from the Grand Master Kaya PAŞAKAY
9. In Memoriam / Enver Necdet Egeran Tamer AYAN
15. In Memoriam / Falih Erksan Mimar SİNAN
17. Grand Officers Meeting No: 4,
November 25, 1951 Suha UMUR
32. Three Documents
from the 1920s Aziz AZMET / Ergin KOPARAN
41. Freemasonry and Belief M. Remzi SANVER
67. Worshipful Master and Office Bearers Tamer AYAN
85. Tolerance In Masonry Pulad VERBAS
101. News from Lodges Mimar SİNAN
128. Obituaries Mimar SİNAN

Address : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2004

NO : 133

